

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Homiliæ Qvadragesimales Reverendissimi D.ni P. F. Hieronymi Baptistæ De Lanvza Venerabilis memoriæ Episcopi Barbastrensis & Albarrazini, Ord. FF. Prædicatorum

Ex Hispanico idiomate in latinum perfectè fideliterq[ue] iuxta posteriorem
omnium, nouamq[ue] editionem translatae, & ab innumeris cùm S.
Scripturæ, tùm SS. Patrum typographicis erroribus emendatæ ... cum
triplici Indice ...

Lanuza, Jerónimo Bautista de

Antverpiæ, 1649

Homilia XXXIII. De Christo Lvce Mvndi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53104](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53104)

- §. 1. Inter symbolica nomina, quibus se Dominus nobis manifestat, lucis nomen eminent.
- §. 2. Ego sum lux. Sub symbolo lucis primo declarat eternam suam generationem, imo etiam emanationem Spiritus S.
- §. 3. Ego sum lux mundi. Secundo declarat quid operetur in mundo in quo velut in nocte tenebrosa, liberrimè ferè vagabatur.
- §. 4. Apparente luce, dissipata sunt tenebrae, fugeruntq; bestia, etiam in ipsa synagoga, idololatria dedita.
- §. 5. Lux dicitur mundi, cum non tantum lucem suam extendat ad Iudaeos, sed ad omnes mundi nationes.
- §. 6. Tercio declarat hoc nomen, qua ratione Christus quodlibet in se bonum contineat, & ad quodlibet concurrat.
- §. 7. Sicut videri non potest sol sine eius luce, sic nec Christus, nisi nos ipse illuminet, agnoscit.
- §. 8. Christus velut sol operatur in nobis, sine libertatis nostrae detrimento.
- §. 9. Ego sum lux mundi. Vltimo declarat, quod ipse esset, qui veniret Iudaeorum desideria completurus.
- §. 10. Inter falsos Deos sol principalis à Gentilibus adorabatur, magis autem à Iudaeis.
- §. 11. Prædicat illis tenebras, in quas corruerent omnino contrarium ei, quod illis in Ægypto contigit.
- §. 12. Hoc lucis symbolo argumentum illis proposuit sua diuinitatis apertius, quam Menander Gentilibus diuinitatis solis.
- §. 13. Qui sequitur me. Aduentus Christus nos in caelum deducturus, velut columna Israelitas in terram promissionis.
- §. 14. Est Christus dux ad caelum securus, sicut pendodij ad infernum.
- §. 15. A ratione longius aberrarunt hi: quandoquidem lux, alia quam sua non indigeat luce, qua seipsam manifestet.

HOMILIA XXXIII DE CHRISTO LVCE MVNDI.

Quinto die Sabbati Quadragesimæ.

Iterum dixit eis Iesu: ego sum lux mundi, &c. Ioann. 8.

1
D. Avo.
Tract. 36.
in Ioan.
Tract. 9.

ONSIDEBAT hodie D. August. gloriosum Evangelistam D. Ioannem cuiusque illum finem impone- re officio aquila, quod ante incepserat. Nolitis fratres mei (inquit) hanc esse Communem Sanctorum sententiam quatuor illa animalia, quæ viderunt vates Ezechiel, & Ioannes Apostolus circa Thronum Dei, quorum unum faciem præferbat hominis, leonius ahe-

rum, alterum vituli & quartum aquilæ ducta motaque impetu visus eiuudem Spiritus symbolice præfigurare quatuor Evangelistas, quorum intellectus lingua, manus, & pennæ impetu Spiritus S. dirigebantur, quoque aquila D. Ioanni esset consecrata ob duas proprietates, à quibus aquila commendatur, prima: quod acuti fortisque sit visus, quo fixa oculorum acie solè contemplatur, cuius clarissimis radijs ne minimum quid obsecatur, secundæ: ut pullos suos probet vti genuini sint aut legitimi, eos solis radijs exponit ardētissimis, ut legitimos eos acceptos, qui solis vi-

visu delectantur eoq; illuminantur: vt spiritus
autem eos rejiciens qui solis lumine excecantur.
Profero D. Aug. *Dicuntur pulli aquilarum
à parentibus suis se probari. Patris scilicet ungue
suspendi & radijs suscipi. Qui firmiter con-
templatus fuerit filius agnoscitur. si acie palpit a-
uerit tamquam ad alterum ab ungue dimittitur.*

D. AVGVS

Ioan 1.1.

Es. 17.46

Entibi Evang. D. Ioan. aquilam regalem: vt
talis enim: Primò directa acie Dei filium con-
templatur vt solem diuinu & eminentem, lucem
diuini verbi considerans à Deo procedentem &
hoc eo modo, vt nec acie palpitet nec visu ob-
teatereat: dixit enim in principio erat verbum
& verbum erat apud Deum &c. Hæc transit
ad secundu nosq; solis huius opponit cõspectui,
vel si melius arrijet ipsum nostris obijcit oculis,
eterni lux claritatis radios & ibrans nos allo-
quitur: *Ego sum lux mundi.* Cognoscitur autè
filij Dei esse legitimi, secundu lucem hanc con-
plantes, nō acie palpitantes, & teatereis obuolu-
ti: & hoc ipso nobis declaras scribas & Phariseos
filios nō fuisse legitimos sed spiritus, sed a'it nos
vt illos inscribit David: *Filij alieni mentis sunt
mihi filij alieni ueterati sunt* Item ad lucem
illā velut aves noctarum & vesperationes obte-
nebrati sūt & ad primos radios, quibus eorū ho-
stie illi exit oculis, ita obtenebrati sunt, vt digerint,
se ei de causa nolite in eum credere: nec hoc mi-
remur: vt enim illis asserit Christus oculos solū
modo aperiebant carnales vt de rebus Iudicasset
ex carum tantum modo superficie illis enim a-
nimæ oculi erant obtenebrati quibus lex illa vi-
deri potest excellentissima. Vtinam nostros il-
laminet oculos diuinæ suæ gratiæ luminæ. Prin-
ceps autem Angelorum illud nobis obtinebit, si
tuis patrocinium inuocemus dicēdo: *Aue Maria*

S. I. Inter symbolica nomina, quibus se
Dominus manifestat, lucis nomen eminet.

D. AVG. Ser. 1. 9. de temp. in p. 1. Ho. 5. Tri. Tom. 10. Ioan. 17. 3. I. D. in essentia

D. Ions August. conator docere nos modum
cognoscendi Deum, eiusque vniuentim
Filiū Iesum Christum Dominum nos-
trū, tanti nobis refert hæc cognitio, vt sine il-
la, nulli sit vita expectanda. *Hæc est vita æter-
na vt cognoscant te solum Deum verum, & quem
miserit Iesum Christum.* Quomodo cognoscam
illu? suppone, inquit, quod Deum minime pos-
sis cognoscere secundum quod in te est in sua
diuina essentia, vnde in essentia & inuicem in Per-
sonis: etenim hoc adeo eximium est & excelsum,
Hieron. Bapt. de Lauza Tom. III.

vt nullus creatus intellectus illum possit com-
prehendere, multo minus quam caelorum am-
plitudinem palmo tuo concludere valas vel
mari Oceani immensitatem aueis a vellam pu-
tamine complecti:

Hac similitudine exposuit ipse Deus ipsi Aug.
sublime illud mysterium: quando scripturas de
SS. Trinitatis mysterio ad oram maris obam-
bilans, atq; de eo me iuratus puerulo occurrit,
qui paruo cocleari aqua hauriebat maris casq;
exiguae infundebat fossulæ, quam in arena cye-
rat: hunc quid agebat interrogat: respondit ille,
totum hoc mare huius conor infundere fossulæ
risti D. Aug. atq; puer, hoc ultra vires esse vt
impossibile: cui pusior amplius adhuc visus tuus
superat & est impossibile velle diuinæ essentia
pelagus comprehendere in te tam exigua capa-
citate, tunc inquam intellectu. Imo ea de
causa nobis Dominus non præcipit inquit D.
Aug. vt hæc mysteria scrutemur, ea capere cona-
ti, sed illa potius sincerè si se credamus: *De qua-
litate Dei querere non debetis, quia Deus credi
se voluit non examinari.* Licet autem hoc ita sit
quod Deum minime possis cognoscere secundū
quod in se est ad lab orandum tamen est vt eum
cognoscas, secundum quod in te est, quod pro te
fecit, quod in te operatur, atque à te effigitar,
illud inquire, illud scrutare, illud cognoscere
totis studijs ad labora: vt enim hoc tibi decla-
raret de caelis ad terram descendit & seipsum
tibi molus varijsq; nominibus, quæ ipse sibi
imposuit, aperte manifestauit. Necessarium
erat illum cognoscere, nos ipsum cognoscendi
modum ignorabamus, venit ille seq; nobis infi-
niti nominibus symbolisque cognoscendum
obtulit, quibus seipsum nobis manifestauit.
Impositio nominum ex rerum nascitur cog-
nitione: etenim ea de causa præcepturus Deus
Ait vt omnibus à se conditis creaturis nomen
imponeret, clarissimam illi omnium infudit
cognationem.

Nemo Deum perfectè cognoscit nisi filius
eius vniuentis, vnde nomen illi imponere ve-
mo poterat quod melius declararet & quod Deus
est in seipso & in ordine ad nos quàm ipse filius
vniuentis. Hoc est quod ipse filius fecit: *Deus
nemo vidit unquam, vniuentis qui est in sinu
eius, ipse enarrauit.* Hinc est quod sibi Vari-
ca illius adscripsit nomina quæ si studiose con-
sideres (inquit D. Aug.) videtur innume-
rabilia: si namque omnia simul perfectè non
valent exprime hoc quod est, quanto ex quibus
pp minus

cognosca
Hoc D.
Augusti-
no ostendit
puro.

III.
Varia
Deo no-
mina ad-
scribunt
scrībunt

imperfecte cognoscitur

minus id vnicum exprimeret in multis appellatur nominibus: quia declarat vnum, ad quod alterum est insufficienti. *Multa nominibus appellatur*. Vocatur verbum siue vox, virtus, sapientia, manus dextera, brachium, gemma, thesaurus, fons, aqua, igni, petra, agnus, aquila, pastor, magister, medicus, via, vita, veritas. Horum singulis aliquid tibi innotescit: et quod tibi est, & in te Deus operatur. Est vox (crede D. Aug.) quae tibi pater loquitur: virtus, quae te sustinet: sapientia, quae te regit: manus dextera, quae te conseruat: brachium, quod te erigit: gemma, quae te exornat: thesaurus quod ditescis: fons abunum: tam irrigans: aqua te refrigerans: ignis te accensens: petra te corroborans: agnus tuum sacrificium: aquila te his attollens alis: pastor te docens: magister te instruens: medicus te sanans: via te duccens ad caelum: veritas te erudiens: vita te vivificans.

Hom. 1. in Cant.

Lib. 1. de fide ad Grati c. 1.

D. GRE. NYSSEN

IV.

Lucei nomen Deo maxime proprium. D. DION. Cap. 4. in illa sententia.

Ne credideris (monet D. Greg. Nyssen), si scire illa nomina pertranserit contemplant: minimom enim illorum multa tibi admiranda declarabit. Sacramenta quae Dominos in nostra operatur utilitatem. *Magnum quidam continere videtur*. Non sic attenda ea: elum (inquit D. Ambr.) sicut nomina quibus te homines compellente eorum enim plurima inania sunt si ut tui in vacuis officinae pixidibus: vocas prudentem, malitiosum: animosum, superbum: humilem, pusillum: mem: liberalem ac nobilem, prodigum opum: que profugatorie. Illa vero considera velut plena: *Non sunt hinc nuda nomina, sed operatiem virtutis in se. Hinc exordium sumpsit Sanctorum Patrum sollicitudo in componendis libris ac tractatibus in quibus haec nomina diligentius expendunt, quibus Deus seipsum frequentius exponit. Inter hos caput attollit D. Dionys. D. Pauli Apostoli discipulus: hac etenim mente librorum illos conscripsit de sanctissimos: De diuini nominibus, quos tanta replevit caelest. Theologia vt iure merito Theologiae sol D. Thom. illos de verbo ad verbum studuerit explanare.*

Hac diuina nomina perpendens hoc in libro D. Dionys. nos praemonet, vt illi inhareamus, praesertim autem illi, quod se Dominus compellat in hoc Evangelio: sic de seipso pronuntiat: *Ego sum lux mundi*. Circa quod nomen profundè discursit: *De nomine luminis*. Annotans nomen hoc singulares includere considerationes: inter omnes etenim creaturas, nulla nostrae hebetudini declarat expressius siue hoc quod est nec-

cessarium vt intelligamus de Deo in se, siue hoc quod nobis est & in nobis operatur, vt possumus dicere quod imago quaedam sit manifesta Dei, diuinae scilicet essentiae coniunctae bonitatis: *Ita quidem & diuinae bonitatis manifesta imago magnus iste & totus splendens in superius sol, secundum multam resplendentiam boni*. His conformiter, eleganter profertur D. Amb. suum argumentum quod D. Tho. latius explicat: omnia vero comprehendens dico, quod illo nomine Christus Dominus insignia nobis exponat signetque Sacramenta: primum ipsam diuinae scilicet essentiae atque illud quod de ea nos credere oportet, secundum, id quod lux eius in mundo operatur vniuerso. Tertium, id quod in vnoquoque operatur est in ordine ad ludos, praesertim in hac occasione, quae cum eis sermonem instituit, illud igitur expendamus quatenus assequamur illud quod D. Pet. Apost. nobis iniungit vt in cognitione Christi semper accrescamus: *Crescite in gratia & in cognitione Domini nostri & Salua. 2. Cor. 13. 1.* O mne nostrum bonum fundatur in cognitione Christi, & Apost. Paulus huic libro principalem nauabat operam. *Non enim iudicauit me scire aliquid inter vos nisi Iesum Christum ipse nobis lucem quae illum, cognoscimus infundit & vt lux sese nobis obicit, oculos igitur in illam fixa acie desclatamus.*

§. 2. Ego sum lux. Sub simbolo lucis, primo declarat aeternam suam generationem, immo etiam emanationem Spiritus S.

Ego sum lux mundi. Praemonet nos hic D. Aug. ne simus ad o materiales, vt credamus Christum hic insinuare vel se, quod ipse sol sit iste quem videmus, sicut insipienter hoc intellexerunt & crediderunt Manichaei heretici: sicut quando se vitam vocauit: *Ego sum vita vera*. Ne haec intellexeris quod sic vita sit ex illis vna, quam inter vniuersa conspiciamus. Locutio est symbolica, quae se nobis sub signo & similitudine solis ipse manifestat, & primum hoc intendit vt per illud cognoscas id quod est in seipso & in sua essentia. Quid est Christus? Filius Dei naturalis à diuino suo Patre ab aeterno genitus. Quomodo hoc intelligam? attende, monet D. Aug. quomodo hoc tibi explicet, qui rapus à terra in caelum conspexit, dicendo: *Qui cum sit splendor gloriae: quod clarè idem est,*

3. Trad. 34. in Ioan. 1. Quia sit filius Dei. Heb. 1. 3

Tom. 6. in. est. quod de seipso Christus ait: *Ego sum lux mundi.* compoitur D. Aug. argumentum seu tractatum suo dignum iugentio contra quinque species infidelium, qui vt impossibile affirmant id, quod fides nos docet de persona Christi, quod filius est Dei naturalis, de eius genitus substantia, sic ab æterno vt sicut prior non sit Pater. Illi verò sunt Pagani, Iudæi, Manichei, Sabelliani, & Ariani. Si Deus (obiciunt illi) produxisset filium suum, illum de sua generans substantia, eiusdem in seipso diminutio existeret: si namq; tu ex eo dederis, quod habes, hoc ipsum diminuitur. Similiter interueniret corruptio: quod etiam alteri communicare in seipso consumitur. Amplius ex hoc sequitur quod uerior Pater sit filius, quandoquidem uideatur necessarium quod Pater qui gignit filium sit illo prior. Hæc illi infidèles. Respondet autē illis D. Aug. Primò statuens hanc ueritatem Catholicam: ne crederis in Deo generationē esse cum materia corporalem: nec enim ipse corpus est nec ipsa est generatio per patris matrisq; operationem corporalem, sed generatio est spiritalis per operationem intellectus, sicut illa quā aliquo modo in te ipso experiris: dū enim anima tua intelligit vel aliquid apprehendit, illic in intellectu tuo interius seu imaginationis similitudinem eius quod intelligis producis, sine corruptione vel aliqua tui diminutione. Sic intelligēs Deus seipsum in suo ipso intellectu sui ipsius producit similitudinem. Hæc est fili & dicitur d. D. Paulo: *Figura substantia eius.* Et ex his colliges, quod filio Pater nequaquam fuerit anterior: numquam enim Pater fuit seipsum non intelligens, seipsum nō cognoscens, proinde numquam fuit, quin ex ista intelligentia in se produxerit sui ipsius imaginem.

II. Obiectio hereticorum.

III. Similitudo.

IV. Filius coruus est Patri.

Eph. 3. 14. Hinc oportet de Deo habere cognitionem, & hanc ipsam exoptabat Apost. D. Paulus fideles habere, Deum prouoluit uerbis supplicans, ut illis hanc largiretur: *Flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Iesu Christi. Et uos det uobis secundum diuitias gloriae suae.* In geua prouoluit diuinam rogo clementiam, ut uobis lux gloriae communicet diuitia: *ut possitis comprehendere eum.* Qua ratione? *ut impleamini in omnem plenitudinem Dei.* q. d. placeat Deo, sic obsecro ut uobis infundat cognitionem Dei plenam. Quid est Deus plenus? Deus qui intelligit. Quid sit plenus? Qui possit quo se cognoscit, & uoluntate, qua seipsum diligit. Admodum certè uacuu foret Deus ille qui uigilum haberet intellectū nullam

V. Quid sit plenus Deus.

uoluntatem, imo magis ille qui pollens intellectu non se cognosceret, & uoluntate pigritus se ipsum haudquaquam amaret. Gentiles & Iudæi capita sunt cerebro uacua; ponentes enim in Deo intellectum & uoluntatem, utrumque uacuum statuunt: etenim intellectus non intelligens, uel qui intelligendo in se non producit imaginem eius quod intelligit, uacuu est. Similiter & uoluntas, quæ non amat, uel quæ amando non producit in se motum seu impulsam ad rem amatam, inanis est. Sic ait Philosophus: dum nascimur anima nostra uacua est, eo quod nec intelligat nec amet: *Tamquam tabula rasa, in qua nihil est depictum.* Impletur autem eo modo quod paulatim intelligit: nam secundum ea, quæ intelligit, imaginibus impletur rerum cognitarum, quæ uocantur uerba, seu conceptus intellectus.

Adesto Pagane, Gentilis, Iudæe, quomodo cognoscis Deum? an illum cognoscis quod intellectu sit predictus, quod seipsum intelligit & omne quod est intelligibile, quodque intelligendo se, producat in se imaginem eius, quod intelligit? si dixeris nequaquam: an non uides, quod ille intellectus, quem dicis te cognoscere, intellectus sit uacuu: non enim in se habet imaginem eius quod intelligit: intellectus autem uacuu nullo modo concedendus est in Deo: grauisimum enim defectum inuolueret: si dixeris quod sic: ecce hic filius, quem fides Catholica confitetur imaginem esse productam per intellectum Patris æterni.

Ex his addices Primò: generationem hanc diuini uerbi opus non esse carnale, nec ullam in ea interuenire corruptionē, sicut nec in productione, quæ tuus intellectus in se producit eius similitudinem, quod intelligit. Collige Secundò: filium non esse Patre genitore posteriorē. Etenim dicito mihi, & ter prior sit, Deus, an diuinus eius intellectus? clarum est utrumque sibi esse cœternum: cum numquam sine intellectu fuerit Deus, alioquin Deus fuisset summopere uacuu. Amplius dicito mihi, utrum prius sit Dei intellectus aut eius intelligere, producendo in se actum intelligentis, & per illum imaginem rei intellectæ? nemo dubitat, quia utrumque sit æque antiquum quandoquidem numquam intellectus Dei fuerit, se non intelligens, talemq; producens similitudinem; etenim uacuu esset intellectus, si tã antiqua sit hæc imago, quā ipse intellectus intelligendo producit imaginem.

& tam antiquus intellectus ac Deus, tam antiquus atq; ille, esse debet ista similitudo & cum hac sit, sicut est, eius filius & Verbum æternum; tam antiquus esse debet ille atq; Deus. Dices non capio: sunt enim hæc valde spiritualia, & ego ad corporalia genitus. Illud igitur expositum aduerte in verbis illis: Ego sum lux mundi.

Serm. 109 VI. Hoc mysterium per lucem explicatur.

D. AVG. Orat. contra quinquagesimam. Hæresis Epist. 6. ad Maximianum medicum. Tom. 10.

Hoc symbolo ex mente D. Aug. illud declarant Apostolus, postquam idem in extasi fuerat contemplans: *Quicumque sit splendor gloriæ & figura substantiæ eius.* Quis est Christus? figura est & imago substantiæ Dei, hoc est, imago quam producit diuino suo intellectu propriam suam intelligens consideransq; substantiam. Quæ ratione aliquid horum intelligam? in ipso lucis symbolo: *Est splendor gloriæ* id quod ipse hic ait *Ego sum lux mundi.* Attende (sic D. Aug.) quæ ratione se habeant sol & lux. In confesso est: Primum à sole lucem procedere. Solem hinc intueri, quam in seipso sit luce plenus. Quis lucem producit? Unde nascitur? de ipsa solis substantia & nedum nulli solis interuenit corruptio istam producentis, sed & hoc non parum solis attribuitur perfectioni quod lucem producit per simplicissimam atque perfectissimam emanationem. Quid amplius attende, quam quis sol lucem producat, nec est ipsa prior nec lux sole posterior: quandoquidem nunquam sol sine luce fuerit: & quid hoc tantopere miraris (querit D. Aug.) quandoquidem oculis tuis in cælum non ascendens, illud habes in domo tua familiare? facem seu candelam accendis: duo hic vides, ignem sive flammam, & lucem: quis lucem hanc producit quæ in se continet ignem? unde procedit? concludant omnes: idem ipsa ignis substantia. Vtrum est altero prior evidens est: tam cito fulgere lucem atque ignem seu flammam. *Eccè ignis & splendor duo sunt, alter ex altero non sicut altero alter est.* Hic contemplare mysterium quod fides proficetur catholica: Ignis Patrem prefigurat, & lux quæ de se producit filium ignis patrem splendor filium: ut per se quod si splendor hic loquitur posterior dicitur: *quod si lucem non habeo in ipso habeo sed qui me misit dedit mihi ut lucem ignis enim splendor mittit.* Et sicut filius de Deo Patre dicit: *Pater meus est, ita splendor dicitur: si altero possit ignis mecum sit. Exingue ignem, splendor nusquam apparet: iste arguit ignis Patrem, & splendor filium: non sine coniuge Pater, alius sine Matre filius, nec diuisus alter ab altero potest, cum sit alter ex altero in illius tamè alterius esse non potest sine altero.* An hoc clarum est? Hæretice? Deo igitur hoc cõcede Creatori: *quod ipse prestavit creature & in creatura si potestis, apud Creatorem.* Hinc intelliges (inquis) & Sabellum, quæ ratione Pater & filius duæ sint personæ in vna eadẽq; essentia distictæ, sicut sunt ignis & splendor: *Accedat Sabellianus videat duos in vno, ignem & splendor. Nūquid non rectè dicere potest splendor: ego in igne, & ignis in me, sicut & filius dicit: ego in Patre & Pater in me.* Hinc Ari prorsus capies quæ ratione procedes de Patre filius non sit illo posterior: *Accedat Arianus, videat & ipse altero ex altero nec tamen nasci posse alterum sine altero: nemo enim prior nemo posterior. Corus sunt Pater & filius, splendor & ignis, nec ignis sine splendore, nec splendor sine igne esse potest: aut certe si placet mitte manum & diuide alterum ab altero.*

test sine altero. An hoc clarum est? Hæretice? Deo igitur hoc cõcede Creatori: quod ipse prestavit creature & in creatura si potestis, apud Creatorem. Hinc intelliges (inquis) & Sabellum, quæ ratione Pater & filius duæ sint personæ in vna eadẽq; essentia distictæ, sicut sunt ignis & splendor: Accedat Sabellianus videat duos in vno, ignem & splendor. Nūquid non rectè dicere potest splendor: ego in igne, & ignis in me, sicut & filius dicit: ego in Patre & Pater in me. Hinc Ari prorsus capies quæ ratione procedes de Patre filius non sit illo posterior: Accedat Arianus, videat & ipse altero ex altero nec tamen nasci posse alterum sine altero: nemo enim prior nemo posterior. Corus sunt Pater & filius, splendor & ignis, nec ignis sine splendore, nec splendor sine igne esse potest: aut certe si placet mitte manum & diuide alterum ab altero.

Vide quàm admirabile symbolum sit lux ad intelligendum personam filij Dei. Idcirco D. 102, teste D. Aug. singulari cõsilio vsus est eo ad illud de claratũ in exordio sui Euaγγελij in quo totũ nostrã cõplẽctitur fidẽ: *In principio erat verbum &c.* Non capio. Huius igitur atq; ad per lucis symbolũ intelliges. *Erat lux vera, &c.* Et si calorem adiueris de sole procedere & lucẽ & de igne, eiusq; splendore, hinc poteris etiã personã Sancti Spiritus intelligere, atq; per hoc Dei pleni cõsequeris cognitionẽ, quã dicebamus Apostolũ tantopere desiderare. Ad hoc enim aperire nobis portam voluit Dominus se ipsũ lucem appellans ut per hanc intrantes, transiremus ad calorem de igne & eius splendore procedentem velut de vno principio & symbolum haberemus perfectum plenamq; Sanctissimã Trinitatis. Quinimo mihi persuadeo hoc ipsum D. Ioan, in tendisse, nobis etenim exponens personam filij Dei ostẽdã aperuit, ut intellectus noster ingrederetur ad cognoscendum personam Spiritus S. de quo illud diceremus, quod ipse de filio Dei, quod de ipso dicit: illum audi hoc loquentem, illudque sequere: *In principio erat verbum.* Dicitur tunc: *In principio erat amor.* Progredimur tunc: *verbum erat apud Deum.* Dicitur tunc: *Et amor erat apud Deum.* Alterius: *Et Deus erat verbum.* Dicitur tunc: *Et Deus erat amor.* O S. S. Euaγγελ. quãdoquidẽ non dixeris id quod Deus est in se, & illud quod producit ab intra de semetipso, ediffere nobis, quæ ratione hæc foris producerit: *Omnia per ipsum facta sũt & sine ipso factũ est nihil.* Tu illud sequere: *Et factũ est omnia per amorẽ facta sũt & sine ipso factũ est nihil.* O quã profunda est hæc Theologia quã modo perfectè nõ licet exponere. Cõcludere tuum,

Tract. 4. in Ioan. Ioan. 1. VII. In licentia Spiritus claratur.

enim, Evangelista gloriose, discursum: *Et verbum caro factum est & habitavit in nobis & vidimus gloriam eius.* Angreterico & alii: *Spiritus sanctus super carnem effusus est, & vidimus gloriam eius:* Hoc euenit ex ore Principis Apostolorum ipso die Pentecostes intelleximus, Vltimò tandem quomodo per Dei filium facti sumus filij Dei: *Dedit eis iustitiam filios Dei fieri:* Tu similiter absolue cum Apoll. de Senten. s. *Misit Deus spiritum filij sui, in quo clamamus Abba Pater.* Excellentissimum admirare lucis symbolum, quo Christus seipsum, manifestat, dicendo: *Ego sum lux mundi.*

§. 3. Ego sum lux mundi. Secundo declarat quid operetur in mundo in quo velut in nocte tenebrosa, liberrime fera vagabuntur.

minem timeant, in cuius vultu Deus terrorem indidit omnibus illis ad irabilem: *Terror vester ac tremor sit super omnia animalia & bestias terre.* Plurimum opimatur in symbolis illud euenire ex quadam in micitia, qua bruta illa omnia solis lucem prosequuntur: etenim offendit ea omnia, eo quod illis natura auctor visum tribuerit adeo debilem ex singulari quadam providentia, quatenus terram homini, quo tempore sol splendet, liberam utramque dimittent: *Oculus eorum debilis visus inest, nec potest cum forti lumine misceri.* Visus illis inest infirmus, unde illis magis conuenit lux lunæ, & stellarum minor, quam solis maxima: *Ad lumen debili lune vel stellarum radii habent propriam naturam.* Nemo non ignorat vitus debilitatem in veslo, qui non nisi proxima queque cernit, similiter lupus oculum habet valde tenuem: unde de illo Poeta canit quòd solummodo prodeat, *Nocte super madia.* Leo vero contractas breuesque habet palpebras unde molesta est illi lux clarior: quocirca ut ait Plinius accensus fugit horretque faces: *Ardeatque faces, quæ quamvis feriat, horret canis.* Hoc etiam quocirca D. Hier. *Difficile leonem uenitur in die.*

VIRGI. L. 9. Encl. L. 8. c. 16.

In illud Nahum. 3. habitaculum leonis.

Hic est quòd sicut omnia hæc animantia, sunt abscondita quando sol clarus elucescit, ita Mo deficiente omnia spelæis suis egrediuntur, & liberè per arua diuagantur, ut aruorum Domini, rugitus suos emittunt, se mutuo conuocant sibi que respondent quam liberè & intrepidè vagantur, lupi, ursi, colubri, lacerti, et in ædibus tuis mures quos per totum diem non aduerti ut pote tenebrarum suarum antris conclusos: si uero nox irruerit, procedunt, saltant, currunt, tripudiant, ut exercitibus esse dixeris innumeròs. Hinc sequitur ut dum diluculo suos sol diffundit radios, ilico cuncta diffugiunt recedunt, disparescunt suisque se subducunt cubilibus. Nam ut horum aliquid venator inueniat ea infestatus, non parò inuestigare debet ea sollicitudine, quo fit ut iam homo prodire possit liberè, & ad opus suum progredi in quo se quisque per diem exercet victumque sibi lucratur & alimentum: *Exibit homo ad opus suum & ad operationem suam usque ad vesperam.* Hæc videmus in hoc mundo visibili quotidie solem operari.

Et in hoc liquido tibi constabit (sic Orig.) id quod diuinus ille sol operetur qui de se sic testatur: *Ego sum lux mundi.* Homini in paradiso sol per peccatum occidit ob peccatum, quo factum est ut super naturam tenebras

D Eclarare vult secundo Dominus ipso simbolo lucis effectum omnino singularem, quem operatus est in mundo: illuminare scilicet animas sicut corpora sol. Trinat Origenes illud quod Dauid de sole psallit, videtur de illo loqui quem videmus: porò coniciendo in hunc corporis oculos, animæ oculos in Christum direxerat: *Posuisti tenebras & facta est nox: in ipsa pertransibunt omnes bestie syluæ: catuli Leonum rugientes, ut rapiant & quarant à Deo eseam sibi.* Ortus est sol & congregati sunt, & in cubilibus suis collocabuntur. *Exibit homo ad opus suum &c.* Ad vesperam sol occidit ex cuius absentia nox ingruit, & pallium hoc tenebrarum atque caliginis terræ super panditur vniuersæ, sic ut nec vnus alterum nec seipsum quis videat, nec vbi pedem figat incertus tentando progreditur, & aliquando quod sibi tutum videtur, precipitium est, in quod dilabitur; omnia tenebræ sunt. His consilia, eorumque præsidio tuto procedunt animalia prædam suam venatura: Ursus, Leo, Lupus, Vulpes, Colubus, Bufones, Aspides, ceteraque immunda feræque bruta: cum enim suis inelosa fuerint cubilibus omnia ad solis occasum egrediuntur, & velut camporum Domini longè latè que diuagantur. Ex digno processit ordine, ne per diem egrediantur, ne forte hominibus noceant, & non nulli credunt hoc accidere, eo quod omnia ho-

In c. 23. Lenu. Et 03. 19.

I. Omnia animalia ad J. sic occasu foras procedat.

utrit
moratix

natura nostram culparum eruerint tenebræ, quas
 veras esse dixeris tenebras, cum intellectus &
 animæ sint caliginæ; quis ignorantias expli-
 ceter, quis errores, quis ineptias in quas mortales
 deciderunt, velut sine luce populus & inter den-
 sissimas obambulans etransque tenebras: ilico
 videbis hominem prius sapientissimum oculos
 habentem adeo pellucidos, vt omnium rerum
 penetraret naturas, subitò tanta caligine offusum
 vt posse se Deum latere sibi persuaderet quòdque
 illum abscondere folia valerent arboris: hoc
 enim ipse factus est, dum ait: *Audini vocem tuam*
& abscondi me. Nascitur illi filius vocabulo
 Cain, quitantis tenebris cæcus inuoluebatur:
 vt imagnaretur Deum ea quæ faciebat non co-
 gnoscere, nec quam viam ingrederetur, vnde dum
 ab eo Deus querit vbinam terrarum frater Abel
 lateret, quem interemerat, sic illi respondet, quid
 hoc ad me? *Nescio Domine numquid cæcos fratru*
mei sum ego? Omnes tam obsecris implicabantur
 tenebris vt qui rectam teneret viam, nullus ei erit:
Omnis caro corruerat viam suam tanta impu-
 dentia cæci vt Deum impulerint, illos omnes de-
 leter sic vt aquis diluuii submergeret omnes.
 Deinde Sodomitas considera qui nescientes quã
 viam tenerent, aut vbi pedemingerent, tentando
 progrediebantur, velut illi qui noctibus obambu-
 lant, & in incertum vagantur vt nec ædium
 suarum ostia inuenirent, tales erant obsecris
 eorum intellectuum tenebræ.

Gen. 3. 20

Gen. 4. 9

6.
 14.
 16.
 III.
 Hinc ferè
 id est dx-
 mones in
 campum
 prodierunt
 Epist. 22.
 ad Eustoch.
 & in
 cap. 1.
 Nabum.
 10. am. 1. 4.
 30.

Discesserat Dominus & sigulos pro libidine
 sua vias suas ingredi permitit: *Dimisit omnes*
gentes ingredi vias suas & diuersis profecti iti-
 neribus a vero longius aberrabant. Quò factum
 est vt animalia ferocia liberos habuerint ad pro-
 deundum in campos vt eorum Domini, & quilibet
 molendi facultatem. Illo (ex iudicio D. Hier.)
 Dæmones sunt quorum propria symbola bestie
 præfigurant vt leones, lupi, colubini: *Persæ*
sunt bestia filius. catuli leonum. Innumera
 huius gregis prodierunt ex tartari cauernis be-
 stie: prolixi, leo infernalis Satan, mundum oc-
 cupauit epulque ita sibi Dominum acquisiuit vt
 ore pleno diceretur: *Princeps mundi huius.* In
 illo morabatur: velut in regno suo liber & abso-
 lutus Dominus: quolibet enim pro mala sua vo-
 luntate faciebat, & in hominibus operabatur,
 erroribus dolique mille eos circumueiens, sicut
 vt nihil horum aduertent quasi populus per
 offusissimas noctis tenebras obambulans, & sicut
 animalia illa, erant hi diuersi, cum sicut profe-
 quitur magnus ille carnobiartha Cassianus, qui

dam dæmones sint, qui singulariter excitent ad
 superbiam, alij ad luxuriam & fastidium, ad
 gulam alij, ad iram alij, sic quodam per hoc
 viciu, & alios, porro alios captiuos abripie-
 bant, & hoc ita vt rerum Domini se vellet ac-
 iuberent vt eos & colit & adorati. Cum autem
 viles illi sint & immundi, seipsos representabant
 in rebus maxime vilibus, sordidis, atque immun-
 dis, & hoc quidem adeo diligenter, vt homini-
 bus persuaderent maxime vilia abiecta que terrene
 Deos esse, in quibus ipsi se volebant adorari: hoc
 certè, si quid aliud maximam causat admiratio-
 nem.

De hoc sancti Partes vt integros ita doctos IV.
 ediderunt tractatus, ostendentes tenebras Genitiles
 bus homines inuoluebantur: cum ad tantam tenebris
 prolapsi sunt amenciam vt illa adorarent, quæ obuoluit
 adorantur, abiectissima, inter illos excellit vanos
 quem scripsit Dio Clemen. Alexand. Græci in
 ter mundi sapientiores primi censebantur, erat
 que hoc eorum vulgare axioma: vel quas mundi *erat ex-*
risere nationes: eo quod aduertent tenebras *hortato*
 quibus implicabantur, ea pro Diis adorando *ria de*
 quibus terra non habet vltora, præsertim *idolorum*
 pios inter quos diuersè nominabantur nationes, *vanitate,*
 vnaqueque iuxta Deum suum & idem erat in
 cæteris mundi nationibus de quibus mirabilem
 textu catalogum. Queniam pro Deo colebant
 Phagrum piscem Elephantum alium piscem no-
 mine Meothon: alios ali pisces Nili fluminis
 reuerebantur: Thebanum ouem. Lycopolitani
 lupum. Cynopolitani Canem: Mendosi Ca-
 prum: Thebani mulelam, Troadentes Mures:
 Theiasteres formicam, quinimo ipsi Arcantien-
 ses muscam. Vnquales Dij, & alij tales in-
 numerabiles: persuadebat illis Diabolus volebat-
 que in rebus adeo vilibus & ratione modisque
 omnino inordinatis adorati, Dicebat autem illis
 quòd Deus esset de quo bonum promanabat:
 quocirca rem quamlibet quam representat bo-
 num aliquod produceret, pro Deo iubebat ado-
 rati. Quocirca (inquit) adorant Troadenses
 mures: cum enim ad hostibus corona cingentur
 militari, qui sagittis illos & arcibus im-
 pecebant, mures omnes eorum funes cordisque
 correierunt, quo factum est vt obsidionem sol-
 uerent. *Quoniam corrodiebant corda arcuum*
bellicorum. Hoc factò pariter persuasit Egyp-
 tiis tam horrenda absurda (inquit Pallauius)
 quòd eo tempore quo Phærao spirans minarum
 & exois Hebræos insequeretur, eisque perma-
 re rubrum ponte sequebatur, in quo omnes
 maris

In Lan-
naciam
vit. Apol-
lon.

maris fluctibus obruti perierunt, quidam Ægypti domi remanserunt, nec Rege hac in expeditione conitanti sunt, quidam ob nimios febribus calore, alii quia claudi, alii quia ymeulis carceribusque detenti, illis igitur impati Diabolus ut qui que pro Deo veneretur illud quod sibi fuerit occasio talem euadendi necem: illis igitur præcepti ut febres haberent colerent que pro Deo suo, aliis ut græssuum debilitatem, aliis ut manibus & pedibus quibus constructi fuerant sacrificarent, quia verò Thebanis (inquit Divus Clemens) retulerunt quod dum Alemana mater Herculis foetum gereret in utero, Parca illi manus contrahens periculo exponeret abortus, cumque forte illac transiret muscicla illam soluit, quo factum est, ut liberæ foetum mater emitteret, proposuerant ideo illam in Deorum albo adscribere. Quia Theophrastus fabulam hanc narrat quod Jupiter in figura formicæ vi lauerit Erimesulam progredientem Mirmilionem, formicam ve Deum adorandum publica voce præcepit; & hæc quidem omnia execrandis adeo ac horrendis ineptiis miscbantur, ut mirari factis non possimus, quia ratione homines compotes rationis ac iusticiæ illis vacare poterant. Ideo Græci ut sapientiores omnes has explere debant nationes, namque suspendebant tam stupenda delicta O stultos vos exclamat D. Clem. Alexan. si iure optimo vos illos ridetis, cur non magis vos ipsos, qui in eisdem imo turpiores lapsi estis & hæretici impudentis?

peragerent, cum in populo omnium calculo sapientissimo stupenda adeo ac probrosa introduxissent adoranda. Insuper hoc ipsum Romanis scribit Apost. Paul. declarans à Diabolo in tantis Philosophis defectus fuisse, tenebras ve. *ut autem ut gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & uulcerum, & quadrupedum, & serpentium.*

Adverte non satis fuisse Dæmoni hominibus persuadere, ut creaturas adorarent pulchriores solem, lunam, stellas &c. & aves atque animalia, quæ cæteris plaris habentur, sed illa quibus mundus non habebat vitiora, quæ Spiritus S. dicit Be. *Sap. 16. stas su, eruat uas, id est bestias, in quibus nihil erat utilitacione dignum. Quæ in animalibus VI. erant superuacua, colubros, talpas, mures &c. Ad actus Quæ etiam hominem ratione præditum credere ferocissimum diabrum, murem, lacertum, bufonem, esse Deos? Nihil hoc te moueat: illis enim defectus lux, eosque ducebant, rapiebantque bestie infemales illis persuadentes omnia, quæcumque volebant. Nec hæc eos credere sufficiebat illi, insuper & ad illa stupenda cogebat, opera quæ sæpenumero prodiit sacra Pagina: tanto namque mentis furore Deos illos colebant, ut plures de populo Dei illis suos liarent filios filiaque charissimas: quinimo illi ipsi carnifices filios iugulabant, eorumque sanguinem colligentes talibus offerebant Diis sacrificium acceptissimum. Hæc ceremoniam ab ipsis didicerunt gentibus apud quas erat hoc magis familiare sacrificium ab eo institutum, de quo Saluator testatur quod à mundi incunabulis furor sanguinis fuerit & homicida: *Ille homicida erat ab initio, Heliopoli decreuerat (erat hæc Ægypti metropolis) ut sibi quotidie tres homines immolarentur, vnus mane, alter in meridie, alter ad vespertum sacrificium perpetuum, Rhodis in festo primario ad honorem Saturni Dei mediante mense Octobri sacrificium erat solenne ex sanguine humano dedicateum, Apud Lacedæmonios & Charchagineses: idem festum Deo Marti celebrabatur. Aristonenes Rex Deo Ioui festum dedicaturus trecentos illi homines obtulit sacrificium, ut refert Philo historio. graphus. Crebro meminimus illius lanienæ, quæ nostris etiam temporibus fiebat in Mexico, antequam illuc Euangelij lux penetraret, nimirum quod annuatim Diabolo consecrarentur viginti millia eorum puerorum puellarumque innocentium. Quis modo non credat**

Rom 1.3
Sap. 16.
VI.
Ad actus
ferocissimos
diabrum
bestie
infemales
colligentes
acceptissimum
Vide P.
Lacedæ.
Grana p.
4. symb.
10.

V. Occasione huius alium textu catalogum Græci sapientes Deorum quos ipsi venerabantur, inter quos vigebant Philosophi quos mundus coluit ut sapientissimos (& fides erat apud eos sedem fuisse Philosophiam) qui Deos adorabant horrendos adeo (spartos & immundos, ut si quis illos circumloquendo tantum voluerit exprimere, horrorem excitabit non minimum: Omnis enim primariis Diis quibus mundum ut fama ita sceleribus impleuerant, videhæc Iupiter, Saturnus, Venus, Mars, &c. Athenienses apud quos Academiæ florebat, pro Deabus adorerunt patres mulierum inhonestiores illis ut idolis consecretantes. Quid plura? eosque ascendit, ut, si credimus Minutio felici in Octauo, illos ad hoc adduxerit ut *Etiam & creptus ventris (patete verbo) pro Deo habitauerit. Tu iudex esto, an non mundus tenebris immeritus fuerit obicrioribus? an non fera illa animalia Dæmones inquam quælibet*

Vide Pamelium i. Cypria de idole uanisat

credat Satanam fuisse mundi Principem, cum ipse omnesque Demones per mundum liberè vagarentur, facientes omnia quæcumque nequæ placuissent & pro libitu homines abripientes.

Vnde mirari non soleo quando ea video in viris, quos respulcia suspicit vt prudentes, qualia non faceret amens consorsus ergastulo: hic etenim mulierem habens Angelo confereudam in anima & corpore, qua cum viuere possit ex animi sententia atque summa mentis quietudine in domo sua, mulierem affectu diligit inordinato vilem & sordidam, salutem suam, honorem, opesque dilapidans. Alter autem ex paterna successione diues qui honestè viuere possit, illa luscibus exponit & peruigil vt spiritus domesticus duabus aut tribus noctibus illa disperdit, confusus quærens quid hodie comedat, cum nihil sibi ex hesterno superstit, non est quod miretis inquit David: etenim in tenebris ambulat: *Nescierunt neque intellexerunt in tenebris ambulat,* & ipsos Satana seruos tradiderunt, vt ait Apostolus: *A quo captiui tementur ad ipsius voluntatem,* ipse concreat illos, i los impellit, O miserum illum & infortunatum, qui per lubrica noctibus incedit & post se trahit gigantem, qui continuis illo propellit impulsibus. Tales sunt illi: *Via illorum tenebra & lubricum,* & *Angelus Domini corruans eos.* Per mundum liberè vagabuntur hæc animalia, ad quælibet agenda potentissima, atque ad decipiendum subtilissima hoc est: *in ipsa pertransibunt omnes bestie silue.* Perpende verbum illud *Pertransibunt.* Quasi dicat quòd obambulant liberè spatiando, sicut Dominus in ædibus suis absolutus.

Ex his facile capies quomodo Diabolus in mundo tot tantaque signa ederet prodigiola, quibus miseros homines circumueniebat: tot inquam prodigiola, qua lectores in summam rapiunt admirationem, ex quibus multa SS. PP. referunt, nominatim autem D. August. in libris illis quos nemo satis laudauerit. Permisit hæc illis Deus abscondito suo iustitiae iudicio, illis vt pote qui velut terra Principes dominabantur quo tempore mundus tenebris illis inuoluebatur. O stupescere faciens id quod in templo Dæi Veneris Daemon operabatur, quod lampas illuminabat qua ventis exposita & aquis nunquam extinguerebatur, qua nullo fato oleo nulla censa adhibita ardebat semper, & centesariis luxit annorum: Vnde quotque

hoci videbant, Venerem vt magna potestatis Deam & colebant & adorabant. Erectum fuit templum Diomedis Græco in Apulia circa montem Garganum, quo confestim conuolauerunt auct vt Cyconia circumvolantes, & quicumque græcus accederet eum demolebant, extraneum autem rostro crudelibus impetebant, quo signabant se Diomedis esse socios qui in ades se transmutarant atque ead illum concurrerant locum sepulchri, quo colerent honorarentque Diomedem.

Delpis cauerna visebatur obscuro nimis Apollini Deo consecrata: in quam si quis caput ingereret, actutum vt arreptitius & limphaticus videbatur, secreta quælibet apericis & futura prænuentians. Hæc omnia & innumera plur. Demones molebantur, quibus miseros mortales illaqueabant, illis in idolis loquentes atque persuadentes se mundi esse Dominos: proinde vt tales esse adorandos. In cum fiam tot præstigia excitabant stupend. Postò quod magis consideratione dignum est (sic D. Aug.) hoc erat quòd hominibus præcipere vt talibus obsequiis cultibusque honorarent, quod nisi facerent grauius illis minabantur, & si facerent: hoc acceptò habere significabant.

Itèrò D. Aug. quòd Marcus Coriolanus copiis instructis militaribus patriam suam invadebat, obuiam occurrit illi Mater, pectus & vbera demonstrans, quibus com puerum educauerat, quibus iram eius temperauit & urbem ab omni periculo liberauit. Conuincunt cum matre Romanæ mulieres & diabolico instinctu templum Dæi Fortunæ consecrant. Quo iam perfesto cum omnes coram statua presentes adessent, loquitur illis diabolus magnoque lætitiæ signa demonstrans ait: *scopum attingitis, mulieres illustrissimæ in eo quòd fecistis.* Per hoc certam utamque reddidistis vestram libertatem sortemque optimam, in quo si perseveraueritis me semper habebitis vobis (hoc seriore) proprium. *Rite me matrona vidisti & iteq. dedicasti.* Qualiter tunc affectas fuisse creatas mulieres quàm tenaciter his dolis irretitas? Quam grauius torbato mouit Athenienses (sic D. August.) super quaestione illa num ciuitas illa consecranda foret aquarum Deo Neptuno, num sapientiæ Dæi Mineræ, quando inexpectatò produxit ex hac parte oliuam, & fontem ex altera; quia verò ex mulierum suffragio Mineræ consecratur: tales in pelago tempestates excitabat sub nomi

Ps. 81. 6.
2. Tim. 1. 16.
Psal. 33. 6.
L. 21. de ciuit. c. 6.
611.
Mira per diabolū introducitur.

L. 12. de Ciuit. c. 16.
618.
8. 61.
L. 4. de Ciuit. c. 11.
Vide Lud. Viuz.
L. 4. de ciuit. c. 15.
L. 4. de ciuit. c. 19.
L. 18. de ciuit. c. 1.
de quo etiam præcedenti num. 19.
Dij

Dij Neptuni fluctusque adeo horribiles, ut totam demerferit civitatem, donec varia inquirerent media quibus Deum sic infensum placarent redderentque sibi propitium. His prodigiis hincque signis quid non persuaderet Princeps ille tenebrarum?

Lib. 4. de
cin. 2. 16.
VII.
Ludi scenici &
obsceni
iubentur
à diabolo
institui.

D. GRÆ.
NAZ.
Orat. ad
Nemesi.

Nec omittamus cum D. August. omnino singulare, quod fama refert Romæ consigisse. Illo præ ceteris dolo orbem diabolos quasi laqueis tenebat captivum, oblocutus scilicet quibusdam representationibus quas in templis suis ubi hæc institui dicebantur autem *Luci scenici*. In quibus grauiora illa crimina representabantur, in qua lapsus fuerat eorum Deus Iupiter Decem primicerius, Virgines violatas, coniugatas inhonoratas, assueros mutansque varias figuras: Iupiter eorum Princeps (hoc D. Gregorius Nazianzenus) *libidinis astro percipit subinde se immutavit, nunc Taurus, nunc Aurum, serpens, Marius, Vespa efficitur* &c. Venus suis adulterio inhonesta, Mars sua crudelitate immisericos, Bacchus suis intemperantibus ebriosis, Vulcanus profanis suis fictionibus præstigator &c. In istis autem ludis obscena adeo & turpia committebantur ut ipsa eorum phrasæ horrorem excitent. Florebant tum temporis vile Prohibitum vocabulo Flora quæ venalem passim exhibens corporis formam, non modicas sibi compararat facultates, harum omnium, dum moritur senatum instituit heredem, qui illum in album retulit Deatum, si Plutarcho, Quindio, Lactancio Diuoque credimus Augustino. Partim hoc erat senati Floram conscripsisse Deam insuper & eius festum instituit celebrari per annos singulos 19. Iunij & qualis, precor, erat hæc solemnitas & conuocabant totius urbis mulieres impudicas publicè que expositas, quas vestibus suis exuebant ad carnem usque nudas toto spectante populo, verba proferentes quæ præter impudicitiam & animi lasciuiam nihil spirabant, coram Dea sua Flora tripudia & choreas exercebant inhonestas. Celeberrima atque creberrima erant illa festa, quæ in honorem Dei Priapi instituebantur, cuius historiam casta ferre non possent aures si Sacra Scriptura illius non meminisset, Deus hic actibus præfidebat inhonestis, quem celebrabant inhonestis nudisque partibus virilibus expositum: Mulieres autem conuenientes & coram eo tripudiantes accurrebant eas osculantes & adorantes: Nec hoc familiare erat metetricibus, sed &

Hieron. Bap. de Lanna Tom. III.

maximè illustres matronæ, in tantas sese effundebant impudicitias, ita ut huius festi Principem nominare voverint ipsam Regis Asia matrem vocabulo Maacha, nisi Rex obstitisset: *3 Reg. 15. Matrem suam amouit ne esset Princeps in sacra Priapi*. Talia igitur erant illa festa & similibus representationibus inhonesta, celebrabantur.

Indicant nonnulli, quibus intellectus erat excitatione hæc in ruinam vergere reipublica: Ludis talibus etenim inhonestis actibus omnia puellis exulabat pudicitia, atque à iuuenibus modestia omnesque virtutum actus: qui namque videbat hæc facinora à Diis suis patrata, illa ut bona iudicabat prudenterque factum se eadem imitari. Quocirca publico edicto senatus talia post hæc fieri interdixit, utpote bono publico sensus sic expedire. Quid ad hæc diabolus? actutum operario apparet Romano in somnis nomine Tiro Latino homini prædiuisti, huic præcipit senatum adiret: diceretque ludos illos restitueret quos in honorem Deorum fieri moris erat. Non audeat homo hic eodem hoc die mandatum exequi. Nocte sequenti redit & mandatum scruiori præcipit impleri rigore: Quia vero hoc non est exequitur, filius illi morte abripitur intempesta, tertia nocte idem præcepit terribiles ad iungens minas, sed cum nihilominus vir hic obstitisset, subito in molestem quandam atque terribilem incidit infirmitatem ex qua ad ostia mortis æger deferrebat. Obstupefcit senatus tale prodigium, vnde præcipit profanos denno ludos instaurari quadruplici solemnitate festiuos & præter solitum quadruplicatis imperis: *Tanto superfactus miraculo senatus quadruplicata pecunia ludos censuit instaurari*. Quis hic non admiretur (inquit D. August.) considerans diabolum non solum ad horrendas instigare provanitates, sed & ad earum stabilimentum minas superaddere & punire refractarios?

Vnde consue peruenit, dicente D. Gregorio Nazianzeno, ut illa festa dicebantur celebrata, & haberentur sacratiora quæ lasciuioribus representabantur impudicitis, erat dies ille ceteris festiuitate solemnior, qui turpibus horrendis que nequitiis ceteris erat inhonestior: *Vitiuosa enim istis sacra instituta, alios nimirum atque alios, aliisque sceleribus flagitiisque nobiles atque præpositos diuinis honoribus afficientes &c.* Quæ ratione diaboli hæc efficere potuerunt? quomodo sic homines ut

3 Reg. 15.
cap. 13.
vide 2.
Ludu.
Crat. p.
4. symb.
cap. 10.

D. GRÆ.
NAZ.
Orat. ad
Nemesi.
antimed.

sibi subditos exciperet ne miretis: nox erat, illis lux solis diuini deficiebat, vnde fera illa animalia vires haeriebant, liberè vagabantur, & cum homines cæci essent, eos quocumque lumbret abducebant. Proinde dum aliquid vides quod apud gentiles contigit obstupendum ex reuelationibus, prodigijs, euentibus admirandis, simulacra loqui, in eorum altaribus videre terribilia, demones ipsos signa dare gratitudinis & complacentiæ, minis terrere transgressores, nil hoc te moueat: Etenim illa demones operabantur quia (cum Diu. August.) liberi erant, liberè que vagabantur sicut bestia brutaque noctibus.

IX. Antichristus signa patrabit prodigijs. *Matt. 24. 24.*

Similiter tempore Antichristi signa dabunt adeo terribilia atque omnem rationem superantia, vt non pauci fideles scilicet sint eiciantur; quinimo si fieri possent, & ipsi electi his laqueis innecterentur, vt ait ipsa veritas: *Dabunt signa & prodigia, vt in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi.* Quid hoc te terreat, quod diabolus sic miserè decipiat gentiles, qui nunquam D-i cognitionem habuerunt, si tempore Antichristi plures ex illis sit decepturus, qui si dem habent? & nisi singularis diuinae providentiæ interueniret effectus, ipsi sanctitate primarij in errorem inducerentur: quia prodigia videbuntur obstupenda statim loquentur, videbuntur mortui resurgere & de tomulis prodire rediituri horum assertores errorum: sol in meridie obscurabitur, & media nocte lux apparbit splendidissima &c. Hæc idcirco sicut quis in illis etiam diebus animalia illa liberè vagabuntur, prout D. Ioann. in sua declarat Apocalypsi: *Post hoc oportet illum solui modico tempore.* Insuper & hinc intelligitur, quomodo fieri possit id quod videmus, in nostro saeculo reperisse illos qui nonas illas Indiarum plagas detexerunt, in quibus adhuc nox illa durabat infidelitatis: quot visiones & stupenda quaque, quæ in templis idolorum passim fiebant: quænam Demones hominibus persuadebant adeo horrenda & contra omnem rationem! ita vt illis imponebant tali illos sinceritate pro Dijs colerent, vt in nullo ex omnibus illis quæ requirebant, negligentes deficerent, etiam si suos peterent enecare filios sibi charissimos & offerre sacrificium: vti alij diximus. Itaque quamdiu mundus illa caruit luce, tamdiu ferocia illa animalia liberè vagabantur.

Apo. 10. 3.

§. 4. Apparente luce, dissipatae sunt tenebrae, fugeruntq; bestia, etiam in ipsa synagoga, idololatria, deducta.

Porro oriente lumine & sole splendente: *Ortus est sol & in cubilibus suis collocabitur.* Et ubi nunc quid fuerit Christum in mundo nasci: *Ego sum lux mundi:* Et factum adimplere quod ait nos Pet. vobis promiserat: *Orietur vobis timentibus nomen meum sol.* Incipit Vates ista, hæc facta mundo nunciat: et quod ortus sit sol in mundo: *Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam, & habitantibus in regione umbra mortis, lux orta est eis.* Dicitur militi, & vates dicitur: *quis est lux ista que nascitur? Puerulus natus est nobis & filius datus est nobis.* Quis est iste? Christus: *Ego sum lux mundi.* Proinde quædam primam in stabulo nascitur, mundum incipit illuminare, *Lucas celesti splendore circum-ingens: Claritas Dei circum fulsit illos.* Gentiles autem stellæ novæ, ipso die clarior, quasi contentis acclamaret: *illuminare illuminare Hierusalem: quia venit lux tua.* Hæc ex oriente luce aduerte precor, qualiter bruta fugiant, secedant & ad sua spe sua se subducant, sic vt nullum eorum reperias.

Effectum hic considera Christi lucis diuinae singulare: quàm velociter eius luce concerritæ diffugiant bestia. Quid factum est de tot millenis & myriadibus idolorum? ubi nunc tam opulenta tam innumera idolorum, templa? in quibus nunc eorum audiuntur oracula? quo templum illud abiit Serapidis magni Dei Aegyptiorum in Alexandria orbis miraculum? templum Esculapy in Aegæa apud Ciliçiam? domus illa Veneris nominatissima in Aphaca circa montem Libanum ad oram fluminis Adoni? Insignia & prodigijsa templa à Romanis extracta, in quibus Demones colebantur, & in quibus suas petitionis suasque responsiones summa libertate proferebant, quibus etiam illos accipiebant quibus mundus non habuit scientia clariores? *Ortus est sol & congregati sunt &c.* Quàm primum sol ille respicere: expende mysterium. Quanto tempore noctis illæ tenebræ perdurarunt? Multis horis. Et quanto tempore duravit illarum expulsio, atque bestiarum exterminatio? Momento temporis. Dum sol orientur quàm subito mundum illuminat vniuersum.

9. 20

Malach. 4. 2. *Isai. 9. 1.*

Christus vt lux bestias dissipauit, id est demonum idololatriam. *Luc. 11. 9. *Isai. 60. 1.**

fum? *Ortus est sol* Quanto tempore durarunt in mundo tenebræ? Quanto tartaræ bestie per illam vagantur ibere? Quanto adorata sunt in templis & idolis? Quinque mille annis. Mutabantur monarchiæ, invertebantur regna, semper nihilominus perstabat florens Dæmonis imperium: quia semper nox erat.

Porrò animaduerte quanto tempore duraverit tenebrarum expulsiò quas temporis longitudo sic confirmauerat, & quanto tempore Dæmonum perduravit adbratio? Tanto solummodo quanto diuinus ille sol suos extendit radios: *Ortus est sol*. Dum Christus nascitur, clatosque lucis lux radios percipios diffundit Apostolos:

In *Isaiâ*. *Ortus est sol. Sarapis in Alexandria* (sic D. Hieron.) & *Marna templum Gazæ* (erat autem Marna Deus Iupiter, quem eo nomine Paesthina Gazenses appellabant. In *Ecclesiâ*: *Domini surrexerunt*. Admirabilem facti hic D. Hieronymus de hac re indutionem, quam in hæc verba concludit: *Dij quondam nationum cum bubo nibus & noânis in solu culminibus remanere uolunt. Vexilla militum crucis in figura sunt. Regum purpuras & arduentes diadematum gemmas patibulis salutaris pictura condecorat. In Ægyptia Sarapis Christianus factus est: Marna in Gaza manet inclusus, & euerfione templi Iupiter portitiseit. De India, Perside, Æthiopia, monachorum quotidie turmas suscipimus. Deposuit pharicas Armenius, Iunani discit psalterium. Sehita frigora feruēt calore fidei. Getarum rutilus & flammæus exercitus Ecclesiæ circūfer tensoria, &c. Hoc unū ex ceteris operibus Deus diuino illi soli singulariter referuarat per Prophetas ante repromissum, Vatem produco Zachariam: In illa die erit fons patens domus Dauid &c. Et erit in die illa dicit Dominus exercituum: D. isperda nemina idololatriæ de terra & non memorabuntur ultra, & pseudopropheta & spiritus immundū auferā de terra. Aduerte (monet D. Cyrillus) hoc operibus cōplecti cū diffusis lucis Christi radiis per Euangelij sui prædicationē, in tantū se Dæmones subtraxerint, vt prodigiaceffarint quæ in templis suis operabantur, & ita obmutuerint vt iam non sit qui vel verbum loquatur. Quocirca Plurarchus Philosophus gentilis, sub Imperatore Trayano huius stuporem omnium aduertens librum composuit, quem inscripsit *De defensione oraculorum**

II. Zacharias hoc prædixerat.

Zac. 13. 1. dicit Dominus exercituum: D. isperda nemina idololatriæ de terra & non memorabuntur ultra, & pseudopropheta & spiritus immundū auferā de terra.

In c. 13. Zach. Aduerte (monet D. Cyrillus) hoc operibus cōplecti cū diffusis lucis Christi radiis per Euangelij sui prædicationē, in tantū se Dæmones subtraxerint, vt prodigiaceffarint quæ in templis suis operabantur, & ita obmutuerint vt iam non sit qui vel verbum loquatur. Quocirca Plurarchus Philosophus gentilis, sub Imperatore Trayano huius stuporem omnium aduertens librum composuit, quem inscripsit *De defensione oraculorum*

10. Singulare omnino fuit illud Prophete Sophonie vaticinium, quod ex industria expendit D. Chryso. s. & D. August. b. *illucescet Dominus*

super omnes gentes & adolebit omnes Deos gentium, & adorabunt eum unusquisque de loco suo omnes insula gentium. Sic legunt illi, hoc quod nostra vulgata lectio scribit: *Horribilis Dominus super eos & attenuabit omnes Deos terræ, & adorabunt eum vrs de loco suo omnes in sula gentium.* Ad illa verba discursum scribit Euseb. Cæsariensis egregiū c. impletum illud (ait D. Athanasius. d. in Christo considera: *Quemadmodum enim sole presente tenebra nullā vim habent, sed ubi cūque lux circūfunditur, inde continuè proficiuntur: ita diuino superuentu verbi Dei non iam caligo idololatriæ valorem suum habet, sed quot. quod vique terrarū orbis partes illius. dectima illustrantur &c. Illucescet Dominus super omnes gentes, ait Propheta, & velut lux mundi illuminabit omnes. Quam sapienter edoctus est orbis hac luce illustratus Nunc hoc videmus, quod Isaias videndū prædixerat: *Replet a est terra scientia Domini, sicut aqua maris operientis.* Quam parum de Deo nouerat mundus? Quam parū cōprehendit Aristoteles? Quā breuis ac fuecinctus Homerus: Quot Plato docuit etiores? Quot ignorantiis inuolutus Cicero? Quam longè aberrarunt Græciæ sapientes: Quam amentes exiterunt Philosophorum Atheniensium antesignani? Deū non valuerunt cognoscere nec in sua essentia, & minus in suis personis, nec quod erat in sua æternitate nec qualiter in tempore cuncta dispouerit, nec eius intellexerunt opera, nec mysteria. Quin: o nec hominis cognoscere valuerunt essentiam, nec finem eius ad quem creatus, nec eius beatitudinem, nec boni malie viam ex integro: *Dicentes se esse sapientes stulti facti sunt* ait Apostolus. Alludens ad illud Vatis Hieremie: *Stultus factus est omnis homo à scientia.* Quid ais? Quid innuis? Illud quod Spiritus S. in lib. sapient, declarauit, quod Philosophi & infideles, quos vt sapientiores reuerbantur vt ostenderent se tales esse, magnos experint formare defectus in cognitione Dei contemplati & creaturas: verum vt erant tenebris inuoluti & suarum merito culparum lux illis ista celestis deficeret, in eo ipso, quo se sapientes esse conabantur ostendere, ea de causa in amentiam, prolapsi sunt: quia creaturas considerantes, illas in Deo crexerunt mille erroribus stupidi quo ad Dei, cognitionem: *De his qua videntur bona non potuerunt intelligere eum, qui est &c sed aut ignem aut aerem, aut gyrum stellarum Deos putauerunt.**

& Sophonias. Sopho. 2. 21. 2. Orat. 2. contra Iudæos tom 5. b Lib 18. de ciuitate. 33. & Latinus orat. contra quinque hereses. & in psal. 144. c Li. 2. de demonst. ra. Emang. de monstrat 16. d Lib. de incarnat verbis. Isa. 11. 9. IV. Philosophorum stultitia in Dei cognitio. ne. Ro. 1. 22. Hiero. 10. 14.

Hoc est quod Apostolus ait: *Dicentes se esse sapientes*

Isai. 11. 9 *sapientes stulti facti sunt. Nunc autem. Repleta est terra scientia omni, ut aqua maris operientis. Plus in Dei scientia protecit anus veltula pauperque pastor, quam omnes vniquam norunt Athenienfium Philosophi. Plura nunc nouit puer triennis quam tunc tota caecescensentium seniorumque schola Philosophorum: In quo completum gaudemus illud eiusdem Prophetae: *Consultorum intelligat scientiam, & lingua balborum velociter loquetur, & plane.**

Qua tibi claritate puerulus prope infans, proloquitur: quis sit Deus, quod eius esse, quot personae, qualia sint eius opera natura, gratiae, gloriae? *Velociter loquitur & quam dilucidè: & absque vllis metaphoris? Et plane.* Quid de Deo non nouit monacha molier illiterata? Quid intellexit tenera puella S. Catharina martyr inter tantam omnium mundi sapientium stans caeteram? Quid pueruli iustis & Pastor in confessa fenarum sapientissimorum? Iam videmus perfectè exterminatam idololatriam & impletum Isaiae vaticinium vt notat D. August. *Eleuabitur Dominus solus in die illa & idola penitus conterentur &c.*

Uag. c. 28. In illa die proijcet homo idola argenti sui, & simulachra auri sui quae fecerat sibi, ut adoraret talpas & vesperiliones. In illa die clara luce diuini rilu. suis illuminata Dominus solus adorabitur vt Deus, & idola prorsus exalabunt: *Idola penitus conterentur.* Proh quanta gratia! Proh quale beneficium! Hæc est illa gratia, quam Deus nobis contulit: hoc est illud donum, quod lux ista celestis operata est: Hic est ille sui plendoris effectus, adeo eximius, ob quem perpetuis illi referre tenemur grattas, qui nobis hunc tam abundanter largèque distribuit: *Semper agentes gratias Deo patri qui dignos nos fecit in partem sortis Sanctorum in lumine, qui eripuit nos de potestate tenebrarum &c.* Quam seipfos vehementer admirabantur ipsi Gentiles huius diuini luce solis illustrati, illas intrinsecas tenebras, quibus an ea Diabolus illos habuerat inuolutos? Et quanto pudore confusi videntes ineptias illas quas illis perouaserat faciendas adeo stultas? Eo modo quo tu quando te spectante, te decipi: *Aegyptius persuadetque id facias quod dum attenta reuoluis mente, fecisse te pudet, quodque in te tam clara ludum tibi fecerit.* Pterine potest (inquirebant) vt illa pro Diis adorauerimus adeo euidenter aliena necum ab omni diuinitate, sed & hominum astumatio-

ne? Impletur in illis Isaie Vatis oraculum, qui postquam dixisset qualiter lux illa diuina Christus oriretur in mundo, subiecit: *Et contaminabis laminas sculpilium argenti tui, & vellimentum conflabis auri tui, & disperges ea sicut immunditiam menstruata. Quod septuaginta vertit: Et auferes idola deargentata, & deaurata minuta facies & disperges &c.*

Meminit historia tripartita quod dum Catholicas Imperator Theodosius mandaret Episcopo Alexandrino Theophilo, vt conuicta Gentilia: templa pessumdaret eorumque sculpilia, qua multa nimis erant, & variis horrendis atque impudicis figuris exposita, nec non diuersis metallis atque lapidibus conflatilla; compieuit Regis præceptum Episcopus, omnia in frustra comminuens & ex metallo sculpsilio conlecta sunt mille species vasorum, & ollarum in Ecclesiarum obsequium: Porro seruauit integrum atque illæsum Deæ Monæ conflatile, quod asseruati insit, locoque publico proponi, ne futuris retro temporibus negare possent Gentiles, tales fuisse Deos, quos olim adorauerant. Recordor autem (inquit Historiographus) quod Amonius Grammaticus olim idolorum sacerdos, à quo Adolefens Grammaticam didici, hoc permolestè tulerit, & quasi iniuriam habuerit, nobis que archat: nihil sic corda Gentilium vicerit, quam non contractum idolum Deæ Mosæ fuisse conseruatum. Nec illis fieri poterat aut dici aliquid quod grauiori illos rubore confunderet, quam illos eò ducere, & digito monstrare: Ecce quem vt Deum adorasti: Per hoc enim intelligebant quam extrema fuisset illa tenebrarum calamitas, sic vt illis dici poterit illud Apostoli ad Rom. *Quem fructum Pom habuissis in illis, in quibus nunc erubescitis? O Dei misericordia! qui sic nos illuminare dignatus est: Qui eripuit nos de potestate tenebrarum.*

Hoc igitur opus est, inter alia diuini huius solis opera præclariora, illuminare mundum, omnes idololatriæ tenebras exterminando: Opus singulare in sacris litteris reseruat, vsque dum appareret ille in mundo, velut propria virtuti infinitæ Dei; omnipotentis, Dominus educturus Populum de Aegypto, præcipit agni sacrificium institui &c. Et limina ac postes domorum inungi conspergique agni sanguine. Moriantur inquit Domus primogenita Aegypto.

Vide lib. Ludo. Gran. in Catech. p. 2. c. 2. VII. Monas. Dea reseruat ad memoriam stultitiam gentium.

Colof. 1. 12.

VI. Mirabatur conuersi gentiles, se ita in dei cognitione errasse

O quanta hęc misericordia ! Ea de causa peccatores illi soluimus gratiarum actiones: *Semper gratias agentes &c. Qui eripuit nos de potestate tenebrarum.*

§. 5. *Lux dicitur mundi : cum non tantum lucem suam extendat ad Iudeos, sed ad omnes mundi nationes.*

Orat. 2. contra Iudeos. Iean. 1.

Lux mundi. In hoc ipso opere, quod diuinus ille sol operatus est considerat D. Chrysof. & aliud quod Dominus fecit dū de seipso dicit: *Ego sum mundi.* Et ipse est quod D. Ioa. in exordio sui Euangelij proposuerat, *illuminat omne hominē ueniēte in hunc mundū.* Lux mundi quoque omnes mundi mortales illuminat. Occidit sol, quādo homo peccauit. Mundus enim (id est humana natura) in nocte mansit tenebrosa. Verū quia iustū non erat, ut Deus nihil in illo haberet, locum sibi delegit angustum & paruum uelut exiguum cubiculum ad quod se reciperet. Hoc autem populus erat Iudeorum de quo cecinit Dauid: *Notus in Iudea Deus: exterat omnes nationes in nocte tenebrosa atque tenebris dereliquit inuolutos, ut ante diximus.* Hoc est quod ait Apost. ad Lycaonenses, dum illis exponit tenebras quibus tenebantur obf-

Psal. 79.

Ab. 34. 15.

si: Qui in praeiitis generationibus dimisit omnes gentes ingredi uias suas.

I.

Elegit sibi familiam Abraham eiusque posteror, & hos quidem non omnes sed eos solummodo, qui rectā lineā descenderent ex Isaac & Iacob, quibus lucem suam communicauit: Ceteras autem nationes dimisit ut suis vacarent, frānaque darent cupiditatibus, & sicut, qui in tenebris ambulant, in horrenda corruerūt precipitia, ut antea uidimus: Hic solummodo populus luce fruebatur amāniori. Hoc est autē illud beneficiū quod tantopere Dauid exaggerat: *ui annuntiat uerbum suum Iacob, in iustitias & in*

Ps. 147. 19.

99. 27.

18.

diuisa sua Israel. Non fecit taliter omni nationi, & iudicia sua nō manifestauit eis. Veruose percipit Salomon benedictum illud quod Dominus populū dignatus est inter Aegyptios captiuū: Dū enim obscurioribus terra Aegypti tenebris obnubilabatur, sic ut palpabiles essent (*Tenebra tā densa ut palpari queant. Facta sunt tenebra horribiles in uniuersa terra Aegypti*) quibus percussis miserabiles Aegypti in mille precipitia casusque corruiebant: Solummodo in angusto illo loco, in quo morabatur Israel: lux effulgebat

Exod. 10. 22.

illique tantum illuminabantur: *ubi habitabant filij Israel lux erat.*

Id quod factum est in luce illa corporali, factum est & in spiritali. Cum enim mundus uelut Aegyptus perturbata tenebris inuolueretur caliginosis, suo tantum populo Deus suam communicabat lucem cumque illustrabat: Vt autem Christus in mundum uenit, orbem illuminat uniuersum: *Ego sum lux mundi.* Hęc lux non terminis Iudaeae conclusa tenebatur; quinimo prodit seque extendit, uelut lux solis, ab oriente usque ad occidentem, complens illud Patris caelestis oraculum: *Parum est ut sis mihi seruus ad suscipiendās tribus Iacob, & facies Israel conuertendas. Ecce dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terra &c.* Reges uidebunt & conuergent Principes &c. Nisi tunc hoc tibi, fili mi, exiguum est, reparatorum te esse tribuum Israel, quae in Aegypto corruerant: Ad hoc enim missus est Moyses atque ad hoc accessit Iosue, qui illos introduxit in terram promissionis heredes: Et hoc similiter Dauidi commendatum est vnicē eorū gubernatori ad hoc a Deo electo: *Pascere Iacob seruum suum & Israel hereditatem suam.* Totum oportet te mundum a casu in quo totum genus humanum detinetur, erigere. Opus quippe proprium hoc est diuinae omnipotentiae nec non spargere oportet te lucem nedum per solam Iudaeam. Sed per orbem uniuersum. *Usque ad extremum terra.* Quatenus Reges ac Principes, qui cum populo suo caeca illa idololatriae nocte opprimuntur ex hoc tandem misero resurgant infortunio, ac cognoscant te, teque adorent: *Reges uidebunt & conuergent Principes & adorabunt &c.*

Isa. 46. 6. 11.

Implerit

hanc uari-

etiam

Ps. 77. 31

con-

uer-

gentes

Habes hic (inquit D. Chryf.) id quod per Prophetam Sophon, praedixerat & paulo ante tetigimus: *Illucescit Dominus super omnes gentes Sophon. &c. Et adorabunt eum uniusquisque de loco suo. 2. 11.* Quādo completum est illud? Quādo Dominus noster Christus uenit in mundū: Hoc enim est (inquit quod Apost. eius delatāuit Paulus:) *Apparuit sine illi gratia Saluatoris nostri Dei omnibus hominibus.* Confert prophetiā Euang. Id quod Propheta spondet futurum: *Illucescit Dominus super omnes gentes* illud tibi ostendit impletū Apostolus Euag. *Illuxit gratia &c. hominibus.* Per totū terrarū orbem quāquam totum suū diffundit lucē. Audi (monet idem) qualiter illud per alterum explanet Prophetā *Accipiam facies uestras, dicit Dominus. Quoniam ab oīu solo usque*

Tit. 2. 11.

Malas. 10.

III. Similitudo & Malachia.

usque ad occiduum nominis mei glorificatus est inter gentes. Et in omni loco sacrificium offertur nomini meo. Perpende cum dicit Chryl. Quod omni Deus se receperat ad Iudeos. Illis solummodo colebatur, idque in tam angusto loco, ut illi tantum in templo liceret offerre sacrificia nempe Hierosolymis: ibi tantummodo erat candelabrum lucis, ibi eius altaria, ibi eius sacrificia: Nunc autem audis illi nobis asserentem Ego sum lux mundi. Etenim lucem suam per totam diffudit terram, ubilibet adoratur, ubilibet cognoscitur, & in omni loco mundum sanctum que illi offertur altaris sacrificium: Ubilibet sua habet altaria, sua que templa, non opus est proficisci in Hierusalem: In omni loco offertur nomini meo oblatio munda: sic ait per Vatem Malachiam: Unusquisque adorat de loco suo, sic per Sophoniam loquitur. In omnibus mundi pronuncius, & in qualibet provincia in omnibus locis: Et in qualibet loco in multis Ecclesiis ac Parochiis: unusquisque in sua: Unusquisque de loco suo. In qualibet Ecclesia in multis altaribus, & in quolibet altari sepius. Videte enim amplius se lux illa possit extendere. Perpende ex D. Chryl. quam eleganter hoc dicit Prothesa dum ait: Ab ortu solis usque ad occasum.

Malach. 1. 11.

Non satis illi erat dicere in omni loco: Sed ab ortu solis usque ad occasum. demonstrans quomodo quanti in terra sol aspiciat, tantumdem Evangelium esset occupaturum.

12.

Consideres velim quam illud existit diuinus ille sol impleverit, quando Apostolis suis iniunxit, qui radij erant, in quibus & per quos lucem suam communicabat. Euntes in mundum uniuersum predicato Evangelium omni creature. Per hoc mundum intueri illuminatum: Reges etenim ac Principes omnes exurgunt audientes ac honorantes nomen Christi quem & agnoscunt & adorant: Reges uidebunt & consurgent Principes &c. In mentem tibi ueniat (monet D. Aug.) hoc ipsum a Davide predictum: Consistentur tibi Domine, omnes Reges terra quia audierunt omnia uerba ora tui. Aurem praeauerunt, o Domine, facilem uerbis tuis Principes & omnes terrae Reges, ad omnium oculos lux illa tua penetrabit, cunctique te ut Deum agnoscent.

IV. Allegoria de uellere Gedeonis.

Recordare cum eodem D. August. singularis illius stratagematis quo Deus uisus est sub duce Gedeone: Expandebatur enim in area spatiosa uelut ora maris, uellus, & ecce prima nocte ros in illud cecidit caelestis totumque madefecit, area uero ab omni manit rore in secunda: Ceterum paulo post super eam cecidit caelestis ros, ita ut omnino rore compluta madefeceret. Ne credideris haec a Deo patrata, quae referre videntur iocos, sine preclaris mysteriis atque eximiiis sacramentis; uoluit autem per hoc, id quod modo disputamus exponere. Erat iudaea uelut uellus in huius mundi area expansum cui tantum supercecidit ros. In iudaea tantum doctrina erat, lex, Prophetarum, sacrificia, dona, Sancti: Mundus autem totus exaruerat. Modo transit illa nox, cadat ros & per totum se diffundat mundum & lux, doctrina, sacramenta, Christi: que uiuifica uirtus ut veri solis, per omnem se terram longè lateque diffundat: In mundum uniuersum tota aqua, totus ros, tota doctrina abscondita erat in uellere in iudaeorum populo: Ideoque non omnes Reges terra audierunt. At uenit tempus quando reuelatur pluuia in area manifestata est non operta, expressum est uellus, exiit pluuia. Egredietur est sol, eiusque cognitio ad omnes peruenit arcumque per totum mundum radij Evangelij se latius extendent: Ideo dicitur Consistentur tibi Domine omnes Reges terra: quia audierunt omnia uerba oris tui. Plaudite manibus: Mundum uides illuminatum: Ego sum lux mundi.

D: Ave. Tom. 8.

Allegoria

reco.

1. 2. 9. 102. ars. 4. ad 6.

ni fallar, spectat dñs candelabrum illud, quod Moyses Deo iubente in tabernaculo constituit obsequium. Citat illud, praecipitque, faciendam arcam, de candelabro solis inhaeremus, non uult Deas nec expedit quidem, ut tabernaculum eius obscurum sit & tenebrosum, utque ministri in illo seruientes sine luce, & caligine offusi progrediantur. Quocirca, Moysi praecipit ut candelabrum efformet ex auro purissimo cum suo hastili, siue que disponat ut septem effingat lampades opere affabre expolito, quae ordine super candelabrum exponantur, sintque illae quae luce sua collustrent tabernaculum: Facies quoque lucernas septem & ponet eas super candelabrum, ut luceant. Dñe quae haec tua est dispositio? Praecipis efformari candelabrum sed nec uis ut illud ipsum ex se lucem emittat sed per lucernas illi superpositas? An aliquod hic latec mysterium? Vtique & quidem eximium Candelabrum hoc Christum praeferebat redemptorem ex auro mundissimum! Est etenim uerus Deus; nam aurum uerè symbolum est diuinitatis, ut notat D. Cyrillus ipse est qui cunctos in Dei scientia illuminat, cuiusque instruit

instruit mysterijs, ve dicendum: Antiquitas autem non per semipsum illuminabat, sed per lucernas, id est, per Patriarchas, Prophetas, ac Doctores, quos in populo illo proposuerat. Atque fuisse septem; Numerus est hic in sacra pagina frequens quo multitudo designatur vniuersalis (teste D. Greg.) ut totum comprehendat tempus quod septem hebdomada diebus voluitur. Sicut etiam precepit, ut septem columnas elaboraret ad domus lux fulcimentum, quo multitudinem designant Doctorem, quos in Ecclesia sua itauit, quorum auxilio, ne corruat, illam sustentat. Lucebant illæ lucernæ huic innixæ candelabro; etenim omnis earum lux ab illa dimanabat, quam illis Dei filius qui fons est lucis communicabat, & quia ille ipse erat, in quo quidquid dicebant, & docebant, fundabatur: Etenim nihil aliud præter eius diuinæ mysteria atque sacramenta resonabant, prædicabant, docebant: *Hinc omnes Propheta testimonium perhibent.* Congruenter ut lucernæ depinguntur; Etenim lux lucernæ non est toti mundo generalis, nec toti Civitati, sed tantum vni cubiculo vel alicuius domus atrio singulari: Talis erat Prophetarum & prædicatorum lux auri quorum: tantum enim domum illustrabant Abraham, & hanc non totam, sed tantum posteros ac nepotes Isaac & Iacob: intra hos parietes lucebant, quæ circa illud taorum cubiculum illuminabatur: reliquum autem mundi caligine obductum obscurum erat. Nunc autem ipsum illuminat candelabrum, & ait *Ego sum lux mundi.* Illi lucernæ erant, & luce tangebant adeo limitata, ut terminos non præterirent Iudææ: Ego autem, cui sic Pater ex-

& ligstam, ipsam Patri Baptista soluit, ut Deo pro recepto hoc beneficio gratias ageret, composuit autem cecinitque illud canticum: *Benedictus Dominus Deus Israel. Quid fecit? Locutus est per os sanctorum, quæ sæculo sunt Prophetarum eius.* *Admiranda ita docuit, & locutus est per os Prophetarum ab exordio sæculi.* Perpende verbum illud *per os Prophetarum.* Plures fuerunt Propheta, sed non nisi vnum os habebant: quia eodem omnes locuti sunt idem mente, vnam eandemque veritatem in ordine ad Christum, ut ait ad eum, Considera lucernas omnes vni inhærentes candelabro. Magnum sanæ fuit hoc beneficium: Veritas dico sit ille benedictus qui lux est per essentiam, ipse qui modo ex sua misericordia venit ipse factus sol, lucem dispersurus: *Per viscera misericordie Dei nostri in quibus visitauit nos orans ex alto.* Nomen hoc *Orans* non est participium sed nomen quod orientem significat, nomen quo Deus Vati Zacharia notanter præsignauit Christum fore appellandum: *Adducam seruum meum Orientem. Ecce vir Oriens nomen eius.* Appositi hæc loca considerant D. Greg. a. Item D. Thom. b. Et idem plane est quod sol qui in oriente apparet quando primum elucescit, mundum illuminaturus vultu suum.

Gratiæ referantur infinita pro tali dono, quod nobis apparuit oriens vel sol in oriente: Sicut enim dum sol hic corporalis exoritur cunctas procul abigit terra tenebras sic diuinus ille sol apparet nobis ut illas exterminet: quæ totam quaquaversum naturam occupant humanam: *Illuminare hi qui in tenebris & in umbra mortis sedent.* Optimo iure tanti memor fauor: Deo reddidit gratias, ut instruat nos quam stricte teneamur & nos, perpetuas & immensas in tam ineffabilis beneficii gratitudinem actiones referre gratiarum: Estimabat autem Deus tanta gratitudine dignum esse beneficium, quo populo suo ad ortum solis manna concessit, ut voluerit ante solis ortum omnes de strato surgerent, atque expectarent primum lucis radium cum multa gratiarum actione, adoraturi eumque honoraturi, qui tanto illo beneficio cumulabat: *Oportet præuenire solem ad benedictionem tuam & adorare eum lucem se adorare.* Hæc verba sumptit Angelicus Doctor pro fundamento ut nostram nobis ostenderet obligationem maiores illi referendi gratias, sole hoc in mundo exoriente:

Ad. 10. 43.

Isai. 49. 6.

¶ 13.

VI.

Christus

illumina

orbem.

VII.
Vocatur
Christus
vir O-
rient.
Zach. 6.
Zach. 6.
12.
a Lib. 10.
Mora ca.
20. & 21.
b 1. 2. 4.
84. ar. 3.
ad 3.

Sap. 16.
28.

cum lux eius infinitis magis conducatur ad eliminandas de mundo tenebras. Quantas & quam perpetuas illi gratias, referre oportet illa que temper verba ore proferre senioris Tobias: *Benedico te Deus celi quoniam illuminasti mi & ecce video.* Sed hec alia.

§. 6. Tertio declarat hoc nomen, qua ratione Christus quodlibet in se bonum contineat, & ad quodlibet concurrat.

E Gosumi mundi. Dum se Dominus solē appellat mundi, tertium vobis exponit: scilicet quod ipse sit, qui operator, productus ac facit quicquid in illo boni patitur. Sol ut notant Philosophi & aduertit D. Dion. Duo complectitur. Primum, quod in se omnes continent perfectiones, quas ea omnia habet quæ in mundo videntur habere essentia. Secundum, quod ipse sit, qui eas producit & per quæ omnia habent essentiam. Aurum, argentum, metallum, gemmas, margaritas, smaragdi fructus, arbores, animalia, auct:

Inc. 1. Eccl. 1. 4. Gen. Ita ut non sit in mundo potentia ad producendum vel minimum herbulam, nisi virtute sua interveniente. Idcirco credunt D. Hieron. & Abbas Rupertus illum à Spiritu S. animi vocari sui primogenitum mundi, non ait: *Lustrans universa per circuitum pergit Spiritus & in circuitibus suis rovertatur*, ut enim est anima eorum omnium principium, quæ in se sunt & illa hæc omnia producit in cunctis corporis sui partibus, videt in oculis, audit in auribus, olfacit in naribus, gustat in lingua, ambulat in pedibus, operatur in manibus, imaginatur in cerebro: sic & sol ille in terra: venis producit metalla, in conchis margaritas, in aquis pisces, aquas in aere, arbores in terra, fructus in arboribus, nec quidquam producit, ad quod virtus eius non concurrat influxus. Idcirco cecinit Rex & Vates:

Ps. 18. 7. *Non est quis se abscondas à calore eius.* Hoc opinor indicant Philosophi quos refert D. Aug. & eius Scholiaster, Dixerunt enim modum esse quid animatum, cuius anima sol esset. Eo sensu intelligit D. Hier. hoc quod Poetarum primitivus cecinit Virgil.

Eccl. 1. 6. *Sol dicitur animam mundi*

Eccl. 1. 6. *Sol dicitur animam mundi*

Eccl. 1. 6. *Sol dicitur animam mundi*

nim dat, quod non habet. Habet illas in se virtus in esse longè eminentiori, quàm illud, quod creatura in seipsis habet: prout dicunt philosophi, sicut in causa æquiva & superiori, hoc est sine illis imperfectionibus, quas illæ in seipsis habent: non enim gravat sicut metalla, non moritur sicut viventia, non putrescit sicut fructus, non corrumpitur sicut animalia, non arefcit sicut plantæ, non succescit sicut flores, non alteratur sicut elementa, non inueterascit cum tempore, sicut alia subiecta tempori: in vno semper est constans esse, cuius nec vigor imminuitur, nec qualitates alterantur, nec virtus vel in minimo deficere cognoscitur.

Hoc dato, perpende quod Christus Dominus III. voluerit se solem mundi cognominare: ut de illo hac duo intelligamus. Primum: quod omnium in se complectatur perfectiones. Secundum: quod ipse sit, qui illas producit & per illum esse habent omnia, quæcumque esse patiuntur. Habet hic (ex mente D. Aug. st.) qualiter D. Ioan. exponat id quod pro fundamento statuit sui Evangelij, nec non duo illa quæ de Verbo portuli æterno: *Omnia per ipsum facta sunt & sine ipso factum est nihil & non factum est in ipse vita erat.* Primum: verba illa vniuersa. *Quod factum in ipso vita erat.* Quasi dicat quicquid factum est & esse habet, & omnium eorum perfectiones quæ sunt in ipso continentur sed modo eminentissimo: quia hoc quod in se est corruptibile, deficiens & mille partium imperfectionibus, est in illo modo eminentiori abique villo imperfectionis genere: quia quicquid in ipso est, vita est. In ipso sunt Angeli, cæli, sydera, elementa, viventia, mineralia, aurum, argentum, gemma, lapides pretiosi, animalia, & quæcumque tandem esse habent. Omnia hæc suas habent perfectiones particulares, vnumquodque suas, verumtamen nullum eas adeo puras, ut suas non patiatur imperfectiones. Angeli in esse suo limites notant & in intelligendo ac volendo mutationes: cæli corpora sunt diuisibilia, elementa corrumpuntur & alterantur, viventia moriuntur, lapides pretiosi dissoluntur &c. Nec vlla est creatura quæ eo ipso quod est, non aliquem patiatur defectum. Omnia hæc in se concludit modo eminentissimo qui est, demptis omnibus imperfectionibus in vna diuina virtute essentia: *Quod factum est in ipso vita erat.* Quæ vita? Vna quæ lux est, & vita est lux.

III. Hac duo Christo conueniunt. *Ioan. 1. 3.* *R. rr* *Hinc*

Hieron. Bapt. de Lanuza Tom. III.

1.2. q. Hinc sequitur, cum Christus Dominus tantas
 1.1. a. in se possideat perfectiones, vnum nomen non
 4. ad 6. posse sufficere ad illas exprimendas: unde ad
 significandum & declarandum quis sic Christus.
 1.2. q. *Quia desiderant illi nomina: Etenim unicum non
 1.1. a. iussit ad plene significandum Christum ita D.
 4. ad 6. Thom. sigillatim eorum declarat mysteria quae
 V. Dominus Moysi facienda precepit: numerantur
 Christi ob autem hae arcana, candelabrum, altare Thymia-
 perfe matris, mensa propositionis panum, aliaque mul-
 ctione ta quae facer textus commemorat. Vbi anim-
 suam aduertendum quod Deus ad denotandum
 varijs figurarum legalium imperfectiones, statue-
 prefi rit ut in templo multa esset figurarum va-
 gura- rietas illaque omnes Christum praefigura-
 tur. rent.
 1. Ioan. Primò praefignatus est in propitiatorio vt
 2. 16. enim ait Apost. D. Ioannes: *Ipse est propitiatio
 pro peccatis nostris.* Et conuenienter miraque
 quod vt credit D. Thom. super arcam emine-
 bat, illud Cherubini sustentabant, erantque si-
 cut Dei sedes eorum brachia, arca verò velut
 pedum scabellum. Quo circa nosse opinatur
 Caletanus, quod quamuis propitiatorium esset
 supra arcam, non tamen esset eius cooperculum
 sed quòd arca suam haberet particulare: sic
 He. 1. 6. notat Spiritus S. *Quia scriptum est: ad-
 runt enim omnes Angeli Dei.* Similiter per arcam
 Christus notabatur: vt enim erat arca elabora-
 ta factaque de ligno Setim purissimo atque incot-
 ruptibili: sic & sanctissimum Christi corpus for-
 marum credimus ex sanguine sanctissimae vir-
 ginis Mariae purissimo, & de membris figura-
 tum purissimis atque ob omni corruptione li-
 bertissimis. Erat autem arca deaurata intus &
 foris, vt aureus Carbunculus: est etenim aurum
 charitatis ac sapientiae symbolum: ambo nam-
 que hae per aurum indicantur, vt autem osten-
 deretur, quòd Christus: *Plenus erat Sapientia
 & Charitate.* Id circa mandauit Deus, vt arca
 quae figuram eius praefereat, circumquaque au-
 ro tegetetur. In arca seruabatur vna aurea in
 qua erat manna, & virga Aaron: etenim in cor-
 pore Christi sanctissimo iacebat anima eius san-
 ctissima: cum manna id est, cum zota plenitudine
 omnigenae sanctitatis illustrissima & adornata
 thesauro illo diuinitatis inextimabili: similiter
 erat in arca virga Aaron sacerdotalis in, Christo
 signum potestatis: fuit etenim sacerdos: *Tu es
 Pf. 10. 6. Sacerdos in aeternum secundum ordinem Mel-
 chisedech.* Nec non in arca testamenti tabulae*

continebantur, vt significaretur Christum Do-
 minum fuisse legislatores.
 Deinde praenunciatus fuit in candelabro aureo,
 quod templum illuminabat, Eo quòd de seipso
 dicit: *Ego sum lux mundi:* per septem autem
 spicas & candelabri lucernas septem notantur
 dona Spiritus S. quibus dotatus fuit Christus
 amplissimè. Vterius, in mensa panum propo-
 sitionis praefigurabatur: est etenim cibus animae
 spiritualis. *Ego sum panis viuus qui de caelo des-
 cendi.* Non praetereamus quod Christi in praedi-
 xerint duo templi altaria: nempe holocausto-
 rum & Thymiamatis secundum id quod per illa
 nobis voluerit exponere, quòd opera nostra bona
 per Christum Deo offerre debeamus: siue illa
 sint opera mortificationis ac poenitentiae, qui-
 bus carnem nostram mortificamus & opprimi-
 mus, quòd idem est ac si illa Deo in altari sacri-
 ficemus holocaustorum. Siue sit ea quae diuini-
 litamus in aeternum secundum quod maiori prae-
 ta perfectione animam ostendunt ex qua proced-
 unt, maiori cumulacum perfectione spirituali,
 & cum eiusdem thesauro omnes suos in Christo
 consecrat Deo affectus, velut in altari Thymia-
 matis iuxta illud Apostoli: *Per ipsum ergo
 offeramus hostiam laudis semper Deo.* Hic li-
 ceat nunc videre an tanta tamque excellentes
 perfectiones, quales illae sunt, quas futuras in
 Christo hae omnia praefignauerunt, quae Moyses
 ex Dei praefcripto composuit, congruè rationem
 declarant, cur Christo tot tantaque nomina ad-
 scribantur.
 Monet nos sapientiae exemplar Salomon, ni-
 hil inter illa, quae nostris subiacent oculis, esse
 purius, esse mundius ipsa luce, quae nec in
 aqua maderit, nec in carbone macularur, nec
 in igne crematur, nec in arbore rescinditur
 &c. *Nihil in quatuor incurrit in se.* Quidquid
 esse habet in animo cõtinetur Verbo, sed cõ sum-
 ma puritate & supremo esse vitæ, quod lux est. Nes-
 cio quòd melius declare illud nisi illo symbolo, quo
 praefatus Salomon diuinitus hoc verbum appel-
 lauit: *Speculum sine macula.* Statue speculum in
 hoc altari, quidquid in Ecclesia dispersum est ac
 diuisum, illud ipsum videbis hic vnitum. Estis
 hic vos, & ego sum, & altaris ornamenta, acu-
 picta, & pallium quod geris, & caellus qui hae
 & illae discunt, imò & ipsi vermiculac murex
 quae circumvolantes non parua tibi ingerunt
 molestiam: omnia hae in speculo vniuntur & in
 esse excellentiori quam habet in se, & abiq; vllis
 imperfectionibus, quibus inquinantur: hic ere-

15.
 V.
 Nihil lu-
 ce purius,
 Sa 7. 26.
 VI.
 Deus
 speculo
 compara-
 tur.

nim nec musca est for. ada nec vermis pu. u'e-
cus, nec ornamenta. au p. et h. beat corpora
litatem, nec tuum potest. r. f. t. odi pallium, nec
etiam ipsa tua facies form. for. rigas illis ha-
bet rubeas suppositas quæ deradi possent no-
uacula. nec aurum granat, nec argentum occu-
pat locum. Et hæc omnia quæ in se dis-
persa sint, illa tamen in exiguo adeo speculo
instar vnguis vicia conspiciunt. Quid si hoc in
partes confregis, in qualibet particula hæc
omnia conspicias. Rem hanc admiratur Phi-
losophi subtiliores, qui semper d. scurrunt nec
valent causam intelligere, nec modum quo
hæc fiant.

VII. Profundis hoc punctum penetremus. quos
Similiter ipsos considerantes. Ascende in altare hoc, &
& pupillæ oculi. videbis quod quicunque in hoc templo sunt, &
futura sint in tuorum pupilla oculorum. Ascen-
de tu montem & tora plantities apparebit in
pupilla oculi tui hec adeo exigua: Mare, tri-
remes, naves, piscatores, litus portus, ambu-
lantes per portum, vasa transferentes, montes
cum suis arboribus, vernantes campi, horti
florescentes, poma punica eorumque arborea.
Ascende in hanc Ecclesiam totum: quæcumque
sunt in hac ciuitate a teo dispersa & inter se
diuisa, vt sit impossibile ea coniungere, hæc
omnia in oculi tui pupilla videntur capitella,
palatia, turre, tecta, domus, fora, plateæ,
ille qui inde venit ille qui illac transit ille qui
ridet, ille qui plorat, hæc omnia ibi videntur
in vno esse vno & vix quia in tuo sunt oculo
qui vinit. Nescio satis hæc admirari & ipsa
Philosophia multum in hoc laborat: veruntam-
en res est euidensissima. Ascende nunc (cum

D. Avg. Serm. 190 de temp Tom 10. VII. Omnia in Deo sunt eminentiori modo.

si sc. adita sunt vniuersa in Ap. Ique in celis &
in terra in visibilia & invisibilia sine v. b. omni sine
Dominatones. sine v. in spatius, sine Potestates,
omnia per ipsum & in ipso creata sunt & ipse est
ante omnia & omnia in ipso constant. Perpende
cum i. Chrysost. Hæc verba, & attende quod
primò dicat quidquid esse habet per ipsum factum
est, visibile, invisibile, blime, homile,
corpora e, & spiritual, quo mani. hrorum hæ-
retis aperit conuincitur, qui mentis sunt di-
centes quod licet Deus eos & Angelos crea-
uerit, hæc tamen in hinc corruptibilia & abiecta
creatur Diabolus, Blasphemus error. Omnia per
ipsum creata sunt (locet Apoll) Omnia per ip-
sum facta sunt & sine ipso factum est nihil. ut
Euang. nec enim musca nec tormenta, nec ves-
pertilio, habet esse nisi quod per ipsum factum
est Omnia per ipsum facta sunt, vniuersa in ce-
lis & in terra. Magnum & paruum, aquila &
pascerculus, elephas & vermiculus. Omnia.

Perpende secundum, quod dicat: quod esse
habeat ante omnes creaturas Ipsi est ante
omnia: per quod (ait D. Chrysost.) er-
ror arguitur Sabellianorum aliorumque Hære-
ticorum qui Christum confingunt creaturam,
quodque suum esse acceperit in tempore. Si
totum hoc quod est creatura, factum est per ip-
sum, igitur ipse, nec quid factum est, nec est
creatura Amplius, si ipse est, qui cuncta crea-
uit tempora, & quidquid creatum est ipse igitur
esse omnem præcedit creaturam, & quolibet
est tempore antè hoc (inquit) est: *Es ipse est
ante omnes*. Tandem nec vltima præteritas ver-
ba: *Et omnia in ipso constant*. Quia non solum
creaturæ ab ipso pendent in esse fieri,
sed etiam in esse conservari. Camen-
tarius domum ædificat, ab eoque pendet
in fieri verum non in conservari postquàm enim
extructa est sine ipso si ipsam sustinet & conser-
uat. Eodem modo faber carpentarius mensam
efformat, & de eius manibus ipsa in esse fieri
dependet: ost modum autem illum non curat,
nec tangit, nec intuetur.

Verum enim vero Verbum diuinum nedum
creant omnia, sed etiam illa sustentat & conser-
uante nam quàm primò ille manum suam
tolleret, omnia in nihilum reciderent. Hoc est
omnia in ipso constant. Similiter & declarari po-
tèst illud D. Ioan. *Omnia per ipsum facta
sunt, & sine ipso factum est nihil quod factum est.*
Quasi dicat quidquid esse habet, ipse condidit,
& ipse sustentat, ita vt si vel momento tēporis
manu tolleret conservatricem omnia ad idem
R II 2 nihil.

Col. 1. 16. Romil. 1. in ep. ad Colud.

IX. Christus est ante omnia.

X. Non solum creaturas fecit, sed etiam eas conseruat.

XI. Similitudo.

XII.
Omnia
à D. o in
ordine su-
pernatu-
rali pro-
veniunt.
Eph. 1. 3.

nihil, ex quo facta sunt, reuertentur. Eodem modo quicquid est, quod pertinet ad ordinem supernaturalem, per ipsum factum est: Virtutes, gratia, dona, peccatorum remissio, iustificatio, gratia gloria. Hoc fundamentum statuit Apost. scribens ad Ephes. *Benedixit nos in omni benedictione spirituali in Christo*. De ipso pendunt omnia bonorum genera spiritualium: fides Prophetarum, Spes Patriarcharum, Charitas Apostolorum, fortitudo Martyrum, Sapientia Doctorum, Monachorum Pœnitentia, Virginitas Puritas, Continentium Castitas, quodlibet opus bonum, quodlibet verbum bonum, quodlibet munda cogitatio ab eius dependet virtute. Mihi autem persuadeo, quod hoc ipsum D. Ioan statuerit voluerit vt firmum Euangelij sui fundamentum. Præ manibus habet Euangelista Christi Redemptoris conscribere historiam, & illico in exordio duos collocat lapides fundamentales: Primus, quis sit Christus. Secundus quid sit, quod faciat & operetur.

XIII.
Duo de
Christo
dicenda:
quis sit,
& eius
opera.

Præceptum est Philosophorum, vt qui librum conscribit edicat primo quod sit subiectum de quo disputat, & secundo eiusdem explicet subiecti proprietates. Quale est subiectum Euangelij: Christus. Dicat nobis de illo Duo: Primum quis sit Christus, & secundum eius nobis exponat opera ac proprietates. Hoc agit D. Ioan. Primo namque dicit quis sit Christus. *Verbum caro*. En veram Christi descriptionem quæ in substantia significat, quod sit filius Dei, factus homo. Hæc est illa notitia, ad quam quilibet tenetur fidelis, & quam explicitè confiteri debet Christianus imo quicumque saluandus. Hæc est fides catholica, vt credamus & confiteamur, quia Dominus noster Iesus Christus Deus & homo est sic statuitur symbolum D. Athanas. Catholicum. In illo verbo *Verbum*. Diuinam eius declarat personam & originem, quæ ex Patre procedit, sine opere carnali, per simplicissimum actum intellectus, vt diximus in principio. In illo verò *Caro* veram designat naturam humanam, vt eleganter prosequuntur sacri Doctores: statim transit ad secundum, opera eius ac proprietates declaraturus, dicendo: quod ab ipso, velut à primo principio & causa profuit quidquid boni in vniuerso esse perhibetur.

XIV.
Proban-
tur hæc

Ad confirmationem primi, & stabilimentum secundi, statim inducit testimonium D. Ioan. Bap. de quo testatur quod vir fuerit de potèntissima Dei manu productus, eo animo ac particulari consilio vt mundo Christi personam auan-

testimo-
nio D.
Ioannis
Baptiste.
XV.
Quid
Clamare
significet.
lib. 1. in
Ioan. 1. 8.
Hom. 11.
in Ioan.
Ipsa. 40. 5.

festaret, essetq; eius præcurator facemque præferens velut lucifer soli: *Homo missus à Deo. Hic uenit in testimonium vt alimonium perhiberet de lumine*. Similiter adscribit testimonium D. Ioan. profertq; illud verbis omnino admirandis. *Ioan. testimonium perhibet de ipso, & clamat, dicens: Hic est &c.* In hæc verbo illi clamat: Etenim primo significat (interprete C. Cyrill.) D. significet, Bap. voce adeo clamorosa dedisse mundo de Christo testimonium, vt omnes illud audirent. Non locutus est musticando dentibus, non meraphoris & symbolis, non tropis & inuolueris, sed distinctè ac clarè, ne mundus vllam posset adferre ignorantiam, dicendo: Non hoc audi, non hoc intellexi. Secundo significat (ait D. Chrysost.) constantiam, fortitudinem, ac securitatem quæ Baptista Christi præcurator hoc retulit testimonium: Quanto etenim studebant Pharisæi os illi occludere diligentius, eò Ioannes illis loquebatur clarior, eò clamabat fortius. Tertio significat, completum integrè esse scire vaticinium de Ioanne prolatum, futurum eum aliquando vocem alcionam & vociferantem: hoc est, quod magno clamore veceque elata esset locutus? *Ego vox clamantis in deserto.*

Et quid quæso, dixit? *Hic erat quem dixi: qui post me uenit, ante me factus est, quia prior me erat*. Vides illum, hoc sit tibi compertum, quod hic & post me, sicut homo, natus sit: Verum tamen sicut Deus est me superior, fuitque me prior, tamquam ab æterno genitus: *Et de plenitudine eius nos omnes accepimus & gratia pro gratia: Quia lex per Moysen data est: Gratia & veritas per Iesum Christum facta est*. Singula perpendamus verba. Omnes (inquit) de plenitudine eius accepimus q. d. (vt notat D. Bern.) sicut matris resubiectum est, quod omnes in se continet aquas, vt fonte atque de sua plenitudine toti communicat terræ, profluunt hic illas demittit alibi alias: sic Christus pelagus est, in quo cum plenitudine, & sine mensura in cast. & sine fundo omnia gratiarum fluentia continentur. Ne laboraueris harum fundum inuestigare intellectus tui bolide: non enim fundum inuenies; quia testantur Apost. *In ipso inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter*. Et de ipso deriuantur omnes aquæ, quæcunque in terra oriuntur: fides Patriarcharum, spes Prophetarum, iustificatio peccatorum, iustorum gratia Sanctorum virtutes: ea namque de causa seipsum inscribit: *Rex virtutum*. Quid Bern. *Origo fontium & fluminum, mare est virtutum & scientiarum*.
Demianus

Dominus Iesus Christus: Quis enim Dominus virtutum nisi Rex gloria?

Itaque sicut Deus in Paradiso fontem excitavit aquarum, qui totum rigaret hortum deliciarum, ita ut in illo nec flos produceretur, nec fructus, nec herba minima nisi ex virtute aquarum huius fontis. Sic statuit Pater eternus filium suum unigenitum in hoc mundo, ut honorum gratiarumque fontem: quicumque namque talia sunt, ex ipso scaturiunt, atque sicut de primo principio ac causa proficiunt: nullam enim habes bonam cogitationem quæ ex eius non prodeat favore atque subsidio: *Omnes accepimus.*

Ab Adam incipe, & totam eius percurte progeniem, quidquid in ea boni repereris divini solis huius effectus est. Deinde addit illud, Amplius exponens. *Et gratiam pro gratia.* Quilibet littera mille continet mysteria, circa quæ verba SS. Patres, conceptus proferunt elegantissimos: Nec mihi ab aliis videretur ille sensus, quem semper approbavit ut legitimum celeberrimus Doctor Cathedricus Salamanticensis Magister meus M. F. Bartholomæus à Medina hæc nempe verba omnem significare gratiam à prima usque ad ultimam. *Gratiam pro gratia.* Eo modo quo dicitur in historia Iob. *Pellem pro pelle.* & omnia quæ habet homo dabit pro anima sua secundum verbum: *Omnia quæ habet homo:* declarat primum *pellem pro pelle.* quasi dicat de prima pelle ad ultimam, autem pellem partem pro parte, à viliori usque ad pretiosiorē, quam habet homo pro vita sua redimenda libens prostruet, Pharisæus est apud nos visitata: Domine perambulavit domum de parte à partem quæ, de maiori ad minorem usque, rationes suas instituit de membro ad membrum: Pecunias de Iulio ad Iulium numeravit; hoc de Christo Bap. insinuavit, *Omnes de plenitudine eius accepimus & gratiam pro gratia.* id est de prima ad ultimam. A prima incipe, quæ gratia fuit æterna prædestinationis, quæ te Deus prædestinavit: hæc enim Christo acceptam referre debet: *radestinauit nos in dilecto filio suo.* Deinde tuam perpende vocationem, justificationem, criminum indulgentiam, infusionem gratiæ, merita, in bono perseverantiam usque, ad statum gloriæ, cuncta hæc Christo sunt adscribenda: etenim de illo velut de primo fonte scaturiunt. *Gratia pro gratia. Ipse est* (dicente Apost.) *qui dat velle & perficere pro bona voluntate.*

3 pa. q. 8. ticensis Magister meus M. F. Bartholomæus à Medina hæc nempe verba omnem significare gratiam à prima usque ad ultimam. *Gratiam pro gratia.* Eo modo quo dicitur in historia Iob. *Pellem pro pelle.* & omnia quæ habet homo dabit pro anima sua secundum verbum: *Omnia quæ habet homo:* declarat primum *pellem pro pelle.* quasi dicat de prima pelle ad ultimam, autem pellem partem pro parte, à viliori usque ad pretiosiorē, quam habet homo pro vita sua redimenda libens prostruet, Pharisæus est apud nos visitata: Domine perambulavit domum de parte à partem quæ, de maiori ad minorem usque, rationes suas instituit de membro ad membrum: Pecunias de Iulio ad Iulium numeravit; hoc de Christo Bap. insinuavit, *Omnes de plenitudine eius accepimus & gratiam pro gratia.* id est de prima ad ultimam. A prima incipe, quæ gratia fuit æterna prædestinationis, quæ te Deus prædestinavit: hæc enim Christo acceptam referre debet: *radestinauit nos in dilecto filio suo.* Deinde tuam perpende vocationem, justificationem, criminum indulgentiam, infusionem gratiæ, merita, in bono perseverantiam usque, ad statum gloriæ, cuncta hæc Christo sunt adscribenda: etenim de illo velut de primo fonte scaturiunt. *Gratia pro gratia. Ipse est* (dicente Apost.) *qui dat velle & perficere pro bona voluntate.*

106 2. 4. XVII. Omnes gratiæ Christo dimanant.

debet: *radestinauit nos in dilecto filio suo.* Deinde tuam perpende vocationem, justificationem, criminum indulgentiam, infusionem gratiæ, merita, in bono perseverantiam usque, ad statum gloriæ, cuncta hæc Christo sunt adscribenda: etenim de illo velut de primo fonte scaturiunt. *Gratia pro gratia. Ipse est* (dicente Apost.) *qui dat velle & perficere pro bona voluntate.*

Philipo. Hoc tibi non excidat: quodcumque opus agas inter duos hos terminos comprehendit: primus

est cogitare illudque velle perficere: Vltimus est illud perficere adimplere. Inter duos illos extremos terminos plura intercursant media nempe necessaria providere materialia, fossam aperire locandis fundamentis, prima iacere fundamenta parietes erigere, trabes lignaque componere, tectum statuerè. Ut autem dicamus, quod unus idemque omnia fecerit, modus hic est loquendi, à cogitatione quæ huic operi datum est principium usque ad ultimam regulam quæ perfectum fuit. Hic capis quid Baptista significare voluerit. Quidquid boni habemus nos sancti, ab eo recipimus, à prima gratia ad ultimam *Gratiam pro gratia.* A prima gratia, quæ fuit per æternam prædestinationem ad ultimam usque quæ erit per glorificationem: A prima gratia, quæ est velle bonum facere, ad ultimam usque, quæ est illud perficere, *Velle & perficere.* Totum de virtute manat Redemptoris. Itaque nec vlla tibi bona occurrit cogitatio, nec pium aliquid profers verbum in ordine ad cælum, nec in corde tuo bonum aliquid exurgit desiderium, cælum versus pro quo eius favori, virtuti & subsidio immensas non debeas gratias. Ea namque de causa à Patre cælesti vocatur *sol iustitiæ.* *Orietur vobis timentibus nomen meum sol iustitiæ.* Sicut enim sol hic causa est adeo universalis, ut quidquid in hoc mundo producit & esse habet, ex eius proveniat virtute, quæ in venis tætax aurum producit, in fodinis argentum, arbores in terra, fructus in arboribus, herbe in campis: sic Christus est sol omnis iustitiæ ac sanctitatis, quia quidquid in ordine ad illam producit ex eius virtute producit. Per hæc Patriarchæ fidem acceperunt, per hæc in Prophetis spes emanavit, peccatores illuminati sunt, & ab orbis initio ad meliora conversi sunt incipiendo ab Adam. *Gratiam pro gratia.* A prima ad ultimam usque.

est cogitare illudque velle perficere: Vltimus est illud perficere adimplere. Inter duos illos extremos terminos plura intercursant media nempe necessaria providere materialia, fossam aperire locandis fundamentis, prima iacere fundamenta parietes erigere, trabes lignaque componere, tectum statuerè. Ut autem dicamus, quod unus idemque omnia fecerit, modus hic est loquendi, à cogitatione quæ huic operi datum est principium usque ad ultimam regulam quæ perfectum fuit. Hic capis quid Baptista significare voluerit. Quidquid boni habemus nos sancti, ab eo recipimus, à prima gratia ad ultimam *Gratiam pro gratia.* A prima gratia, quæ fuit per æternam prædestinationem ad ultimam usque quæ erit per glorificationem: A prima gratia, quæ est velle bonum facere, ad ultimam usque, quæ est illud perficere, *Velle & perficere.* Totum de virtute manat Redemptoris. Itaque nec vlla tibi bona occurrit cogitatio, nec pium aliquid profers verbum in ordine ad cælum, nec in corde tuo bonum aliquid exurgit desiderium, cælum versus pro quo eius favori, virtuti & subsidio immensas non debeas gratias. Ea namque de causa à Patre cælesti vocatur *sol iustitiæ.* *Orietur vobis timentibus nomen meum sol iustitiæ.* Sicut enim sol hic causa est adeo universalis, ut quidquid in hoc mundo producit & esse habet, ex eius proveniat virtute, quæ in venis tætax aurum producit, in fodinis argentum, arbores in terra, fructus in arboribus, herbe in campis: sic Christus est sol omnis iustitiæ ac sanctitatis, quia quidquid in ordine ad illam producit ex eius virtute producit. Per hæc Patriarchæ fidem acceperunt, per hæc in Prophetis spes emanavit, peccatores illuminati sunt, & ab orbis initio ad meliora conversi sunt incipiendo ab Adam. *Gratiam pro gratia.* A prima ad ultimam usque.

Hoc Apost. innuit quando inhærens allegoriæ miraculi de petra sic concludit. *Bibebant omnes de spiritali consoquente eos Petra: Petra autem erat Christus.* Quod si mihi obieceris quod Moyses iam legem dederit, optimè dicis, quod legem populo Dei promulgavit, verumtamen quidquid gratiarum donorumque cælestium acceperunt, quotquot in illa vixerunt, & vivimus (inquit D. Ioan.) omnia hæc ab illo accepimus. *Omnes accepimus & Lex per Moysen data est: Gratia & veritas per Iesum Christum facta est.* Hæc duo verba cõsidera *data & facta.* Legè R r 3 Moyses

XVIII. Similitudo.

Malach. 4. 2. XIX. Similitudo de sole

1. Cor. 10. 4. XX. Lex per Moysen, gratia per Christum.

Moyſes non ſcripſit: illam tantummodo velut Dei Miniſter ac Præco promulgavit: gratiam autem ac veritatem fidei Chriſtus operatur ut cauſa prima ac vniuerſalis. Ex his addiſce, ô Chriſtiane, quantum Chriſto debeas Saluatori. Quidquid habes boni totum illi debetur: totum etenim diuinæ ſux virtutis eſt effectus.

19
XXI.
Quæ fuc-
rit menſa
ſolis.
Epiſt. ad
Paulinũ
de qua
dra He-
mil. 6.
D. H. T. R.
L. 9. l. 1.

Memorat D. Hier. menſa ſolis quam dicit celebrem eratque hæc adeo celebris, vt ad illam intucendam nominatiſſimus ille Apollonius (quem vulgus appellat Necromanticum & Pythagorici Philoſophum) totum percurrit mundum, Elamitas, Babylonios, Chaldaeos, Medos, Aſſyrios, Parthas, Syros, Phœnices &c. Cupidine ductus illam videndi in Æthiopia. Veſta moſiſſimã ſolũ menſam videret in ſabulo. Calus hinc tibi et vt dicitur præterit. diximus & refert Cælius Rodiginus in lectionibus ſuis Atticis, quod Æthiopiis ſolis in ſe contempti pulchritudinem atque eximia beneficia telluri præſtitit, cum quidquid boni in ea germinat, huius virtuti imporetur, non ſolum cum vt Deum adorabunt, quemadmodum alie mille nationes, ſed illum ſingulari quodam apparatu gratitudinis honorabunt: ſemel etenim per annum illi menſam in arena præparabant velut radiis ſuis expoſitam tanta dexteritate atque ingenio, vt quis illam pararet, aut quomodo fieret, nemo cognoſceret. In illa verò ſtatuebant atque offerebant quidquid in terra boni pro- pullulat, quaſi ſoli dicant. Proteſtamur quod totum hoc quod habemus bonum, quoque in hoc mundo fruimur, tibi debemus; noſtramque conſitemur hanc eſſe non paruum obligationem. Quomodo hæc omnia accepto referes ſoli? An non arbores ſibi fructum proferunt? An non Agricola, qui ſemen terræ mandat, & aquã ſemenem irrigat? Numquid non terra illam recipit? Numquid non aqua illam ſecundat? Vtique: verum tamen quid quid agit arbor, terra, Agricola, & aqua nullum poſſet adferre emolumentum, niſi ex virtute ſolis cuiusque influentia. Quocirca, ſuadete ſic ratione, iuſtum eſt vt hoc illi grati referamus acceptum, velut auctori primario omnimode principali eoque catholico adſcribamus Deorum, vt ipſe adorandum, qui tanta nobis præſtat cauſatque beneficia.

Hæc infideles illi Barbari ſoli deſerebant, dolo decepti pernitioſo, quo credebant ſolem eſſe virentem Deum, quodque ab illo reciperent omne bonum, quo ſe potiri ixtabantur. Quid

tibi agendum eſt ô Chriſtiane qui certa veritate credis Chriſtum ſolem eſſe diuinum, verumque Deum, & quidquid habes & agis virtutis eius effectum eſſe ac diuinæ opus miſericordie. Oculis tuos per ferilem hunc excedam petram in hunc poſt negationis trux lapidum ſum: ſi feruētes in oculis Magdalene lacrymas, cui ſunt ſi perfectam in ore latronis confeſſionem: ſi effectus ſuperuam in Apoſtoliſ lucem, ſi fortitudinem in Martyribus inuincibilem, ſi ſapientiam in Doctōribus inextremam, ſi puritatem in virginibus Angelicam. Si aduiteris puellam ſanctam Catharinam Mariyrem tantæ ſapientia præditam, vt ſapientiffimos quoſque totius mundi conuictos ſibi ſubijceret, ſi Laurentium adoleſcentem de Romanorum poteſtate triumphan- tem, ſi pauperes quoſdam piſcatores inferni legiones proſtigantes hæc omnia effectus ſunt, opus ſunt, & gratia ſunt Saluatoris. Si gaudeas te fide dotatum in intellectu, quo videre queas, quod oculus viderunt, nec aures audiverunt, nec cor hominis potuit imaginari, ſi ſpes te alacritate in celo Regem ac Dominum aique vt bona tua, cuncta Dei bona poſſeſſurum. Si oculos reflexeris malanque vitam tuam ſeriuo perpenderit, ſi propoſueris, imo ſi vel cogitaueris illi noſtrum remittere, ſi ad Deum te conuerteris, ſi criminum tuorum poenitentiam rogaueris, ſi deſiderio flagaueris vt tibi Deus eſſet miſericors. Totum hoc eius opus eſt, eius eſt effectus, ei, vt ſoli diuino cauſatque principali referendum, qui per te & tecum operatur.

Si Apoſt. Paul. dicere poterit viro nobili Philemoni quidquid habes mihi debes. Dicam tibi quod & ego ipſum mihi debet. Etenim ipſe Paulus Philemoni prædicauit, ea quæ fidei ſunt docuit vitam aburrare diſſolutam perſuaſit, & in Euangelij formam verbaque iure. Quanto maiori iure hoc tibi poteſt Chriſtus dicere: & totum mihi debes. Quod ſi Paulus exterius operatus eſt, vt agricola, ſemen em irrigans: quis in corde Philemonis operatus eſt & effectus vt ſemen recipere fructum quæ ferret ampliffimum: ipſe Chriſtus ſunt. quod idem ipſe declarat dum ait: Ego plantauit, Apollo rigauit, qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus. Si caligantibus tibi oculis adhaeret Medicus, illoſque tibi reſtitueret perſpicaces quam te illi forte obſtr. cum eſſe ſatereris? Si bonis de perditis

Philemo
14
XXIII.
Noſſip.
ſolis debe-
mus Deo.

1. Cor.
3. 6.

XXIV.
Mensam
illi soli
nos pre-
paramus.

Pf. 68.
5.

perditis & seruitute damnatum ex illa te nobis
liis viuicare, teque principem crearet opulen-
tum & gloriosum, quantum illi deberes? Quan-
tam gratitudinem? Quantas gratias? Extraneum
alij soli mensam quasi desiderium ostendentes
illi seruiendi viuacissimum omnibus illis quæ ab
illo se recepisse protestabantur. Quam mensam
parte tibi conuenit de cordis tui præcordijs, in
illa Christo confectas totamque proponens illi
aniam tuam, cogitationes tuas, intellectum
tuam, tuam voluntatem, tuam memoriam
denique quidquid es? Veruntamen, heu Do-
mine mi, quoribus te querelas exponentem au-
diuit: *Reituebant mihi mala pro bonis, &
edum pro dilectione mea.* Nec id immerito
quandoquidem in bonorum compensationem
quæ de nanibus tuis homines acceperunt: tibi
mille sceleribus, offensisq; mille respondeant *Ma-
la pro bonis.* Te ipsum interrogo, dicito mihi, qui-
bus Deo respondes, nisi dissolutionibus, lasciujs,
inhonestis libidinis tux desiderijs? Quibus nisi
sanctæ legis eius contempitu eiusque sanctissimi
nominis iniuria? Vbi nam illæ gratiæ quas illi
memor refundis? Vbi nam opera pia ad eiu; ho-
notem, gloriæ amque frequentata?

§ 7. Sicut videri non potest sol sine eius lu-
ce: sic nec Christus, nisi nos ipse illumi-
net, agnosci.

20.

Ecc. 42.
16.

Ecc. 5. 12.

I.
Sol sine
luce vi-
deri non
potest.

Licet prædicta vera sint, & explananda mit-
tamus, quocirca hæc offerri possunt Theolo-
gorum classibus Virisque scholasticis, nisi fal-
lar voluit Dominus hoc symbolo lucis particu-
larem quandam explicare tuum effectum, qui
est, nos illuminare, per primum illud designa-
tum, in quem illico incidimus, loquendo
de sole, & ipse Spiritus S. hanc exposuit: nam
hoc primum ei assignat epithetum *Sol illumina-
ns per omnia respexit.* Hic est effectus huius
diuini solis Christi animæ in cognitione diuine
sux personæ illuminare, sine cuius lumine illam
non possemus intelligere, sicut conuenit & alij
que erroris periculo. Axioma est Apost. Pauli
Omnia que arguuntur à lumi. & manifestantur,
id est: sine lumine quidquam cognoscere est im-
possibile. Vt sol videatur nostrisq; appareat ocu-
lis lumen aliquod requiritur. Num queris quæ
erit ista lux? Omnibus notum est ipsam esse
eiusdem solis, quem nulli possunt videre oculi,
nisi ipse ad hoc lumen infundat: Quod si ipse

sux claritatis radium nequaquam communicet,
quo oculos illuminet, in toto orbe nulli erunt
licet aquilarum acutissimi qui valeant eum in-
tueri, mille quamuis accendas faces, lignorum
strues, candelarum copiam & quælibet possis in
hoc mundo imaginari luminaria. Etenim sol
procul à nostris distat oculis, super hæc conte-
ctus est, circuminctus, & cælis inuolutus, tribus
à parte superiori, & tribus à parte inferiori:
Ipsè namque in quarto est: medius inter omnes:
Deinde intet ipsum & nos medium quoque in-
teret aliud, elementares scilicet regiones: Vnde
omnino foret nobis impossibile illum videre, ni-
si idem ille aliquem lucis suæ radium, quo vi-
deri possit, infunderet.

Sol'em illum diuinum considera Christum,
quam coopertus sit nostræ naturæ cælis, corpo-
re & anima, carne & ossibus, infirmitate, pau-
peritate, doloribus, cruciatibus, ignominijs, mot-
te: quis illum cognosceret? *homo est & quis cog-
nosceret eum.* Aiebat Vates Ieremias iuxta lectione
Septuaginta. Quænam in illo apparent ex ho-
minum iudicio adeo à Deo aliena? illi qui cla-
riorem de illo habebant scientiam, nempe Iudæi,
minus illum agnouerunt: *Vnde nec reputauimus*

Hier.
17. 9.

Isa. 53.

II. 2
Allegoria
de virga
Moyse.

Pf. 43. 1.

Rom. 8.

Ficrit

III. Pieri non poterat, ut quis illum agnosceret, nisi prius aliquem lucis suae divina radii communicaret ac seipsum animabus cognoscendum aperiret, hinc petitionem intelligit D. vidis crebre repetitam: *Emitte lucem tuam & veritatem tuam: ipsa me deduxerunt & adduxerunt* Ps. 42.3. *in montem sanctum tuum, & in tabernaculum tuum.*

A Patre suppliciter exposcit, ut si uolumus vniuersitatem mittat in terras quem duobus nominibus illi proprie (teste Aug.) declarat: *Luce tuam & veritatem tuam*. Hae enim ea sunt nomina, quibus seipsum agnominavit nobisq; maiestatem vocat: te veritatem ac lucem: *Hae nomina duo res vnae. quid enim aliud lux Dei, nisi veritas Dei? Aut quid veritas Dei, nisi lux Dei? Et hoc utrumq; vnus Christus, Ego sum lux mundi ego sum via veritas &c.* Domine emitte veritatem te a terra tuamq; lucem. Nihil potest omnino cognosci, nec aliqua sciri veritas sine luce illi proportionata. Nec enim corporales oculi videbunt adamantem aurum, argentum, albam, nigrum licet ante se haec habeant, nisi lux aliqua corporalis illos illuminet. nec poterit finititer intellectus naturalem aliquam cognoscere veritatem, nisi homo minus poterit supernaturalem aliquam cognoscere veritatem nisi illi lux quadam supernaturalis illuminet, quae illi sit proportionata veritati. Eiusdem veritas est diuina supernaturalis: vnde mittens illum, veniat factus lux ut ipse intellectus oculos illuminet, quibus eum agnoscant: etenim sine illa nihil efficitur: sicut nec sol ipse cognosci potest si lucis suae radios oculis minime communicet.

D. AVG. Tom. 8.

IV. Similitudo.

Isai. 64.4

V. Qua ratione se Deus Moyse cognoscendum obtulerit

Hae ea doctrina est: qua professus est Apost. Paul, illa confirmans per eximiam illum Vatis Isaiam sententiam: *Oculus non vidit, Deus absque se qua preparasti expectantibus te.* Ad litteram loquitur de supremis Christi mysterijs quae de creuit & preparavit Deus in aeterna sua praedestinatione in generis humani redemptioe. Si cut nullus est oculus qui cernere possit solē sine eiusdem solis lumine: sic Domine: *Non vidit oculus absque te &c.* Et n. fallor eleganter alluauit Prophetam ad illum Moyse & Dei mutam interlocutionem. Se Deus illi valde familiarē prebebat multisque amicitiae verbis mentem illius demulcebat, ex quibus Moyse occasione sumpsit hunc illi supplicem libellum offerrendi: *Ostende mihi faciem tuam.* Domine mi, sane multum est, quod tibi sim adeo vicinior, mihi que tam apertē loquaris, ut merito collaquamur, & tamen te nullatenus videam: *Ostende*

mihi (amabo faciem tuam. Quid ad hoc Deus? Non poteris vidē, re faciem meam: Non enim visibis me homo & vnus. Veritatem eo hoc vidē in tu gratiam teceio. Supra petram ascendas, quam tibi designauero, ego vero illic transibo. Tu autem attentus eris, ut me conspicias, & quando coram te fuero, ycem emittam, qua n. e tibi dabo cognoscendum nomen meum: tibi significans: tunc cognosce me, tunc posteriora mea videbis. Hunc credit Lipsianus nos seosum esse legitimum horum verborum: *Vocabo in nomine Domini coram te.* Quando fuero coram te, loquar ego tibi que nomen meum aperiam dicendo: *Moyse aspice me, cognosce me, Ego enim sum Dominus.* Mille hic occurrunt inquirenda. verū in particulari id quod illi dicit, admirare transibo coram te, coram oculis tuis, dicam que tibi: *Moyse cognosce me ego enim sum Aeternus Deus si te ipsum coram oculis eius staueris, quid necesse est, quod illi loquaris, ut ille te videat teque cognoscat.* tamen te illi nomen indicante: An caecus est Moyse? An forē tu tam exigua substantia vi oculis eius expositus ab ipso mirum d. uidearis? Admirabile locum nomen: *Hae de Christo maxima propheta est.* Sic D. Aug. Patet hic de Christo u. yte. in Trinitatis enim erat Dei filius co. s. oculi: Moyse est populi Iudaici, quē ante se positū nou agnoscerent, sed nec possibile foret agnoscere si se ipsum ille diuina luce manifestet. quatenus posteriora eius uideatis (intelligo humanitatem eius) cognoscerent quia in illis uultus Dei, id est, uera eius diuinitas latebat abscondita.

Exod. 33. 20.

2. 154. in 120.

Ex praen illis intelliges quae ratione possibile fuerit quod cum Iudaici apertē coram se praesentem viderent Dei filium, totum oculis significisque manifestum, illum tamen haudquam agnoscerent: Etenim enormibus suis saecleribus, ac nequitijs in soluti diuinam eius lucem recipere contempserunt, sine qua illum agnoscere erat impossibile, etiam illis qui praesentem illum oculis suis intuebantur. Quis illum propius ad oculum habuit quam Annas & Caiphas totumque summum Sacerdotem Principumque concilium? Quis propius quam Pilatus? Quis propinquius quam in sancta illa populi Iudaici multitudo in cuius conspectum Petrus eum foras produxit et acclamans: *Ece homo.* Nec tamen illum cognouerunt, adeo vicine coram eis transentem: ob insignem enim eorum nequitiā reprobamque seditionem, quae cor eorum implebatur.

VI. Iudaei ob sua peccata non meruerūt agnosce re Christum.

plebatnr, eos diuinus ille sol sua luce non illu-
strabat, sine qua eam cognoscere nonimus
posse neminem: *Oculus non uidit, Deus abique*

to, que preparasti expectantibus te.
Semper admittor historiam Agar quam
Abraham xibus suis extorbauit solo fr. sto
pani & treaque contentam in cineris viati-
onibus surrexit: itaque Abraham mansit, & tol-
lens panem & utrumque aqua imposuit seipule
eius, traxitque puerum & dimisit illam. Vi-
sio domo Agar comie hino Hinael, iter ar-
ripit per deserta Bethababec. Illi aqua deficit,
quam in vase secum tulerat. Tota illa regio
sine fontibus iniquosa languet, nec vlla
vrsiam supererat aqua ad quam exire rretet
haurientiam. Summpere pueri miseretur siti
peruenit. Cor illi non est adeo constans vt
oculis suis spectet mater puerum afflicta mo-
rtem: ad arboris illum deuicet truncum
illius vrbis protectum: *Et abiit, sedt ue d*
regione pr cal quantum potest arcus tacere.
Ne videndi morietur puerum quem tan o-
pere diligebat, haberet orationem: *Dixit*
enim: non videbo morientem puerum. Ad la-
eymas plancionque matris dolorosa recur-
rit: dum videt se nullum posse filio morienti
conferre remedium, & oratione facta toto
Deum rogat effectu, ne diuina eius puero de-
eet providentia, cum iam illi hominum
omni desperatum esset auxilium. Preces eius
benignus admittit Deus, misitque Angelum,
qui & necessam solaretur & puero morienti
soleret: *Vocauitque Angelus Dei Agar de*
caelo etc. Aperuitque oculos eius Deus, qui vi-
dens puteam aqua abijt, & impleuit vtrum,
deditque puero bibere. Quod factum illi dolor om-
nis auertitur, vitaque pueri ad solidiora con-
firmatur cum sitim ex aqua fontis quem vidit,
extinguere potuerit. Nō leuis occurrit hic dif-
ficultas. Quomodo fontem non vidit vel pu-
tem adeo notum? Etenim illum Dominus eius
ac Marius Abraham effoderat, multasque ob
cum passus fuerat contestationes. Deinde vt con-
stat ipsa Agar fontem illum seu puteum appel-
lari: Puteum viuantis & videnti: Celeste my-
sterium. Christus Dominus noster natus diui-
nus, puteus est vita & visus: Viuentis & videti:
Dubius hic excellit prarogatus: nec pro quod
vita sit animæ & visus in cell. Cui: Dominus il-
luminatio mea & salus mea. Ita conspectus à
Iudæis & adeo nominatus, quem modò presen-
tem habent, sed nec vident nec cognoscunt. In
Hieron. Bap. de Lanuza Tom. III.

illo contempitur adeo prodigiosa atque emi-
nentia vt hæc omnia vnanimi voce conclamō:
hinc verum esse Deum nec tamen illum Iudæi
noscere potuerit. Non illum igitur d prodito-
res agnosceris si i se Dominus vobis nō aperiat
oculos suoque diuino splendore illis irradiet.

Hinc causā patet ob quam Apost Paul Chri-
stum inscribat Auctore & consummatorem fi-
dei: *Aspicientes in auctorem fidei, & consumma-*
torum Iesum. Quid est fides, lux quædam so-
pernaturis nostrum illuminans intellectu ad
cognoscendum mysteria supernaturalia, ea præ-
sertim quæ Redemptorem nostrum concernit.
Hanc quis tribuit? Vnde procedit? De
Christo, cœlesti sole: *Ego sum lux mundi de quo*
dicitur est. Illuminat omnem hominem venturē
in hunc mundum. sicut filius Dei, qui lux est per
euentiam, hominis illuminat intellectum ad
cognoscendum veritates bonæ naturalia, natu-
ralem illi lucem infundens ab ipso velut à
principio procedenti de qua sic ps. III: *Dauid:*

Heb. 12. 8
VIII.
Cui Chri-
stus di-
cunt au-
toritatis.

Ps. 4. 7.

Signa: ù est super nos lumen vultus tui Domine.
Sine qua nemini possibile est quidquam in na-
turali sua essentia cognoscere: sic idem ipse
est qui supernaturalem lucem communicat per
quam veritatem bonæ cognoscit supernatu-
ralia. Hæc autem fides est sine qua cognosci
non possunt. Hæc est *Ego sum lux mundi.* Ex
prædictis colligit D. Greg. id quod præmissimus
nempe: quod sicut quæta libet accendantur faces
& candelæ corâ oculis tuis, solem non videbis,
si ille ipse tuos non illuminet oculos: sic est in
mysterijs nostri Saluatoris. Prædicare quidem

He. 4. 14
16.

possunt Apostoli, docere Doctores, mysteria
proponere illaque miraculis obfigurare: quod si
sol hic splendore suo nō communicet nec vide-
bitur nec agnoscentur. Ex illis difficultas illa so-
luntur valde commisit circa legationem D. Ioan-
Bap ad Iheros. Misit etenim hic de carceribus,
quibus tenebatur discipulos: si orab eo qua situ-
ros: *Tu es qui venturus es an alium expectamus?*

22. 23

Hæc interrogatiōe S. Pater admittitur illaq;
Baptista proponit. Dicit nobis factissime præ-
cursor, an Christū tu minime cognoscis? Nōne
to voce clariori de illo testimonium perhibuisti
quod ipse sit expectatus Messias & agnus qui
peccata mundi tollit vniuersi? An tu eorum
oblitus quæ alij proclamasti? Antu in d. abum
nunc vertis quod prius tam asseueranter cōfir-
masti? D. Xerone catenas & carceres quibus cō-
stringeris nam aut obumbrasse lucem aut o-
timidasse spiritum? Nihil horum asserunt D.

Mat. 11. 3.

IX.

Cui Ioh-
nes disci-
pulos ad
Christū
miserit.

Ep. 151. ad Alga-
siam 2. 1.
Matth. 1.
2. thesau.
6. 4. Mat.
11. 7.
D. Hier.
Tom. 4. a
Joan. 1. b
Matth. 3.
c. Joan. 1.

Hier. D. Chrysof. D. Cyrill. Vt enim à nobis talem amoueret Christus opinionem in eadem hora sermonem instituit adeo laudatum in quo Bap. præconia sic eleganter extulit vt cum arundinem negaret esse ad ventos contrarios varioque mobilem. *Quid existis in desertum videre? Arundinem vento agitatam &c.* In hęc, in sua confessione, in tua sententia Ioan; permanet immutabilis. Profero D. Hier. *Non poterat ignerare, quem ignorantibus ante monstrauerat, de quo dixerat. Qui habet spiritum sponsus est. Et: Cuius non sum dignus calcameta portare. Et: illum oportet crescere, me autem minus. Denique: a trem intonantem auferat. Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene complacuit in quem igitur hunc suum legat discipulos Christum interrogaturus vt illis dicat num verus sit Messias? Theologum egit hic Magister, & doctrinæ catholice, quam excutimus professorem eximium. Nouerat enim quod cum Christus ellet sol ille diuinus, impossibile foret illum intelligere si solum ipse splendorem hand quaquam infunderet. Hoc summo opere optabat, vt eum Discipuli ad sui salutem agnoscerent. Et hoc quoque nouerat, quod quamuis ipse Lucerna esset ardens & lucens, sua illi lux non sufficeret, nisi suam virtutis supera laderet. Ea igitur de causa ad ipsam Discipulos destinat, quatepous illos illuminet, seque ipsum illis cognoscendum aperiat. Nec hoc ignorabat, quod eleganter prosequitur D. Greg. Prædicatorem posse quidem, licet Angelus sit, auditui verba proponere, quibus fides declaret mysteria, lucem autem ad cordis illuminationem omnino necessariam, minimè nisi Christus splendorem suum adiungat supernatoralem: eodem modo quantumlibet aliquis oculis tuis adamantei gemmasque videndas obijciat, illas nullatenus videbis, nisi sol illis lucem suam aspergens illustrator accurrat.*

Joan. 1.
35.
X.
Sinc
Christi
lumine
nulla fi
des.
L. 39. mo
vol. 6. 16.

XI.
Prædica-
tores non
sibi fru-
ctum ad-
scribant
vocatione
nis sed
Christo
1 Cor. 3. 7.

His D. Paul. innixus mirabilem illam contra quosdam prædicatores protulit rationem, cum popularem auram vanamque gloriam ex sibi fructu sectabantur, quem suo iudicio suis effectibus concionibus: videbant enim ex Auditoribus plures ad Christianam fidei castra conuogari. Fallimini (inquit Apost.) vobis effectus huius gloriæ adscribentes: *Neque qui plantat est aliquid neque qui rigat.* Hoc quod veteris cernitis oculis manibusque tangitis attendite: potest quidem Agricola magnam sementem in ardua terra mandare, magna liberalitate,

magna voluptate: verumtamen indubium est, illum ipsum non esse, qui hoc agit, vt illud terra in sua recipiat viscera, atque in illis radices agat: hoc etenim opus est solis quem idcirco Philosophi Patrem diuine viuientium. Potest quidem aquam deducere, qua campos irriget: verum vt illa terræ penetralia perueniat, habeatque virtutem in illa producendi, ab eius non dependet manibus, sed solis virtute: hic enim suis potens influentijs ac virtute illic operatur intrinsecus. Idem sit intellectus de fidei mysterijs. Possumus quidem nos prædicatores: sementem verbi Dei vestris commendare auribus & aquas celestis doctrinæ dirigere vt ad vestras penetrent aures, verum vt vestrum hoc cor recipiat & in eo radices figat, nec noui fructus viuæ fidei producat: o, eris hoc non est nostri sed solius Iesu Christi: *Quid Paulus? Quid Apollo? Quid Cephas? Ministri eius cui credidistis.*

Dicitur hoc Euangelista Lucas: id referens quod D. Paulo Prædicanti contigit Philippis: Probatur quamuis enim plures essent auditores, fidem tamen vna tantum suscepit mulier vocalulo Lydia. Lydianam loquentem Apost. & Euangelicam prædicationis sementem iacente, huic soli Deus suam contulit gratiam in eius corde operatus, illudque aperiens, quatenus in hoc Dei verbum ingrederetur. *Quis Dominus aperit cor intendere his, quæ à Paulo dicebantur.* poterat quidem Apost. huius seminare sementem, sed quod illud in corde radicaret, opus erat illius Domini, qui hoc præparauit & aperuit, vt illud reciperet ibi que radices ageret in illa scilicet corde huius felicissimæ mulieris, qui eos omnes in sua deseruit infidelitate, qui cum illa pariter Dei verbum audiebant, idque ex iudicio suo abscondito vel oboeum iniquitates.

Da à hæc doctrinam, perpende, quid tibi sit intelligentium quod nempe fides illa, quam modo habes, quæ Deum eiusque diuina cognoscis mysteria eius sit donum, & celestis illius solis effectus: hanc etenim ex sua diuina misericordia tibi communicauit: *Fides donum Dei est non ex operibus.* Hinc sequitur quod in illis firmior sit atque feruentior, qui in anima sua magis ex hoc participant sole illum illuminante. Sol est qui gemmas illuminat, illaque amplius de eius luce participat, quæ solem habet sibi viciniorum. Quam splendide lucerent adamantes, qui non solum locis illius radium foris acciperent, sed intus, in seipsis ipsam solem perficerent.

XII.
exemplo
Lydia.
Ab. 16.
14.
23.
Ephes. 2. 9
XIII.
Fides est
donum
Dei.
Suisimè

XIV. **Christus** & **similiter** concluderent? Sol est Christus, qui animas in Dei cognitione illuminat, illa verò clarior illum habebit, qui diuinum hunc solem sibi habuerit vicinior. Ille verò multo amplius qui illum in seipso receperit: quam perfecta Angelus & que sancti in cælis luce illuminantur? Tanto splendore illuminatur, vt Deū ipsū cūq; mysteria clarissimè cōtēplētur: eo quòd in ipsis in eorum singulis sol ille cælestis perfectissimè insit per conlummatam gratiam, & eum singulis eorū per glorie lucem vnitus intimius. Hoc D. Ioan. declarat. tum fuit dum ab Angelo cælestis illa Ciuitas ei demonstratur luce radiata adeo clara, vt ei comparata meridiana lux nostra tenebræ sint: & intuentis vnde tanta lux procederet nec solem vidit, nec lunam, nec stellas, nec faces, sed agnam tanto splendore coruscum vt mille soles luce sua longe superaret: *Lucerna eius est agnus* Factus est autem Agnus ille in singulis illius Urbis Ciuitibus sol fulgentissimos, vnde eorum singuli claritate fulgebant mille solibus ampliori. Si hic abacus statueretur ad amantibus exornatus quibus idem maioribus, atque alijs minoribus, & in singulis eorum sol luceret ardentior, quales essent? Quam clarior quam illuminati? quam illustres? Omnes & singuli sol esse viderentur.

Ostendit Deus Michæ Propheta Cælitē in symbolo adamatū: idque pluribus de causis, quas modo non vacat explanare. Quid est cœlū nisi serinioni adamatū? O quam eximium? O quam pretiosum? O quam innumerabilis eorum multitudo, quidam maiores, alij minores. In singulis eorum sol est, quem in seipsis singuli eorum per admirabile illapsum cōplectuntur vt Dominica & diximus. Hinc intellige quanta sit illa lux: quanta claritas quā beati perfrountur? In hac vita fin illiter est & manet diuinus ille sol in electis per gratiam, quem intra se concludunt: *Christus habitat in vobis*. Aiebat illis Apostolus hinc illis oritur lux quædā eminentissima præcellentis Dei: eiusque mysteriorum cognitione, tantò clarior tantòque illustrior, quanto in seipsis interioribus per maiorem gratiam solem hunc comprehendit perfectissimè. Hinc scientia illa scaturit quam in sanctis miramur, adeo sublimis vt multi eorum, qui nec primis quidem labris litteras gustarant, in admirationem sapientes illos raperent, quibus mundus non agnouit sapientiores. Sicut de sancto Antonio narrat D. Au. & luce clarior patet in S. Francisco atq; eius socio. Frat. Egidio, de

quo alijs diximus quòd dicere solet sibi videre, quòd congruentius diceret se mysteria fidei videre quàm quòd illa crederet. Cognitione adeo profunda illustratur, vt iam hæc illis incipiat esse gloriæ principiu: illud circa quòd, vos ipsos non parum turbatis, quia non capitis, illi cum summa mentis voluptate contemplantur. Quocirca Theologorum Princeps D. Thom. declarat id quòd ait Apost. duodecim enarrans fructus Spiritus S. inter quos recenset ipsam fidem. *Fructus autem spiritus sunt gaudium pax &c. fides*. Qua ratione inter fructus fidem auumeras fructus est ille qui cum voluptate sumitur: Mysteria verò fidei non illa sumit intellectus cum voluptate; imò potius sic illum omnino priuant voluptate, vt necesse sit quòd voluntas eum liget captiuūque teneat ad illa credendum. Deinde fides principiu est, quòd ad cognitionem mysteriorum Dei præsupponendum est. Idcirco enim fidem vocat Apost. *Substantiam rerum sperandarum &c.* Id est fundamentum. Fructus verò vitium n. est, quòd colligitur. Quia igitur ratioe fructus esse perhibetur? Notes cū D. Thom. quòd fides illa quam Apost. fructum assignat Spiritus S. non sit illa, quam inter tres virtutes numeramus theologicas: hæc etenim inter fructus non reputatur sed virtutibus annumeratur, ex quibus velut ex radicibus fructus pullulant: Sed est cognitio quædam singularis quam sancti habent de diuinis mysterijs, quæ fides credenda proponit. Vt enim in se diuinum hunc possident solem tanto lumine sunt illustres vt nedum fidei credant mysteria, verum in illis sine adeo securi tantamque eorum habeant cognitionem vt iam illorum anima ex eorum consideratione gaudio perfundatur ineffabili.

Admirare ea, quæ in sanctorum fastibus legis quos iubilos, quas exultationes, quas consolationes sentiebant hæc fidei mysteria attentamente reuoluentes: Quanto magis sol seegdit & à te recedit vel tu ab eo, tantò magis visus obnubilatur teque tenebræ sic obumbrant, vt post pusillum omni te dolcas luce priuatum meridiana. Sol hic corporalis seegdit seq. tibi subtrahit, te licet inuito & dolente, *Oritur sol & occidit*. Christus autem nequaquam seegdit, sed tu illum repellis, tu per te a peccata te ab illo procul. *Iniquitates vestra diuiserunt inter vos, & Deū vestrum, & elongauerunt bonum à vobis*. Sic exposuimus in Parabola prodigi: Ille etenim abiit & à Patre seipsam elongauit, Quanto magis

quo alijs diximus quòd dicere solet sibi videre, quòd congruentius diceret se mysteria fidei videre quàm quòd illa crederet. Cognitione adeo profunda illustratur, vt iam hæc illis incipiat esse gloriæ principiu: illud circa quòd, vos ipsos non parum turbatis, quia non capitis, illi cum summa mentis voluptate contemplantur. Quocirca Theologorum Princeps D. Thom. declarat id quòd ait Apost. duodecim enarrans fructus Spiritus S. inter quos recenset ipsam fidem. *Fructus autem spiritus sunt gaudium pax &c. fides*. Qua ratione inter fructus fidem auumeras fructus est ille qui cum voluptate sumitur: Mysteria verò fidei non illa sumit intellectus cum voluptate; imò potius sic illum omnino priuant voluptate, vt necesse sit quòd voluntas eum liget captiuūque teneat ad illa credendum. Deinde fides principiu est, quòd ad cognitionem mysteriorum Dei præsupponendum est. Idcirco enim fidem vocat Apost. *Substantiam rerum sperandarum &c.* Id est fundamentum. Fructus verò vitium n. est, quòd colligitur. Quia igitur ratioe fructus esse perhibetur? Notes cū D. Thom. quòd fides illa quam Apost. fructum assignat Spiritus S. non sit illa, quam inter tres virtutes numeramus theologicas: hæc etenim inter fructus non reputatur sed virtutibus annumeratur, ex quibus velut ex radicibus fructus pullulant: Sed est cognitio quædam singularis quam sancti habent de diuinis mysterijs, quæ fides credenda proponit. Vt enim in se diuinum hunc possident solem tanto lumine sunt illustres vt nedum fidei credant mysteria, verum in illis sine adeo securi tantamque eorum habeant cognitionem vt iam illorum anima ex eorum consideratione gaudio perfundatur ineffabili.

Admirare ea, quæ in sanctorum fastibus legis quos iubilos, quas exultationes, quas consolationes sentiebant hæc fidei mysteria attentamente reuoluentes: Quanto magis sol seegdit & à te recedit vel tu ab eo, tantò magis visus obnubilatur teque tenebræ sic obumbrant, vt post pusillum omni te dolcas luce priuatum meridiana. Sol hic corporalis seegdit seq. tibi subtrahit, te licet inuito & dolente, *Oritur sol & occidit*. Christus autem nequaquam seegdit, sed tu illum repellis, tu per te a peccata te ab illo procul. *Iniquitates vestra diuiserunt inter vos, & Deū vestrum, & elongauerunt bonum à vobis*. Sic exposuimus in Parabola prodigi: Ille etenim abiit & à Patre seipsam elongauit, Quanto magis

quo alijs diximus quòd dicere solet sibi videre, quòd congruentius diceret se mysteria fidei videre quàm quòd illa crederet. Cognitione adeo profunda illustratur, vt iam hæc illis incipiat esse gloriæ principiu: illud circa quòd, vos ipsos non parum turbatis, quia non capitis, illi cum summa mentis voluptate contemplantur. Quocirca Theologorum Princeps D. Thom. declarat id quòd ait Apost. duodecim enarrans fructus Spiritus S. inter quos recenset ipsam fidem. *Fructus autem spiritus sunt gaudium pax &c. fides*. Qua ratione inter fructus fidem auumeras fructus est ille qui cum voluptate sumitur: Mysteria verò fidei non illa sumit intellectus cum voluptate; imò potius sic illum omnino priuant voluptate, vt necesse sit quòd voluntas eum liget captiuūque teneat ad illa credendum. Deinde fides principiu est, quòd ad cognitionem mysteriorum Dei præsupponendum est. Idcirco enim fidem vocat Apost. *Substantiam rerum sperandarum &c.* Id est fundamentum. Fructus verò vitium n. est, quòd colligitur. Quia igitur ratioe fructus esse perhibetur? Notes cū D. Thom. quòd fides illa quam Apost. fructum assignat Spiritus S. non sit illa, quam inter tres virtutes numeramus theologicas: hæc etenim inter fructus non reputatur sed virtutibus annumeratur, ex quibus velut ex radicibus fructus pullulant: Sed est cognitio quædam singularis quam sancti habent de diuinis mysterijs, quæ fides credenda proponit. Vt enim in se diuinum hunc possident solem tanto lumine sunt illustres vt nedum fidei credant mysteria, verum in illis sine adeo securi tantamque eorum habeant cognitionem vt iam illorum anima ex eorum consideratione gaudio perfundatur ineffabili.

XVI. Quæ fides esse dicatur fructus Spiritus S. Gal. 5. 22. 12. 9. 70. 23. & in 4. 9. Gal. 1. 7. Heb. 11. 2.

Ecc. 1. 5. XVII. Dissimilitudo inter solem & Christū quoad occasum. Hier. 13. 2. peccata

peccata multiplicantur tanto te ab hoc diuino longius subtrahis sole: vnde hoc oritur vt tanto fidei lux in te decreseat amplius, quanto peccatorum numerus magis accersit idque eodem modo, vt aliquando omnino lux fidei occidat vt patet in perfidis hæreticis de quibus cum Iob dicere possimus, *ipsi fuerunt rebelles luminibus*. De quibus alias dictum est. An tuam vis tuam stabilire fidem? an desideras vt acceptet & augeatur mysteriorum fidei cognitio? An exoptas superare tentationes, quæ sæpius hac in materia te perturbant? Ad solem hunc per opera bona, confessionem integram, & piam accessu communionem: Experieris etenim id, quod ait Propheta regius quisi quis alius ex hac luce participauit: *Accedite ad eum & illuminamini, & facies vestrae non confundentur.*

§. 8. Christus velut sol operatur in nobis sine libertatis nostræ detrimento.

24.
L. 10. ep.
84. ad
semet.
1. 16.
12.

I.
Dei cooperatio non officit libertati arbitrii.

D. Amb.

HOc ipsum argumentum prosecutus D. Ambr. Simul articulum explicat sacis profudæ theologiæ & formâ, quâ Christus bonum quod habemus & agimus in nobis operatur. Ne cogitaueris quod quamuis ipse hunc omnium Auctor sit illique illis dicere: *Omnia opera nostra operatur in es in nobis Dñe*: dei tibi libertatem adimat arbitrii. Obijcies inquit D. Ambr. Si quidquid boni facimus & habemus, opus sit diuino soli ad scribendum, quid ego facio: videtur enim quod ipsum illud à meo libero tollas arbitrio: *An forte verendum est, ne liberum tollere videamur arbitrium, cum omnia per que operatur Deus, ad ipsum esse dicimus referenda?* Hoc scias quoddum in te Christus operatur, tuam mouens voluntatem, illamque efficaciter ad bonum determinans, non tibi liberum tollat arbitrium sed quod illud adiuet, foueat, roboret, & confortet vt possit id, quod sine eius gratia & auxilio, illi foret impossibile. *Operante ipso adiuuatur arbitrium non aufertur.*

II. Similitudo.

Sic D. Ambr. hoc ipsum in figura solis attende. Tanta producit sol quanta diximus, & exemplum statuamus in arboribus: in Amigdalæ etenim gignit Amigdalæ, in Piro pira, in Pomo poma, in Cerafo ceras, non tollendo tamen nec alterando vel vnus harum arborum naturam non illis vim inferendo, sed eam conseruando, non ab anima vegetatiua suas proprias ac na-

turales auferendo actiones, sed etiam in ipso adiuuando: Quamuis enim ipsa sit quæ realiter folia, fructus, flores, fructusque germinat, illosque nutriat atque ad perfectionem perducat: verum ita cum virtute solis, vt quidquid agit, totum agit fota, mota, & adiuta virtute solis, in qua suis influentijs inersinsecus operatur, vnde cuiusque arboris naturam conseruans in vnaquaque producit, & simul illæ suos producant fructus vt fari liceat, quod sol illos producat arbores adiuuans, & illæ ipsos producant a sole confortata.

Eodem modo sol iste diuinus producit quid boni prouenit in arboribus Ecclesiæ, totaque natura humana: non tamen illam alterans, non illi vim inferens, non ab ea auferens, quod ab ea est inseparabile, id est, non tollens eius libertatem, sed eam adiuuans, eius potentijs in actionibus suis fauens, ita vt nullum fiat bonum absque eius concursu & influxu cælesti, verum tamen sine vilo genere violentiæ in singulis effectus producat suæ naturæ conformes, et cum hæc in homine sic libera, taliter concurrat, vt id quod in ipso & per ipsum operatur, fiat, ipse hæc eadem concurrente libertate, ita vt hic pateat illud Salomonis. *Attingit à sine usque ad finem seruitur, & disponit omnia iuauerit.* Hæc est eius illa suauis dispositio, vt, cum ita sit quod quidquid boni fit per eius fiat virtutem quam communikat, hoc cum tanta fiat suauitate, vt illa virtutis concursus, influxus, & adiutorium in vnoquoque agente iuxta suam naturam se modifict, & cum causis necessarijs, effectus producat necessarios: Cum contingentijs contingentes: Et cum liberis liberis. Doctrina est hæc profundæ verum hanc explicauit, qui spiritum Dei tanta gratia plenitudine habuit, vt illud clarius in Theologia explanauerit quod ceteris videbatur esse obscurius D. Thom. illudque tam planè eius Commentator Card. Caietanus ac libenter exposuit vt nulli intellectui gloriæ diuini gratiæ Zelatori eiusque auxiliij efficacis defensori vllum maneat offenciculum.

Aliam similiter doctrinam elicit D. Ambr. quam nobis signum illud solis exponit: licet enim verum sit, quod prædiximus, Christum esse, qui operatur quidquid in nobis bonorum operum meritique inuenitur in ordine ad diuinam suam gratiam & gloriam: Non tamen tua diligentia, tua excluditur in operando quiritur sedulitas, imo declaratur esse necessaria: nam licet veritati consonum sit, quod quotquot fru-

Sup. 8. 14.

1. p. 19.
a. 8. &
q. 22. a. 4.
1. p. 13.
q. 19.
a. 4. 1.

de His. 1.
111.
hic re-
quiritur
cooperatio
fructus

Aut arbor producit, opus sint solis eiusque virtuti adscribendi: si tamen arbor non concurrit pariterque operetur, quod si sterilis sit, nec animam habeat vegetatiuam, quæ humorem de terra exsugat: eumque in se digerat ad fructificandum, nullos profert fructus infacunda: ad rem ponderat D. Anbr. ep. 84. illud Apostoli ad Thimotheum Discipulum suum. *Collabora Euangelio secundum virtutem Dei, qui nos liberauit & vocauit uocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum & gratiam.* Non ait labora sed collabora quod significat pariter vel simul laborare. Cum quo / Cum Deo, cum Christo, cum diuina eius gratia, sicut declarauit se hoc modo laborare Apost. *Plus omnibus laboraui, non ego sed gratia Dei mecum.* Eo modo quo alias explicauimus gratiõẽ Salomonis. *Emisse illa ut mecũ sit & mecũ labores.*

2. Tho. 3.

1. Cor. 15. 10.

§ 9. Ego sum lux mundi. Vltimo declarat quod ipse esset, qui ueniret, Iudeorum desideria completurus.

1. 25.

Flagrat Deus nostra salute desiderio.

847. 7. 30.

16. 41. 15.

Quarto in die Dominus hoc lucis symbolo manifestare Iudeis id quod ipsis erat, cum quibus loquebatur. *Iterum ergo dixit eis Iesus Ego sum lux mundi.* Notes aduerbium illud *iterum*. Sapius illis fuerat locutus, dixerat, atque proposuerat quæ pro salute sua illis essent credenda, & Æthiopem lauerat: non ob hoc destitit, sed denuo reuertitur: *Iterum dixit eis.* Quam ardens flagrabat Christus desiderio in cordibus horum contumacium operandi, eorumque obfirmatam emolliendi malitiam, ea de causa semel & iterum reuertitur. Ipse est arca illa diuina, quæ ut muros seditionis euertat. Ciuitatis Iericho, eandem sapenunero circumit. Agricola est ille diuinus: nam si ad primum & secundum ictum quereus illa durissimi Iudeorum cordis non succumbat, alterum & alterum ingeminat. *Iterum.* Indubium est, teste Spiritu S. quod sapientia diuina nullatenus sit ab iniquitate superanda. *Sapientiam non vincit malitia.* Malitia Dæmonis ad vnus animæ perditionem adeo est obfirmata, vt semel & sæpius recurat numquam fatigabilis, quocirca illam Deus comparat incudi. *Sicut malleatoris incus infatigabilis.* Et cum ingressum hac horâ non inueniat opportunum, alterâ reuertitur, quod si minime ex hac parte, per aliam tentat, & si hoc non succe-

dat medium, applicat aliud. Non segnior in perseverando oportet vt sit Dei sapientia ad nostram salutem. Non enim minus nostrum bonum, quam Satan nostram exoptat perditionem. Si namque vnica vice affectum non produxerit, altera & altera reuertitur: etsi ad primum non responderis impulsus, iterat secundum: quod si heri aperueris, recurrit clamans & altera vice hodie: quod si illac ingressum illi negaueris, hac denuo redit aduentiori feruens desiderio benedictionibus implendi, quam Balaam maledictionibus quando Dei populo maledicturus altaribus, conspectus, & præstigia sæpe permutauit.

Hoc Christus perfidis illis varijs in occasionibus exposuit: in parabola de vinea, in similitudine de Patrefamilias qui vicibus iteratis varios famulos misit fructum frugumque petitorios: & de Rege, qui ad cœnam & nuptias filij sui vocaturus misit seruos successiue varios, vt iuuitator hortarentur venire, illos semel & sæpius, vt amotos, sic dolorosis illis verbis alliciens. *Ierusalem Ierusalem &c. Quoties volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas.* Quam feruenter, quam amancer elocitat gallina pullos alliciosos. *Quoties?* Non toleranda fuit illa Pharaonis durities: cum enim illi Moyses crebro loqueretur, eumque flagellis sæpè eaderet durioribus, aures tamen aperire eumque audire contempsit. Obdurator est hæc Iudeorum perniciosa: cum enim illis ipse Deus sæpenunero loqueretur nunc blanditijs, nunc minis, nunc promissis, nunc terroribus non illum audiunt: Sed nec minor est illa tua contumacia. Quoties, heu quoties ad tuum Deus cor accessit tacitas inter personarum voces, quibus tibi acclamat: *o Christiane, quo usque tandem vita hæc perseverabit inhonesta?* Attende hanc tibi transuolare celeriter: Cæue ne te mors inopinatum arripiat: considera te periculum æternorum incurrere cruciatuum. Reuolue te Deum geauiter offendisse. Perpende Dæmonem in te suscepisse dominium. Tibi heri locutus est, & hodie iterum loquitur. *Iterum.* Anno præterito ad cordis tui pulsauit ostium, & hoc anno reuertitur multoties tibi proponens glottiam cuius iacturam pateris; alias flammam tibi sempiternam obijciens ad quas celeri festinas pede: tu verò semper pertinax oburdescis: vt tibi possit hoc exprobare: *Tota die expandi manus meas ad populum contradicentem mihi.* Tota die, & horis omnibus manum suam extendit quâ fortius animæ

Nem. 23. & 24.

II. Obstinaiores sunt Pharaone Iudæi & non ipsi.

animę tuę pulsar ostium, tu verò semper oculo
 surdus ostio perseueras. Visum est D. Hieron. Ni-
 hil esse facilius ac minoris operę quàm illius ob-
 liuisci veritatis quam prædicator Dei; Minuisset
 inculcat. *Velox est obliuio veritatis.* Probat au-
 tem hoc exemplo Regis Nabuchodonosor, histo-
 riam narante Daniele somnium habuit vt no-
 tum, ita reperitum, illius statuar, cuius caput au-
 ro constabat, pectus & brachia argento, venter
 ære, tibia ferro, pedes partim ferro partim luto.
 Cernit in tempesta hora lapidem de monte res-
 scissum sine manibus viri alicuius, qui in huius
 statuar pedes collidat: & aurum, argentum,
 æ, ferrum, ac lutum omnia hæc in puluerem
 arenę similem collisa rediguntur. Rex expurgi-
 scitur & licet non parum turbatus somni tam-
 en obliuiscitur. Contuocari iubet diuinos, Aru-
 spices, sapientes, Chaldæos qui somnium medi-
 cant, cuiusque proferant solutionem. Nullus ad
 hoc sufficit, silent omnes. Prodit in medium
 Daniel, cui Deus ob singularem suam abstinem-
 tiam, puritatemque virginalem donum con-
 cessit explicandi somnia supereminenter, quæ ex
 particulari impressione diuina procedebant. Ad
 memoriam illi reuocat, quod viderat somnium
 aitque: tu Rex illustrissimè strato decumbens
 cogitare cœpisti, quid de te futurum esset quid
 que post mortem tuam tandem aliquando euen-
 turum. O quam salubris foret hæc in te, & in
 me, & in omnibus cogitatio, quando noctibus
 expurgiscimur, quid de me fiet? Quis mei ali-
 quando terminus? Quid de illis fiet: quæ tantò
 lucratus sum & accumulauit desiderio? Deus tuo
 vult voto satisfacere. Noueris ergo statuam hanc
 mundi præferre monarchias: caput aureum tu
 ipse es, cuiusque monarchia, scilicet Chaldæorum.
 Sequitur autem illa Medorum & Persarum per
 argentum designata. Illos insequentur Græci,
 quorum symbolum est æs ob eloquentiam. Il-
 lis succedent Romani, Imperium ferreum
 quod domabit omnia, sibi que subijciet. Sed
 hæc omnia, subuersa fient & in puluerem re-
 uertentur, tu autem primus, qui caput resurges
 aureum. Itaque, tu Rex, exterminandus es,
 tuumque Regnum, & omnia in puluerem im-
 mutanda. Audit hæc Rex tantamque haurit
 ex his scientiam, vt in terra pedibus Danielis
 aduolutus, eundem & Dei ministrum sanctum-
 que verbi præconem pronus adorauerit vtrique
 qui tales tantasque illi veritates aperuerat. Qui-
 bus hist. 2. cap. Dan. terminatur.

Videat Regem compunctum, temperatum

& hominum iudicio conuersum? Immedie se-
 quitur cap. 3. Quod sic orditur Daniel. *Nabu-
 chodonosor Rex fecit statuam auream, aditu di-
 ne cubitorum sexaginta, latitudine cubitorum
 sex.* Præcipit autem sub pona capitis illam ab
 omnibus adorari. Cuius erat illa statua? Illius
 Tantam hic Regis miræ in æniam, qui statuam
 suã, vt Deus, vellet adorari. Quid igitur dese cre-
 det, cum ille longè plus quàm statua sit? Im-
 mandus? Quis credat quòd in talem laboretur
 imprudenciam tantumque à vero quis aberraret,
 cum iam vix illa Vates absoluerat quibus in pul-
 uerem cum reuersurum esse prædixerat? Credie
 illi & prædicatorem reuereatur, nihilominus tan-
 tillo elapsospatio opera facit adeo illis contrariã
 quæ sibi prius fuerant intimata, Nihil hoc te
 moueat ait D. Hier. *Velox obliuio veritatis vt*
qui dudum seruum Dei, quasi Deum adorauit
rat. nunc statuam sibi fieri iubet, ut ipse ado-
retur in statua. Obliuiscit veritatis sibi propo-
 sitæ, taurum que recordatur eius quod audierat se
 caput esse aureum. Fuit hæc eadem tantæ super-
 bie, quæ in tam inane delapsus est amentium.

Sepè satis hoc nobis contrigit vt prædicato-
 rem nobis concionari & nos omnium eorum. IV.
 quæ dixit obliuisci simul iungantur; & pari Hoc no-
 passu ambulent illorum prædicatio & nostra bis appli-
 obliuio. Dicato mihi: num etis recorderis, tur.
 quod tam ab anno, imò à principio huius qua-
 dragimæ de Cathedra prædicatum audisti?
 Populo labilis adeo memoria necesse est eisdem
 sepe repetere veritates vtque reuertamur hoc
 anno, & heri & hodie & cras: *Iterum dixit ei*
Jesus. Patrauerat Dominus in Paralitico mira-
 culu, ad Piscinã cuius occasione præcellenciam il-
 lis operum exposuerat ea videlicet esse diuina:
 Quidquid illis, dixit, confessim memoria excidit
 illud solum recordantur, quod Dominus signum
 hoc fecerat in sabbato, sibi que persuadent, quod
 ea de causa illius possent detogare sanctitati &
 calumniari potestatem. Sicinẽ ergo illius quod
 vobis dixi, obliuiscimini? *Iterum ergo dixit eis*
Jesus. Cum igitur multoties obd-ratis illis lo-
 cutus fuisset Pharaonibus illis licet in malitia
 sua peruicacibus, non idcirco se superatam diui-
 na patitur sapientia æternaque misericordia:
 Quocirca *iterum ergo dixit eis.* Et quid illis
 dixit? *Ego sum lux mundi.*

Aduenit Dei filius, qui satis faceret, & ho-
 minum desideria compleret hoc autem executus Aduenit
 est eo modo, quo recinit David. *Qui replet in Deus ho-*
bonu desideria iustorum. Homini damnatum non minis in-
 cautum

In c. 3.
 Dan. in
 principio
 111.
 Velox est
 obliuio
 veritati:
 probatur
 ex histo-
 ria Na-
 bucho-
 donosor.

Dan. c. 3.

D. Hier.
 Tom. 5.

24. 5

IV.

Hoc no-

appli-

tur.

qua-

audisti?

excidit

signum

persuadent,

sanctitati &

potestatem.

illius quod

obliuiscimini?

iterum ergo dixit eis

Jesus.

multoties obd-ratis

illis lo-

cutus fuisset

Pharaonibus

illis licet in

malitia

sua peruicacibus,

non idcirco

se superatam

diuina

patitur sapientia

æternaque

misericordia:

Quocirca

iterum ergo dixit eis.

Et quid illis

dixit?

Ego sum lux mundi.

Aduenit Dei filius,

qui satis faceret,

& ho-

minum desideria

compleret hoc autem

executus Aduenit

est eo modo, quo

recinit David.

Qui replet in Deus ho-

bonu desideria iustorum.

Homini damnatum

non minis in-

cautum

plena vo-
ta.
Ps. 102. 5.
Gen. 3. 5.
Ps. 48. 13.
Ioannis
6. 55.
Matt. 6.
19.
Luc. 12.
32.

tantum in desiderando fuit quantum in volendo
suis satisfacere libidibus medijs adeo petuer
fis : non enim per hæc tantummodo id quod tan
topete desiderabat non obtinuit, sed seipsum in
contrarium doluit esse propositum : adest filius
Dei ut his satisfaciat desiderijs, idque bonis me
dijs, & quæ eius conveniant intentioni. Primum
desiderium quo effervuit homo, fuit divinitas,
utque esset sicut Deus. Ad huius consecutionem,
medium hoc sumpsit sibi a Diabolo propositum
suadente ut vetitum arboris fructum degustaret
divini mandati transgressar. Comedit & hortat
tur ille) & erit sicut Deus. Hæc fuit do
lenda miseria, ut nedum per hoc medium ascen
derit, aut obtinuerit Dei similitudinis altitudi
nem, sed eò delapsus est, ut ad iumentorum sine
intellectu similitudinem deiceretur : *Homo cum
in honore esset non intellexit comparatus est in
mentu insipientibus. & similis factus est illis.*
Advenit Dei filius & ait : *Animæ quior esto, &
attende velle me ut tuum desiderium impleretur,
non per media inordinata & tantæ altitudi
ni inproportionata, sed huic rectè convenientia.*
Ipse me cibum tuum componam, tibi que car
nem meam tribuam, cui incorporata est tota
divinitatis plenitudo, quatenus te nutriens illa
ad similitudinem ascendas Dei, cum Deus in te
sit, & tu in Deo, vnumque quid cum illo te red
das : *Qui manducat meam carnem & bibit
meum sanguinem in me manet & ego in eo.*
Dives esse homo concupiuit, multarum opum
ardelio, medio autem quo ad hoc usus est, fuit
seminare in terra, messem colligere, horreifi
que concludere : Deinde ut congelitas suas custo
diat opes, seras novas clausque suis arcis affige
re, granaria latius extendere, suaque ampliare
cellarii. Per hoc autem medium nedum hoc non
obtinuit homo, ut dives esset, imo potius in ex
tremam adeo delapsus est paupertatem ut hora
mortis imminente horum omnium ne acicula
superelleret, vnde in æternam cecidit bonorum
omnium inopiam. Accedit Dei filius atque Eu
ge age o homo, divitias appetis ? Formam ergo
tibi præscribam quâ illas assequaris tuaque ac
crecant bona & sementis tua centuplum accu
muletur : *Theaurizate vobis thesauros in celo,
&c. facite vobis sacculos qui non veterascunt,
thesaurum non deficientem in calu.* Attendite
vobis, infelices, non enim ex ijs quæ colligitis,
ditiores euaderis : hæc enim vobis nõ remanebunt
ad ortum namque auctore cuncta deferetis, ut il
lis vestri gaudeant successores : volo autem & opes

illæ vobis tutæ saluque remaneant : *Theauri
zate vobis : facite vobis sacculos, &c.* Seminate
in pauperibus : hos enim vobis ut terram assigno
quæ vobis mille pro vno reddet : illi vero vestros
eo deferent thesauros vbi ipsam in omnia secu
la frui valeatis.

Dei visionem exoptabat homo, eumque specta
re visibilem : cum enim se corporalis, non sibi sa
tisfactum credit, nisi ijs, quæ corporalibus suis
contematur oculis. Ut huic satisfaceret deside
rio, ipsi se Deos effinxit aureos, argenteos, æreos,
lapideo, igneos. Hoc quantum scio, significat
Spiritus S. declarans qualiter in orbem introdu
cta sit idololatria. Non cum mundo nata est, in
quit, *Non erat ab initio idola : Supernacuitas
enim hominum hæc adinvenit in orbe terrarum.*
Quid innuit per hoc *Supernacuitas hominum?*
Credo indicare, quod homo seipsum vacuum &
nullo securo nixum fundamento repererit : hoc
elicio ex eo, quod Spiritus S. in eodem libro, in
eodem sensu, idem usurpet verbum. Expendens
enim vesaniam, in quam homines circa hanc ma
teriam conuertunt ait : *Adorauerunt mutes ser
pentes & bestias Supernacuas.* Non capio, quid
sibi velit. Bestiæ in quibus nullius generis quid
erat æstimabile, velut vesperiliones, bufones, la
perti &c. Idem ipsam postmodum verbis repetit :
*Æstimantes hæc qua in animalibus sunt Supernac
ua.* Sic de sculptore loquitur, qui statuas effor
mat, quas viuere dixeris, nullum atamen habent
vitæ fundamentum : *Res Supernacuas fingit :*
Deinde ait *terra Supernacua,* quæ nihil in se
continet boni, iterum *agua Supernacua,* quæ nul
lum in se soliditatis, cui inniti liceat, possit habe
re vestigium. Inopem igitur se homo doluit omni
virtute naturaliter enim cognoscit, quod seip
sum non creauerit, multaque nimis sua sit infir
mitas, nec non mille periculosos exponatur occa
sionibus viribus impos ad illas euadendas : dein
de quoddam secluso fauore superiori seipsum conser
vare nequeat incolumem. Hoc cognouit, sibi ne
cessarium esse Deum adiutorem. illum diligen
ter inquisiuit desiderans illi occurrere : ut autem
erat carnalis & corporalis, contentus non erat
nisi Deum offenderet corporealem.

Igitur speculati sunt homines ea, quæ videbant,
vel imaginabantur quæ non esset, a quibus aliqua
liter dependebant, vel aliquod recipiebant be
neficium vel imaginabantur se posse recipere
& ex illis sibi Deos elegerunt : vniquisque au
tem sibi Deum efformabat, imo singuli multos,
in quos omnem spem suam coniciebant. En
tibi

VI.
Quod
fuerit
idolola
trix prin
cipium.

Sap. 14.
13.

Sap. 11.
16.

Sap. 12.
24.

Sap. 15.
10.

Sap. 16.
19.

tibi principum idolatria: Hanc enim introduxit
Superuacuitas hominum. Et sine fundamento
 vanitas, cum nullum esset cui poterant inniti,
 quare quilibet inquebantur quæ sibi illud cre-
 debant posse largiri: *Superuacuitas hominum hæc
 adiuuans in orbis terrarum.* Hinc tantos exci-
 tauerunt Deos, quantos excitate nouimus, ut illi
 succurrerent eis, atque auxilium ferrent in hoc;
 ad quod sibi vires deficere cognoscebant: ex em-
 pli gratiâ, ut arua referrent fructus, ad secun-
 dam navigationem, ad prosperam salutem, ad
 vitæ conseruationem, ad scientiam, ad robur,
 ad felicem mulieris partum, ad fastum puero-
 rum in iuuentute educationem, de quibus supra.
 Quælibet vsui vitæ humane congruum quid-
 piam adiuuauerunt illico, in album refere-
 bant Deorum. Sic Escolapium Deum creant-
 runt, utpote medicorum auctorem: Bacchum vini
 potus inuentionem: Cererem vsus panis do-
 centem, & adolescentem vsus aratri desig-
 nantem: Stercutium, utpote camporum sterco-
 randorum præceptorem: Herculem, eo
 quod viribus suis fortior ferocia monstra ho-
 minibus nocua de terra longius extermina-
 rat.

¶ 17
 VII.
 Vn le
 idolola-
 tria vi-
 tu i.
 Ang. l. 8
 de Ciui.
 25.
 Pludon
 Dram. p.
 4. ym.
 c. 10.

Ex præmissis hoc intelligimus Israelitarum
 facinus, dom enim deserti illa perambulant
 in aequali vires sibi arbitrari in pares ad egres-
 sum, & terra promissionis ingressum, illis de-
 ficentem Moyseductor eo quod montem ascen-
 disse cum eo familiaritatis actus ad Aaron
 vnanimis seruentes desisterio conueni ut po-
 stulantes instanter: *Fae nobis Deos, qui nos præ-
 cedant.* Et erecto cõstatili vitulo omnes festiua
 gaudia celebrantes sibi motuo congratulaban-
 tur voce conclamantes altiori: *Hi sunt dij tui,
 Israël, qui te aduenerunt de terra Egypti.* Et in
 terra ducent, quo reddis, promissionis. His
 sibi satisfactum gaudebant Gentiles, sua habentes
 idola, illis confidentes, & (si Ciceroni cre-
 didimus orat: pro Flac.) tantò se credebant secu-
 riores, quanto eorum oculis suis Deorum cer-
 nebant maiorem astare multitudinẽ. Vnde Ro-
 mani omnes omnium Deos acceptabant nationum:
 & Numa Pompilius secundus eorum
 Rex in regni sui principio confessum quotquot
 potuit Deos suis comites adiunxit: credebant
 enim tantò Romã securiorem, quanto Dijs
 foret abundantior quibus occurrerent, quocum-
 que pergerent oculosque declinarent, quinimo
 ex hoc ludibrio habebant Dei populum: hinc
 lachrymosa illa & perpetua Davidis querimo-

nia (sic cum ex licante D. A. g.) *Fuerunt mihi
 lachrymae meae panes die ac nocte. dum dicitur in Ps. 42
 mihi per singulos dies: v. i. est Deus tuus* perpe-
 tuas effudit tristis lachrymas ex nimia cordis
 amaritudine quã me per singulos dies lancina-
 bant interrogantes: *Vbi est Deus tuus?* ad me
 Gentiles conueniunt & obijciunt: Dãuid nec
 mo ignorat sine Deo vivere posse neminem: va-
 de nos habemus non vnum sed multos, eosque
 quocumque pergitur, inuenimus adeo visibili-
 les ut illos indice demonstramus: vnus Selen:
 alter lunam hic stellas, ille earum statuas &c.
 En tibi Dijs nostris, tu autem Dãuid: *Vbi est Deus
 tuus?* Deos esse debet tunc tantum imaginariis
 & intellectus tunc Chymar. efformatus cum il-
 lum nec videas nec digito monstrare valeas:
Vbi est Deus tuus.

Hinc illa plena solarij legatio, quã Deus Pro-
 phetam misit Isaiam q. i. amicis suis populo-
 que electo certius pronuntiet, q. d. oculorum
 eius esse lachrymas abstersurus, ejus complexus
 desideria cõsuet d e, quo mundo festinum
 præpararet ipse conuiuium: *Auferet dominus
 Deus lachrymam ab omni facie. & opprobrium
 populi sui auferet: de vniu vsa terra. In die per-
 fectæ v. Dominos & vulcebit consolatione au-
 fereit opprobriũ quo Gentiles. Idololatriæ cor-
 dis vestri penetraua vicerãbãt, vestrisq. per om-
 nia satisfacies, celesti quondam bono, desiste-
 rijt: *Qui replet in bonis desiderium tuum.* Hoc
 etiam ager: ut Deum n. beatis oculis vestris
 adeo spectabilem ut illum valeatis dignis per-
 consuetanti: *Vbi est Deus tuus?* amon strare. Et dicit
 in die illa: *Eccẽ Deus noster iste, expectauimus
 eum, & saluabit nos.* Talem hodie populo sper-
 tandum obijci dicens: *Ego sum lux mundi.* Vi-
 dete me cognoscite me, ut enim sol me vestris
 oculis offero visibilem iamq. veritatem illud:
*In terris visus est, & cum hominibus conuersa-
 sus est.**

¶ 10. Inter falsos Deos sol principalis à
 Gentilibus adorabatur magis autem à
 Iudæis.
 Eleganti proponitur industria sub symbolo
 solis Christus Dominus: namque notæ sint
 hominum infanæ qui creaturas ut Deos
 adorarunt minores tamen illæ fuerunt eorum,
 qui solem ut Deũ coluerunt, sicut enim illud
 fuerunt
 18. 1.
 Minores
 idolola-
 tria solis
 fuerunt
 pro

adorato-
res.

pro Deo venerati sunt, quod virtute aliqua vi-
debat pollere vel robore cæteris superiore,
ad cuius possent umbram confugere, in nulla
mundi creatura hanc nouerant euidentius virtu-
tem, quam in sole, ab illo etenim dependet quid-
quid boni in vitta hac machina cæli terræque
continetur. Si namque luna pulchritudine ful-
geat, stellæ lumine, planetæ splendore, cæli cla-
ritate, hæc omnia ab ipso sole, quem Philosophi
fontem luminis appellant, dependent & quæ-
cumque à corporibus illis cælestibus dimanant
influentiæ, aliisque Syderibus maioribus ac mi-
noribus ab eis communicata per solem virtute
scaturiunt. Dein clarum est, quidquid in terra
boni producit solis tribuendum esse virtuti,
quæ de causâ ab Hebræo vocatur *Semes* id est
naturæ terræque sponsum, omniumque creatura-
rum Pater, quæ in ea producuntur: *Maritus*
creata natura Pater rerum generabilium &
terra sponsum. Per hanc vniuersalem virtutem
à Deo soli communicatam iam ipse quasi Deus
præuidit quod illum homines rudiores ac he-
betiores, vt Deum adorare possent & vene-
rari: quo circa in eius creatione homines
ab hoc conatus est potenter errore, reuoca-
re.

II.
Cur
quarto
tantum
die crea-
tus sit
sol.
Hom. 6.
in Gene-
sim lib. 3.
Hexam.
e. 6. l. 1.
4. c. 1.
Ge. 1. 11.

Questionem obiicit D. Chysof. quam ijl-
dem verbis prosequitur D. Ambr. cur Deus
quarto die solem creauerit, quando iam alij
tres præcesserant qui singuli per suum mane &
vesperi describuntur, & in primo lucem crea-
uerat, in secundo aquas diuiserat, firmaueratque
firmamentum, in tercio herbas videntes arboref-
que fructiferas, dicendo: *Germinet terra her-
bas virentem & facientem semen, & lig-
nam pomiferum faciens fructum &c.* His ita
creatis ac dispositis quarto die solè producit, ex-
teraque luminaria, quis forsitan dixisset omni-
um primo creandum fore solem, cum ipse sit om-
nium creaturarum in hoc mundo visibili ven-
tissimus. Eius excellentiam cæteris superiorem
decantat Psalmista David tres eius nobis pro-
ponens prærogatiuas. Nempe pulchritudinem,
agilitatem & virtutem seu actiuitatem; eius
pulchritudinem, declarat sub nomine sponsi egre-
dientis de thalamo suo excitari, bene compii
gemmis ac monilibus adornari splendidioribus,
velut nuptias celebrant: *Ipsa tamquam sponsus,*
procedens de thalamo suo. O quam elegans, quam
formosus diluculo confurgit hæcificans, mundum
que recreans vniuersum? *Sol iustitians aureo*
suo iubarè & radios sui speciei vigentem ostem
Hieron. Bapt. de Lanna. Tom. III.

Pf. 18. 6.
D. Chy.
Tom. 1.

deus &c. Agilitatem eius & velocitatem sub
symbolo exponit gigantis cursoris velocissimi
tantoque gressu properantis vt non sit qui cur-
rentem assequatur. *Exultauit vt gigas ad cur-
rendam viam à summo celo egresso eius; &*
occur, in eius usque ad summum eius. Summo
mane circumulum suum per mundum inchoat vni-
uersum, tantaq; currit festinus velocitate vt bre-
uissimo spatio ex oriente pertingat ad occidentem.
*Significauit nobis quomodo in vno temporis mo-
mento per totum orbem disturret & à finibus in fines
suos radios mittit.* Vnico momento temporis lu-
cescens in oriente radijs suis de termino ad ter-
minum orbem lustrat vniuersum. Porro virtutè eius
& actiuitatem exponit subiugens nihil esse in ter-
rum natura quod eiusdem non sit particeps: *Nec
est quis absconlat à calore eius.* Calore suo fouet
vniuersum vt nihil sit quod eum lateat adul-
que intima terræ viscera, in quibus aurum, ar-
gentum, cæteraque producit Pater mineralia.
Est (inquit) grande miraculum cuius nulla valet
lingua pulchritudinem virtutemque declararet
*Magnum est miraculum neque est qui laudet
eius pro dignitate prædicauerit.* Cur igitur si
cæteras vineat pulchritudine creaturas illum præ-
cæteris Deus non creauit? si lucis sit fons vt

III.

quid lucem illo produxit anteriorem; si foueat
iple, terræque virtutem largiatur herbas produ-
cendi & plantas efficacem, cur illum creauit cæ-
teris posteriorum? Imo ea ipsa de causa nouerat
Deus (respondent SS. Patres) quod cum sit crea-
tura tanta pulchritudine spectabilis & quasi di-
virtutem quandam habens vniuersalem, excitare
potuisset nonnullos hebetioris intellectus, vt
illum pro Deo venerarentur. Hanc Deus voluit
præuenire vesaniam saniora apertius docens,
vt videant illum nequaquam posse Deum esse
qui non omnia produxerat aliaque habeat crea-
turas ipso anteriores: iam enim cum præcessit
lux, nox, & dies, mane & vesperi, planta, herba,
& arbores: *Præuidens propositos ad errorem ig-
narus docet nos post tertium diem esse conditum
postquam terra omnigena semina protulit &
suum accepit ornatum &c.* Idcirco monstrat ti-
bi antequam sol formaretur, iam omnia esse im-
pleta. Quinimo eam ob causam inquit ille) vol-
uit ipse Deus nosque per Salomonem admonuit,
vt creatura illa adeo formosa suas pateretur ec-
clypsos & haberet qui deum te & obcurate pos-
ser radios eius lucis clarissimos: hoc enim est
quod ait: *Quid lucidius sole? & hic d. f. ut
omnibus innotesceret hunc non esse Deum & quis-
que*

Ne dicitur
occur-
sio eum
Deum
adoran-
tam
spectabilis
& quasi di-
virtutem
excitare
potuisset
hebetioris
intellectus,
vt illum
pro Deo
venerarentur.
Hanc Deus
voluit
præuenire
vesaniam
saniora
apertius
docens,
vt videant
illum
nequaquam
posse
Deum
esse
qui non
omnia
produxerat
aliaque
habeat
creaturas
ipso
anteriores:
iam enim
cum præ-
cessit
lux, nox,
& dies,
mane &
vesperi,
planta,
herba,
& arbores:
Præuidens
propositos
ad errorem
ignarus
docet nos
post tertium
diem esse
conditum
postquam
terra omni-
gena
semina
protulit &
suum accepit
ornatum &c.
Idcirco
monstrat
tibi
antequam
sol formaretur,
iam omnia
esse im-
pleta.
Quinimo
eam ob
causam
inquit ille)
voluit
ipse Deus
nosque
per Salomonem
admonuit,
vt creatura
illa adeo
formosa
suas pateretur
eclypsos &
haberet
qui deum
te &
obcurate
posser
radios
eius
lucis
clarissimos:
hoc enim
est
quod ait:
Quid
lucidius
sole?
& hic d. f. ut
omnibus
innotesceret
hunc non
esse Deum
& quis-
que

T r e

Pa. 1730

que in se manifestum hoc formare argumētum. Deus causa est causarum omnium prima, & à qua omnes illæ dependent: sol non est, quandoquidem ante eius creationem iam cælum esset, terra, lux, sic, herba & arbores. Igitur sol Deus non est. Deus nullum paritur defectum nec valet quisquam lucis eius supremæ obnubilare radios, sed hunc in luce suâ sol patitur defectum, estque qui lumen eius clarissimum obscuret, ergo Deus non est.

19 Per hæc intendit Deus omnibus os obstruere, nequis tales post hæc eorum blasphemias. Audiret. ber D. Ambr. *Canticeat ineptus sermo hominum qui futurus est, facessit vana opinio. Antequam solus fiat luminare verba nascuntur, antiquior sit eius prerogativa quam solis. Non error hominum conualescat, germinat prius terra quam factus solis accipiat, sciant omnes solem autorem non esse nascentium.* His non obstantibus error increuit vniuersalis & communis in mundo Deum cæteris principalitorem esse solē: illum etiam securitibus ut Deum habebant in quo virtutem cognoscebant magis vniuersalem & de quo clarius videbant omnia dependere, & hunc solem esse iudicabant: vnde eum omnes pene nationes adorauerunt; quamuis enim in alijs dijs quisque suum colebat, omnes tamen primum locum soli tribuebant eumque subdiuersis nominibus significque adorabant. Perfæ sub nomine Mitras, vnde Strabo apud quos celebris erat spelunca, in qua colebatur quæ dicebatur: *Spæus Mitra* ut refert D. Hier. vnde illi offerebant ex singulari Damonis instinctu principali sacrofitio ut probat D. Iust. Martyr panem & vinum in eius honorem, anticipando summi sacrificij similitudinem, quod Deo vero in altari esset sterendum, Assyrij eum appellabant Iouem, Phœnices Adoniden & Charissimū eum dicebant procum Veneris, quem desebant mulieres illum fingentes martuum, & ex certis fabulis, quas refert Macrobius, que secuntur ad intelligendum planctum, quem vidit Ezechiel eorum qui mortem desebant Adonidem, Ægyptij eum honorabāt sub nomine Osiridis Setapitidis, & apud quos suis eius principalis adoratio fieret ab illis in figura vituli toties nominati; ubi tamen singulariter solis inuoluebant adorationē ut notat D. Clement Alexand. & disputat eius Scholiastes Gentianus Heruetus similiter D. Ang. commentator Viuz & profequitur Euseb. valde fuse ex doctrina Diodori Siculi, Ad huius confirmationem disputat Macrobius, ex doctrina

notissimorum Poetarum quos Theologos in *de ciuit. v.* scribebant, quales erant Orpheus, Hesiodus, 5 Depra-Homerus, Plato, qui nomine Deorum maxime *paratione* sublimium solem adorant, erat autem hic In-Euang. piter, Pan, Ianus, Saturnus, Neuesis, Apollo &c. *L. 1. c. 6.* Nec prætereamus hic conceptum D. Chryf. 21 & 22. certè admirandum expendentis cur Græci solē D. Cuius appellari videtur. Erant illi qui in mundo se non-Hom. de mite sapientum i. etabant, & ut erant curioſi assensu audiebant & legebant quædam ex ijs, quæ sacra. *L. 1. c. 10.* refert scriptura, præsertim ea, quæ commemorat de Elia, qualiter curru igneo raptus fuerit *V.* in paradysum, quem equi ignei transuehebant, Ilios sol crediderunt autem quod qui ista faceret, Deus à genaili- esset & non talis qualis, sed omnium supremus: bus cre- illud etenim inferre videtur nomen Elia, quod dicitur est in hebræo sonat Deus Dominus & opinabantur, & cultus quod non erat inferior sed quod talis esset, quæ- quæ taji curru talibusque equis per aera in subli- miora veheretur: vnde Eliam illum solem esse- 2. Aymarou. Quomodo (inquit ille) ex his pro- fluxit quod Poetæ ac Pictores solē curru igneo euectum & equis igneis protrahunt per nibila depingerent: *Hinc Poetæ, & ique Pictores in figu- randa solis imagine exemplum credo sumpsisse, quæ curru atque equis fulgentibus ipso utilians atque radians & fluitu oceanum subleuatus inter præ- pios montium scopulos euadens, quasi ad caelestia videtur ascendere &c.*

Hinc intelligimus cur Deus tantopere su- *W.* ducerit populo suo interdixit eum iofum palchri- Cur de- tudinis solis iocundum: *Nefortie eleuatis ocu- solis ves- lis ad caelum videns selem, lunam &c.* Et errore taverit *deceptus adores ea &c.* Prænoter tamen Deus aspectu- populum illum ad idololatriam eorum Deo- *Dent. 4.* ram supra modum inclinatum, quos videbat *19.* ab alijs nationibus adorari, nullique magis hunc gestiebat honorē sic erret quam soli quem ab omnibus terræ nationibus cernebat adorari, ab ipsis autem præsertim Ægyptijs, apud quos annis moratus fuerat quadringentis, de quibus scribit Macrobius quod eorum principalis Deus, *L. 1. Sa- sol esset, quem dicebant Iouem & Osirim & turnalū Serapim, cui in metropoli Ægypti templum ca. 22.* consecrarunt illud celebre ex quo ciuitas no- *Isa. c. 19.* men sumpsit Heliopolæos id est: *Ciuitas solis, PLIN.* de qua mentionem facit *Isaas & scribit Plin. L. 36. c. 8.* nis quod in honorem solis Reges illas erexer- *VII.* rint pyramidas & obeliscos toto mundo notif- Quæ ci- simos: quia verò, qui huius principium de- uitas so- dit auctorque fuit dicebatur Mithras, qui in *lis & yo-* illa ciuitate dominabatur impositum est huius de fidei- nomen *sta.*

IV.
Sol ab
omnibus
nationi-
bus ut
Deus ado-
ratus est.

L. 15. Ep.
ad La. am.

Apud
Marianū
Victori.
in Ep. 7.
D. Hier.
L. 1. Sa-
tur. c. 21.

Orat. ad
heretico-
rum de
deorum
vanitate
p. 5. &
seq. in l. 18

nomen soli eumque vocarunt Mirram, vt ante diximus.

1.2. q. 102.
VIII.
Cur Dei tabernaculum ad occidentem.

E. 28. c. 2.
In c. 13.
Ofex & Apol. contra Ruf.
IX.
Cetero- nia solem adorandi.
D. Hieron.
Lib. 3. post medi- m p. 4.
Rom. 6.

Ex hac doctrina declarat Doctorem omnium antesignanus D Thom rationem illius instituti, quod Deus sanctiuit de tabernaculo, vt ad occidentem erigeretur: porta verd ad eius ingressum pateret ad orientem vt quicumque intraret adoratus; intrans faciem veteret ad occidentem & terga ad orientem, Domine nonne magis congruum fuisse ad orientem tuum statui tabernaculum, vt ille qui te adoraret faciem haberet ad orientem, ex quo sol euelescit fulgetque lux prima diei, de quo Philosophorum Princeps ait esse

dextram coeli partem, vbi morus eius habet principium? hoc scito, respondit D Thom. Deum nouisse, quo pede populus ille elaudicaret, qui pronissimus erat ad sectandas gentium idololatrias. Apud illas verd actus primarius ac precipuus hic erat illucescente sole faciem ad orientem vertere, eumque velut superum Deum adorare, quod cetero nia quadam faciebant omnino singulari quam denorat Plin. & scribit D Hieron. Quam primum enim sol apparebat rutilans totum corpus inclinabant & manum ad eum extendebant quam illico ori applicabant, eam exosculantes, quasi hoc schemate illi actum exhibentes adorationis: *Qui adorant* (inquit D Hieron.) *Solent a osculari manum & capita submittere* Quinimo inter nos (inquit) pro acta habemus summæ reuerentiæ deosculari manum vt regibus sic & principibus. Vt autē Deus populo suo hanc tolleret occasionem præcepit illis vt nedum orationem non facerent conuersi ad solis orientem, sed & vt illum adorarent representatum in tabernaculo, habentes faciem ad occidentem, tergaque soli se tenentes orientem.

Sponsum hic præferbat Deus Zelosum, qui debile nouit sponse sue caput, quæ quaquaversum sibi placuerit, oculos conuerterit, præsertim verd nouit supra modum affectam bene comproformosq; nobis, cui hoc stricte præcipit ne eum intuea vt, imo vertat illi terga. Nihilominus non hoc affectus est Deus: quinimo primarius Deus, quæm sic populus venerabatur, sol erat. Hunc vt diximus adorabat in idolis illis Baal & Bel, & in diebus Eliæ huic ita afficiebatur idololatria, vt Propheta crederet Deo nec altare nec aliquem superesse cultorem: eum licet solaretur dicendo: quamuis hoc ita crederet, sciret atramentum multos sibi superesse famulos vltra septem millia fidelissimos: *Seruari mihi septem millia*

3. Reg. 17.
18.
Rom. 11.
4.

virorum & quorum genua non sunt incuruata ante Baal: & omne quod non adorauit Deum, osculatur manum eius.

Et hæc ea est ceteronia, quam diximus solis adoratoribus propriam, ad quam (vt notat Hanc sol D Hiero) iam à multis omnibus alluserat Prophege ante ta Iob: *Si vidi solem cum fulgeret & c. Et ostendit prædixit Iob. Ius maxima & negatio contra Deum altissimi Lib. 1. Apoc. An ergo solem intueri ad orientem rutilantem ac fulgentem peccatum quis esse dixerit? Iob. 31. Qæ iniquitas manum tuam osculari, cum quocidie dicas alteri, exosculor tibi manus & iniquitatem maxima & negatio contra Deum altissimum. De ijs loquitur, qui solem vt Deum adorabant, faciebant autem hoc hæc ceteronia, qua illum fulgidum ex oriente procedentem intuebantur, & sibi manus prædicto schemate deosculabantur. Igitur nil erat huic populo frequentius, quam solem adorare: ita vt sibi persuaderet Elias, omnes in hanc conuersisse idololatriam. Deinde tempore pissimi Regis Iosif cum Solis idopriuum regni suscepit habenas: *Tulit abominolatria nationis impietatem*: dicitur autem, ex eo quod comunis referret, quod templum Dei inuenerit tantopere profanatum vt impletum esset à summo vsque deorsum statuis Baal & solis, & donarijs quæ Reges soli velut Deo consecrarent, equis scilicet aueis, multaque turba Sacerdotum illis sacrificantium: *Deleuit eos qui adolebant incensum 4. Reg. 23. Baal & soli & c. Abstulit quoque equos quos 5. & 12. dederant Reges Iuda soli & c. & ieruus solis combussit igni* Tempore verd Ieremæ hæc tantopere idololatria increbuerat, vt mitteret illum Deus quatenus populo hoc noranter indicaret, Deus se hac iniquitate ita exacerbatum vt vltra ferre ostendit nequiret, verbis vtens stupendis illi, qui Dei sibi maxparientiam nouit inibitanti: porro nostro loquimur modo: *Et non poterat Dominus ultra portare propter malitiam studiorum vestrorum, & propter abominaciones quas fecistis*. Cui tamen pertinaciter sunt oblocuti: non ob hoc tantopere molestarerur, quod equidem ab adoratione & sacrificijs sui auctorem agnoscebant: à quo namque tempore illi non sacrificarunt, nec annum utre diem habuissent prosperum: erat autem hæc a loratio adeo pertinax, prout Deus ipse declarat & de illis conquectus ait: *Ad solem & lunam & c. Qui dilixerunt, quibus sermuerunt & post qua ambulauerunt & qua quæsierunt & aderuerunt*. Perpende quæ verba multiplicet, quibus ostendat quam tenaci affectu pronit essent vt so-*

XI.
XII.
Quam Deus quatenus populo hoc noranter indicaret, Deus se hac iniquitate ita exacerbatum vt vltra ferre ostendit nequiret, verbis vtens stupendis illi, qui Dei sibi maxparientiam nouit inibitanti: porro nostro loquimur modo: *Et non poterat Dominus ultra portare propter malitiam studiorum vestrorum, & propter abominaciones quas fecistis*. Cui tamen pertinaciter sunt oblocuti: non ob hoc tantopere molestarerur, quod equidem ab adoratione & sacrificijs sui auctorem agnoscebant: à quo namque tempore illi non sacrificarunt, nec annum utre diem habuissent prosperum: erat autem hæc a loratio adeo pertinax, prout Deus ipse declarat & de illis conquectus ait: *Ad solem & lunam & c. Qui dilixerunt, quibus sermuerunt & post qua ambulauerunt & qua quæsierunt & aderuerunt*. Perpende quæ verba multiplicet, quibus ostendat quam tenaci affectu pronit essent vt so-

lem

lem pro supremo suo Deo venerantur: *Dilexerunt, seruiertum, quosierunt &c.*

Lo diebus vero Propheta Ezech. iniquitas
31. hęc grauis Deum ulcerabat & iniquo magis
animo, eam tolerabat, vnde rationem reddi-
tus Propheta suo iustis contra populum suum
indignationis, eius illi demonstrans perversi-
tates sub diuersis symbolis & hieroglyphicis se-
niorum qui incensum colubris, ac bufonibus
offerrebant, & etiam, mulierum mortem plan-
gentium Adonidis, hoc vltimū loco velut om-
nium supremam iniquitatem ostendit, quosdā
videlicet adolefcentes dorsa verentes ad occi-
dentem vbi Dei tabernaculū templumque erat,
facies autem ad orientem adorantes solem mil-
le reuerentis & innumeris manuum osculatio-
nibus. Sic perpendit D. Thom. loco citato
Ezech. 8.
16.

Hęc fuit magis ordinaria idololatria, eorū-
que corda sibi sol præter modum deuinxerat.
Sic interpretatur Paraphrastes Chaldaus id
quod ait (ponfa sub nomine synagoga: *Nolite
me considerare quod fuscum sum: quia decolorauit
me sol.* Dio hic dicit primum: quod sol eam ni-
gram reddiderit, secundum: quod illi colorem
abstulerit dicendo, quod illam nigram reddide-
rit, declarat se peccatricem fuisse, & idolorum
sectatricem: vt enim perpendi. D. Aug. hoc no-
mine sacra pagina denotat idololatras, & genti-
lium congregationē, que nigra per idololatriā,
alba fieri debebat per baptismum: illud Davidis
implens: *Lauabis me & super niuem dealabor.*
Dicendo quod colorem perdidit, feruentem
indicat amorem affectumque vehementem, quo
diligebat Deum istum: est etenim amoru pro-
prium si vehemens sit, deliqua causare, & colo-
rem auferre: vt in Amnon contigit, quando fo-
rorem suam Thamar diligebat ardentius: talis
erat affectus talis amor, quo solē prosequēbatur
quod significat Vates Ezechiel illo verbo, quod
Ezech. 23
sexies repetit: *inianiuit in amatores suos, iniani-
uit libidine, inianiuit concupiscentia &c.* Præ
amore nimio Deorum suorum in fanebat, & vt
erat sol eorum primicerius, tanta libidine
infaniebat, & quasi extra se rapiebatur, vt
quidquid coloris rutili haberet, perderet.

Modo capiemus id quod Dominus ait
Iudæis, cum se illis offert eorumque se
objiciens oculis ait: *Ego sum lux mundi.*
Popule meus adsum tua completurus deside-

ria, Maiora quibus arsiisti, eo attenderunt,
vt Deum haberes visibilem, & illum tuis oculis
conspiceres, illumque posses digito signare,
vt huic satisfaceres desiderio medium sump-
sisti adeo inordinatum, quale est solis adora-
tio: perpende te à scopo aberrare: me intue-
re: sum etenim sol verus: *Ego sum lux mun-
di.* Nomine mundi solet Dominos homines XIV.
intelligere, in quibus totus mundus contine-
tur vt apud declarat D. Greg. *Habet esse cum ho-* Per mun-
lapidibus, viuere cum plantis, sentire cum ani- dum ho-
malibus, intelligere cum Angelis &c. Quo. ur- mo sig-
natur, ca cum Graeci appellarunt *μωυνοποιος*. Id est D. GREG.
parus mundus, seu mundus abbreviat. t. 13, sic ipse Hom. 19.
Christus ait: *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum
vniuersum daret &c. non venit Filius Dei Ioan. 3. 16
in mundum, vt iudicet mundum sed vt saluetur
mundus per ipsum.* Hęc eadem formula loquē-
di dixit D. Ioan. *Mundus per ipsum factus est
& mundus enim non cognouit,* quasi dicat: sum
lux hominis, quem totum illumino, non tan-
tum corpus, quantum animam, quæ est eius
pars principalis, ad quam sol iste materialis, non
accedit, qui tantū oculos illuminat corporales,
luce quadam corporali, de qua tantum partici-
pant colubri & formica, quantum ipse homo.

Disputans D. Clem. Alexand. contra genti-
lium Deos, nominatim contra eos, qui solem
Deum esse astruebant, doctrinam adert Plato-
nis, qua errorem refutat notissimi Poëtæ Me-
nandri asserentis solem Deum esse à nobis ado-
randum, eo quod ille esset, qui illuminabat &
eius lumine diuini cætera que omnia videt a-
tur. Ex eadem ratione (inquit Plato) tibi pro-
bauero non esse Deum: etenim Deus ille est,
qui illuminat non tantum corporalia, quantum
spiritualia, non tantum corpus quantum ani-
mam. Sol iste quis corporalis, non nisi corpo-
ralia potest illuminare, nec lux eius illuminare
potest, nisi oculos corporales, nec lucem in-
fundere potest spiritualibus, nec illam quæ ad Dei
visionem claram requiritur: Igitur Deus esse
non potest. Hoc eodem argumento refellit D.
Aug. eundem errorem quo excutierunt Ma-
nichæi, qui inde procedebat, quod sicut carnales
D. AVG.
lucem non attenderent maioris momentis nēpe
Lib. 1. de
spiritualē, animas illustrāre: *Non enim norant* Gen. con.
isti lucem, nisi qua carnis oculis vident & ideo tra Ma.
istum solem quem pariter non solum cum bellis yeh. c. 3.
maioribus sed etiam cum musis & vermibus Tom. 3.
cernimus, illi colunt &c. Iterum eadem ratione
se probat Christus Deum esse, qui sol est, quia
illuminat

Ezech. 23

Ser. 101.
de tem-
pore.

Ps. 50.

Ezech. 8.
16.

XIII.
Hanc
sponsa
declarat.
Cant. 1.3.

XIV.

Per mun-
dum ho-
mo sig-
natur.

D. GREG.

Hom. 19.

Ioan. 3. 16

Ioan. 1.

10.

32. D
Orat. ad
hor. ad
gent. de
idol.

vani p.
69.

XV.

Probat
quod sol
esse non
possit
Deus.

D. AVG.

Lib. 1. de
Gen. con.

tra Ma.
yeh. c. 3.
Tom. 3.

illuminat non solum corpora, sed præcipue animas: de quibus vt nobis diceret quod talis esset, ait D. Ioan. *Erant lux vera qua illuminat omnem hominem.* Quod non solum significat, quod omnes homines illuminet, hoc equidem de materiali isto sole verificari potest: sed omnem, hoc in animam, & corpus, intellectum, voluntatem, vt ipse Dominus ait de altero qui cecuruerat: *Totum hominem sanum feci,* & hoc quod aini Theologi ex D. August. *Totum hominem beatificauit.* Quid ergo D. August. in *ligamus aliam lucem esse vnde est illud lumen verum quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Nam solis istius lumen non illuminat omnem hominem sed corpus hominis & mortales oculos in quibus nos viuunt aquilatum oculi qui solem ipsum multo melius quam nos dicuntur a picere illud autem lumen non irrationabilium animalium oculos patitur sed pura corda corum qui Deo credunt & ab amore visibilibus verum & temporalium sed ad eius præcepta seruanda conuertunt. Optime igitur ait Saluator: *Ego sum lux mundi* q. d. me cognoscite & beneficiis vobis à me præstitum intelligite si ex desiderio habendi Deum oculis vestris visibilem, solem elegistis corpora vestra illuminantem, & deducentem, vt sine officulo per mundum hunc incedatis miserabilem, meipsum int. emittentem me vobis obiecto visibilem, mentis vestra oculos illuminaturus, vt securam carpatis semitam ad astra tendentem: *Ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.* Etenim *Qui sequitur me non ambulat in tenebris sed habebit lumen.* Nō corruptibile & mortuum sed vitam in eam qua viuificat animam, & ad vitam deducit, qua optimo iure hoc nomen sibi vendicat, videlicet sempiternam.

§. 11. Prædicit illis tenebras; in quas corruerent; omnino contrarium ei, quod illi in Aegypto contigit.

33. Insuper considero, quod hoc nomine lucis mundi, illis præuocari velis dolendam infaustamque excitationem quam incurrent. Ait Deus per Prophetas suos, id quod D. Paulus expendit, quod in mundum veniens commutationem faceret qua sapientes euaderent stulti & stulti sapientes. *Communtatione commutato populi istum sic legunt septuaginta Perdam sapientiam*

tiam sapientum: Etenim in aquosa & arida in fontes aqua uerant commutanda, & hoc quod aquis effluebat vberimur, in aridum desertumq. vertendum: *Posuit flumina in desertum & exitus aquarum in sitim. Posuit desertum in stagna aquarum & terram sine aqua in exitus aquarum &c. Posuit flumina in insulas. & stagna arefaciam.* Significans quod populi sapientes, illuminati donisque celestibus commutari, cæci fierent & insipientes & aridi, nullis gratiarum aquis secundi. Gentiles autem cæci & aridi, illuminarentur donisque celestibus impleterent.

Quando populus ille in Aegypto captiuus seruebat Pharaoni, in oculis contigit, quod Spiritus S. non siluit & apertis exposuit nempe quod in Aegypiorum pernicitate supplicium Deus tenebras miserit palpabiles super vniuersam terram illam quibus infelices illi sic obcecabantur, vt ni' omnino viderent, nec pedem mouere nec se mutuo cognoscere nec seipso possent inueniri: quocirca immobiles hærebant: *Vna enim catena tenebrarum omnes erant colligati.* Israelitis autem lux solis ita clarè affulgebat, vt meridies videretur: vnde illi soli oculos suos habebant illuminatos recteque gressus suos dirigebant: *Vbi cumque habitabat filij Israel, lux erat: & antequam tuus maxima erat lux.* Hoc tunc temporis accidit sed ob populi illius contumaciam erat illud commutandum.

Prope miraculum est videre in huius mundi Aegypto quales tenebre irracine adeo palpabiles in penam rebellionis superbiæque mortaliū quam describit Apostolus Paulus. *Euauerunt in cogitationibus suis & obsecratum est insipientis cor eorum &c. Et mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem corruptibilium hominum, & volucrum, & quadrupedum, & serpentium.* Non videntur tenebre dari posse obcuriores, vt ante declarauimus. In illo tempore illuminati erant Iudæi illique fidei lux & veri Dei cognitio affulgebat: *Notus in Iudæa Deus in Israel magnū nomen eius.* Qua luce potiebantur: Lege Prophetis, Predicatoribus, sacrificijs, templo, vbi illi soli luce gaudebant illustriori, vt prælibauimus, porò ex oriente sole, qui veieit totam hanc mundi Aegyptem illuminaturus: *Ego sum lux mundi,* ille totus illuminandus erat, solus autem ille populus tenebris inuolendus palpabilibus quibus illos videmus inuolutos, vt inter lucem adeo clarā Euangelij quā illud Sophonix vaticinium

1. Prædicitur exitus lux tenebrarum. Ps. 106. Isa. 24. 15

Exo. 6. 10. Sap. 6. 17.

11. Explicatur Aegyptiorum tenebrarum.

Sap. 17.

Exo. 6. 13. Sap. 18. 1.

Rom. 1. 21

Ps. 75. 2.

T. 3 impletur

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

impletur: *Illucescet Dominus super omnes gentes.*
 Illi soli obcecantur, tenebris ita obnubilati
 palpabilibus, ut illis nec vna lux candela lu-
 ceat, nec sacerdos, nec templum, nec sacrifi-
 cium, nec Propheta resplendeat: unde per mi-
 dum vagantur erratici illudque contingit quod
 Spiritus S. hanc texens historiam verbis adeo
 caelestibus enarrat, ut ad litteram hoc ipsum no-
 bis indicare videatur: *Omnis terrarum orbis
 limido illuminabatur lumine &c. Solis autem
 illi superposita erat gravis nix, imago tenebra-
 rum, quae superuenit a illis erat. Ipsi ergo sibi
 erant grauiore tenebris.* Quam lim, id est mu-
 dus illuminatus luce adeo pura & corusca, luce,
 inquam, Evangelij: *Limido illuminabatur lu-
 mine,* errore nullo pulio offendicolo stūbrata.
 Non qualis illa Philosophorum lux, non enim
 pura erat: nam si quidquam de Deo cognosce-
 bant, mille hoc erroribus implicabatur. Quam
 egregie lux illa depingitur, quā S. gaudet Ec-
 clesia, illam enim vocat: *Lumen limpidum.* illa
 totus mundus laetatur, quia per totum illum
 praedicatio fulget Evangelij, & verus sol ille
 Christus agnoscitur; super illos autem infor-
 tunatos quanta nox cecidit, & quare illos
 tenebrae comprehenderunt? *Solis illi superposita
 erat gravis nix.*

34.
 2. Cor. 3.
 25.

Hoc audio Apost. explicantem sub Symbolo
 ve i quod oculis suis Mo. s. superinteci: *Et que
 in hodiernum diem cum legitur Moyses volamē
 positum est super cor eorum.* Infelices tenebrae,
 praesagium extremarum quibus tandem obex-
 cabantur: *In tenebras exteriores &c.* Et ipsi sibi
 erant tenebris grauiore: etenim perpetuo metu
 percussi & suspitione obambriant, in nomina
 & despectu per totum mundum vagabundi, ut
 nec vllam in eo locum possideant securum:
 hoc illi Dominus indicare conuenit illo-
 que eos perterret: *Ego sum lux mundi.* lux
 sum, qui totum illustrabo mundum, vos
 autem n. heu miseri, nocturnis & palpa-
 bilibus inuolucrum tenebris. Ego etenim
 a gentibus totoque mundo, ut veros sol ado-
 robor.

Ps. 117.
 v. 29.
 de Christo
 propheta
 117.

Insignem illam incipit complere Davidis
 prophetiam. Primò namque Psalmo Christi
 in hoc mundo personam decantat: *Beatus vir
 qui non abiit in concilio impiorum &c. Sed in
 lege Domini voluntas eius &c. Et erit tanquam
 lignum quod plantatum est.* M. Ita hic Sancti
 Patres ad rem conferant, multa que dici possent
 de conditionibus, quibus Christum describit,

eius innocentiam, puritatem, Sanctitatem,
 obedientiam erga patrem, eiusque diuinam
 legem, & qualiter arbor fuerit saluti. Confe-
 sum secundum orditur psalmum, exponens,
 qua ratione contra illum conspiratio, eumque
 occiderunt, & cum quodam siogolati incipit
 admiratione: *Quare fremuerunt gentes & po-
 puli meditati sunt &c.* Quare contra illum in-
 tererunt, contra hominem notae Sanctita-
 tis, virtutis adeo manifestae, probateque inno-
 centiae? Quam egregè describit concilium, quo
 necem eius sunt machinati, quando examinata
 vita eius, nihil nisi opera Virtutis inuenerunt
 eminentia, de quibus die veneris proximo.
 Tandem in eam vnanimes conspirauit, illi-
 que necem intulerunt, in cuius culpa suppli-
 cium in faustum illum populam decreuit exter-
 minare, eumque deferere ut omnibus esset na-
 tionibus mundus de peccati, & vile peripiens:
*Qui habitas in caelis irridebit eos &c. In furore
 suo conturbabit eos.* An ego Domine aulā ubi
 regnum, nulla erit natio, quae te cognoeat,
 adoret, & glorificet? Erit omnino; re-
 gnum etenim meum stabilium, ut per totum
 orbem lux mea resurgat, & cognitio qua-
 rueritum extendatur: *Dabo tibi gentes heredi-
 tatem tuam, & possessionem tuam terminos
 terrae &c.*

Quò viso Propheta regit ad nos conuer-
 sus, sic ait: *Et nunc Reges intelligite &c. Serui-
 te Domino in timore, & exultate ei cum tre-
 more. Apprehendite disciplinam.* Rege, appelle
 Caritatis: tales enim nos Christus fecit
 per gratiam suam supremi Regis Leci filios, &
 regno uniuersorum heredes, quia de causa dixit
 D. Io. *Fecit nos regnum & Sacerdotes.* Et D. *A oc. 1. 6
 Pet. 1. 1*
 Petrus *Vos autem regale Sacerdotium* q. d. Au-
 dite me Christi ad & auribus percipite verba
 oris mei *Seruite Domino in timore & exultate
 eum tremore. Apprehendite disciplinam.* Dicit *Ibid. &
 D. Hieronym. quod haec de Curio sic eadem
 lib. ap. 1.*
 istissima prophetia & saepe enegiam verb. He-
 braici conleat: quo dicitur *Oseulamini filium.* *Ruff. post
 in men em tibi veniat* inquit recept. in n. d. d. modium.
 conuertendo quando tolem ut supradictum omnium
 V.
 Deam venerabarur: illum enim adoral ac in-
 chiantes se manso; suas exofculantes, ut ante okulati
 declarauimus. En tibi hic verus Deus factus sol, filium,
 te illuminans qui dicit: *Ego sum lux mundi;* il-
 lum adora, illum agnosce, illi manu velot legi-
 timo Regi, ac Domino exofculare: *Seruite illi
 cum timore, & exultate ei cum tremore.* Quāvis Dāo in
 cūm

enim mille tibi subint rationes, quibus tantam gratiam tantumque donum magis facias & eius gratiam non modica replearis læticia: sit tamen ne nos, vt cum timore & tremore.

Videtur audire te D. Paul. interrogantem: quid est quod tibi neci? cur contremiscam? quoniam omnis mihi videtur abscedere debere timor, omni mali suspicio. Dicam tibi: Tu fides tua, noli altum sapere sed time. Si enim Deus natura libus ramis non peperit, ne forte nec tibi parcat. Vide ergo bonitatem & severitatem Dei: in eos qui lem, qui ceciderunt severitatem, in te autem bonitatem &c. Sinamque illos ita illuminatos, & quibus sua communicat lucem, ob peruersam illorum malitiam, deseruit palpabilibus intricatos tenebris. Si illi, qui velut filij naturales habebantur, & ipsos videmus excutiētes velut in tenebrosa noctis caligine, time ne tantum dñm tibi faciat, si illis ingratitude, contumacia, terrenorum affectu, Dei contemptu & legis sue obliuione similis fueris. Aduerte, quod quamuis receperint illi solis celestis lumen: nihil omnino innocte permanserunt: etenim illorum oculi lippitudine obtaubilabantur, & humor ille cupiditatis atque amoris proprii supercecidit: *Superstidit ignis & non viderunt solem*, Caute tibi, ne eodem tu puniare supplicio &c.

Ecce hic cum D. Hieronymo quid populo dicat nationum: *Oculumini filium q. d. isolem adoraueris mundum hunc corporalem illuminantem, ecce verus hic sol, qui totum illuistrat mundum, & lucem dispergit spiritualem. Dicit enim: Ego sum lux mundi.* Ex his discrimen intelligis (vt ait D. Thom.) Christianorum & Iudæorum. Iudæis præcepit Dominus, ne adorarent neque preces fundere conuersi ad orientem, vt diximus. Nos autem Christiani prudentius agimus, orantes conuersi ad orientem & ad illam partem nostra eriguntur altaria, vt eminentissimum nostrum offeramus sacrificiū, cum Iudæorum templum respiciat occidentem. Erant ipsi carnales idolatriæ dediti & supra modum inclinati, vt solem hunc materiale pro Deo venerantur: abstulit hanc illis occasionem, deditque mandatum vt oraturi, & sacrificia litaturis illi terga verterentur: Nos autem quos lux illa vera illuminat, & nouimus Deum nostrum solem esse, non hunc materiale, sed diuinum, qui oculos animæ illuminet, & in coelo beatorum oculos sue gloriæ lumine, quo clare lucem illam conspiciant inuisibilem, in Eccle-

sia nostrorum oculos intellectuum per fidei lucem: Nos autem, inquam, adoremus veram faciem ad orientem recognoscentes vt Deum nostrum verum solem, qui de se testatur: *Ego sum lux mundi.* Et *Oriens nomen eius* de quo lux omnis emanat, quæ vera est, qua viam carpatum omni alia feruientem.

Zacha. 6.

§. 12. Hoc lucis symbolo argumentum illis proposuit sua diuinitatis apertius, quam Menander Gentilibus diuinitatis solis.

Quid plura voluit Dominus euidenter Pharisæorum Scribarumque hostium suorum confundere malitiam. Conati prius fuerunt Christi gloriam obfuscare eumque toto spectante populo in templo laqueis irerire, quos illi in causa adulteræ præparauerant, et sabbato præterito diximus. Illos attamen Dominus confundit & pudore nimio per percussit, singulorum peccata in terra describens: ita vt tremenda nimis confusione perculli, de eius se subtraxerint præsentia quasi lucem fugientes, quæ ipsorum deiegebat iniquitates. Breui post ad eundem redierunt: semper etenim peruersi illi velut muscæ obambulabant, quæ circumcirca lucem volitant, vt illam extinguant, nam ab illa fugientes eo quod ab ipsa exurantur, illico reuertuntur, illam denuo impetentes. Accedentibus autem Christus: *Dixit eis iterum Iesus: Ego sum lux mundi.* q. d. interprete Rupto, armati venitis laqueis & fraudibus, Iudicem me statuentes in causa adulteræ vt sub titulo seruandæ iustitiæ habeatis quo meam apud populum vilipendatis auctoritatem. An ergo conuersi, quod serpentina illa vestra astutia meam esset lucem, meamque & beatorum sapientiam hoc scitote: *Ego sum lux mundi.* Omnem quem potestis, mouete lapidem quo clarissimam hanc solis faciem extinguatis, omnes quos mundus habet, inflate folles, excitate puluerem, fumoque provocate, an putatis quod soli lucem suam estis extincturi, cognoscite me, mortalium miserissimi, & videte: quid quid enim conamini, vt meam obsecratis gloriam in maiorem hoc vestram cedet confusione, eruntque omnes hi vestri conatus minoris contra me efficacis, quam status ounes

3. 3. 84. ar. 3. ad. 3.

RVPERT. In e. 8. loan.

omnes, quibus solis ista lux posset praefocari. Audiamus Rupertum: *Vide quam breuiter quam magnifice Expressit Dominus, nihil inuidiam impiorum hominum posse nocere glorie Dei: ac si diceret. Numquid in deridentis effecit, si solem ipsum exufflando extinguere, vel aërem pinguis verberando de magno caeli candelabro deicere & sub modis condere conemint neque huic simile est hic, quod meum nomen delere. Vos famam meam extinguere contenditis: ego enim sum lux mundi.* Hoc secutus argumentum opinor, quod Dominus euidētē illis diuinitatis suae voluerit proponere eo si nationē

Li. 4. de eui. c. 11.

11. Cur solē Deum esse dicat Menander.

Lib. 4. hexa. c. 1. a Ora. exhor. ad gent. de idolol. vni.

P. g. 69. Lib. 6. de ador. p. 134. c. 145.

111. Eius proprietates Deo melius conueniunt.

Tract. 37. in loan.

Expendit D. August. & declarat eius Scholiast. quod sol, vt Deus fuerit adoratus, quia totum illustrat mundum, nihilque sit, quod coram eo non fiat manifestum, quo circa dicit eum appellatum fuisse Apollinem: qui Deus erat sapientiae & diuinationum, ad quem, vt occulta cognoscerent, recurrebant, dicebaturque ab illis: *Oculus mundi*, quo nomine, vt frequentiori, eundem vocat D. Ambrosius & refert D. Clemen. Alexand. & paulo ante retulimus: et atque haec causa est Menander Poeta illum ceteris dijs praetulerit primicerium: haec ratio fuit testatur D. Cyril. Alexand. ob quam Graeci sapientiores dicebant ei veram negari non posse diuinitatem, qui diuinis praeferebat proprietatibus. Vna & singularis Dei haec est omnia nosse, omnia videre, & illam soli negare non possumus: quidquid enim in terra est, videt, & per illam discent, illam influens, illamque totam sua luce illustrans. Quinimo vt video hanc illi Spiritus Sanctus attribuit proprietatem dum ait: *Lustrant vniuersa per circuitum pergit Spiritus*. Quid est *lustrare*: est intueti, illuminare, cunctaque conspiciere, talis per totum orbem vagatur sol omnia pertransiens, velut eius Dominus, suosque oculos per circuitum ad omnia desiccans.

Ratio est haec (respondet D. August. valde debilis, idemque argumentum Plato praeposuerat luce ductus naturali contra Menandrum, vt praemisum est: quia sol hic licet temporale illuminet, non tamen Spirituale, si praesentia eius tenebrae dissipantur corporis exteriores: interiores tamen animae non illuminantur: non enim secretos eius cordisque recessus valet illuminare: ad hoc tantum lux illa caelestis veri Dei potest penetrare, haec sola potest abdita quaeque illuminare. Hoc est, ita hoc est, Deo

propriam, lucis suae splendore secreta detegere humidis peccatoribus abscondita, & ita ponderat D. Cyril. Alexand. quod velut epithetum illi proprium hoc ponat: *Prauum est cor hominis & inscrutabile. & quis cognoscat illud? Ego Dominus scrutans corda & corda.* David autem sic ait: *Scrutans corda & renes Dominus.* Hic adiungitur Paulus: *Discretor cogitationum & intentionum cordum. & non est ulla creatura inuisibilis in conspectu eius.* Ipse solus est, qui tenebras illuminat interiores: idcirco enim ipse Deus sic David deprecabatur *Deus meus illumina tenebras meas:* hoc est itaque Deo propriū, & hoc, inquit, ego coram vobis effeci: omnes etenim vestras detexi machinas, quam cum adultera composueratis, & intima cordis vestri in medium protuli. Quandoquidem videatis mihi nedum secretissima peccata vestra esse patentia, sed quod insuper sicut sol illa ipsa protulerit vestrisque oculis manifestauerim, vt illa ipsa digito meo in terra descripta cognoueritis: Haec itaque ratio est (refert D. Cyril. Alexand.) quae nullam patitur replicam, quia Deus olim testatam voluit euidenter populo suo diuinitatem suam, dum ait: *Putasne, Deus de vicino ego sum? dicit Dominus: Et non Deus de longe? Si oculi habitur vt in absconditis & ego non videbo? cum dicit Dominus.*

Voluit illis Dominus completam ostendere Zachariae Prophetiam, quam idem D. Cyril exponit quod scilicet esset candelabrum a Deo huic Prophetae demonstratum, totum aureum, quod ipse missurus esset mundum illuminatum, quo veram eius declarat diuinitatem: illam etenim sponsa pissina sub nomine auri significat dum ait: *Caput eius aurum optimum.* Quod si à Diuo Paulo quaesieris, qualis sit eius caput, respondet tibi: *Caput Christi Deus. Praefulgebat illud candelabrum septem lucernis & percunctanti Prophetae quid significarent, respondet Angelus: Hi sunt septem oculi Domini aspicientes vniuersam terram, & secretissimas cordium venas penetrantes. Oculi Domini exteriora omnia, & interiora animae perscrutantur. Septem posuit, quo numero Spiritus Sanctus totalem solet indicare plenitudinem q. d. quod habeat omnes oculos Dei, tantumque videat quantum Deus. Eodem modo dicere licet aliam compleuisse visionem, in qua Deus Christi personam eidem Vati sub simbolo lapidis cum septem oculis demonstrauit: quo significatur quod omnem in se diuinitatis comprehen-*

Lib. 9. de ador. tato iis. 17. 9. Psal. Heb. 4. 12.

Ps. 17. 29.

Hier. 23. 23.

IV. Christus candelabrum est septem oculorum scilicet natum. Lib. 9. de ador. c. 1. Zar. b. 4. 2. Cant. 5. 11. 1. Co. 2. 3.

prehenderet plenitudinem: hanc quippe oculis denotant in quantum proprium est oculis Dei visu suo abscondita quaque & istentia penetrare. Me igitur Pharisei cognoscite, si que vobis manifestum, quod Deus sim, quando quidem vobis ad oculum ostendi me hoc habere, quod proprium est Deoque singulare: omnia namque video, omnia illumino, omnia detego, omnia manifesto.

V. Progreditur vterius in hac materia D. Sol non tantum solei venerarentur, sed etiam mundi videtur sed deus cuncta purifica, et, in quo se mundum esse etiam purificat, qui enim sordidus est & immundus mundare non potest, & purificare. Valde familiare est soli saporum, sicut in inferiorum, aquarumque sordes expurgare, nec non aerem purificare, qua de causa ab eis die h. ur Phabur id est mundus & impollutus: Gentilium egregy scriptores Apollinem suant Deum, quem etiam Phabum appellant, id est purum & impollutum, quod quidem esse quem solem dicunt. Quomodo hinc oia Phabur (inquit) graeca exprimens purificare illo verbo: Phabur & Phabur. Phabur igitur dicebant ne Phabur rursus ex graeca loquendi consuetudine quod purgare est atque purgari, ut ipsi putant, & ut ipsorum legibus est, consuetudo.

D. Cyr. III. Hinc (ipso teste) intelligitur, quod Deus populo suo in lege sua sancierat, ne mortuorum corpora soli exponerent. Hoc est iustrare, quod ait: Non iustrabitur, neque imponetur caluitium &c. Sic ipse legit, quod in nostra vulgata scribitur: Non vos incidetis. Iustrari significat ad solis lumen se purificare: non pariter precepit ne gentilium Chanaanorum ritus imitarentur, qui ignem ut Deum colebant, dicebant enim quod omnia purificaret: Certe ne imitari velle abominabiles illorum gentium vel innematur in te, qui iustrat filium aut filiam ducens per ignem. Gentiles, qui solem, ut Deum habebant, credentes quod luce sua omnia purificaret, ad eius ritus mortuos suos exposebant, ut eorum virtute mundarentur & purificarentur.

Hoc illis ut bene dictum concederem (inquit ille) si sol non solum corpora, sed animas: ne dum, corporale, sed spirituale purificaret, si non solum humores, purificaret.

III. Hinc (ipso teste) intelligitur, quod Deus populo suo in lege sua sancierat, ne mortuorum corpora soli exponerent. Hoc est iustrare, quod ait: Non iustrabitur, neque imponetur caluitium &c. Sic ipse legit, quod in nostra vulgata scribitur: Non vos incidetis. Iustrari significat ad solis lumen se purificare: non pariter precepit ne gentilium Chanaanorum ritus imitarentur, qui ignem ut Deum colebant, dicebant enim quod omnia purificaret: Certe ne imitari velle abominabiles illorum gentium vel innematur in te, qui iustrat filium aut filiam ducens per ignem. Gentiles, qui solem, ut Deum habebant, credentes quod luce sua omnia purificaret, ad eius ritus mortuos suos exposebant, ut eorum virtute mundarentur & purificarentur. Hoc illis ut bene dictum concederem (inquit ille) si sol non solum corpora, sed animas: ne dum, corporale, sed spirituale purificaret, si non solum humores, purificaret.

oes & vermes in corporibus expurgaret, sed seclera & immundas animarum abominabiles emundaret. Caterum cum eius lux ad animam usque non penetrat nec deiecit aut illuminet cordium abscondita, nec similiter eorum valet immunditas sordescere, purificaret hoc etenim illi tantummodo soli praeferatur, qui luce sua corpora & animas penetrat atque illuminat: nempe Deo: qui solus peccatorum maculas purgare potest, animasque mundare. Apaga ab hac temeritate (inquit D. Cyrill.) Accedite ad eum qui solus est natura Deus & eum illo dicentem audites: Ego sum qui deleo peccata tua. Hae vera purgatio, hic spiritualis splendor.

ex praedictis format dominus efficitur, VII. diuinitatis argumentum, propter dno, quae patet in plena Iudaeorum synagoga, quae Deo negare illis erat impossibile: duo propria praeferuntur Deo, ut soli diuino, & supereminenti ad diuinitatem sol hic non potest accedere, qui ut Deus ma- negatur. Primum: intima cordis perturbatione, & illaque manifesta reddere & velut luci solis anipias, ostenda opponere. Secundum: animarum purificatione, hae vobis spectantibus esse. Primum in vobis ipsis: vidistis enim vestras me machinas dolosque detexisse, & oculis vestris cordis vestri renes ad recessus manifestasse: quandoquidem illa vobis protuli sic ut vestros hae oculis conspiceretis, vade vestra crimina vobis in terra scripta propofui. Secundum: in pappereula illa femina adultera, quam mihi adduxistis: etenim coram me adstant purgata fuit eius anima & a criminibus absoluta: ut in huius signum illam dimittite liberam, hoc feci, quod vidistis: ut nullus in iustitia minister, nec vos ipsi, qui tanto furere contra illam armati adueneratis illum ei vterius verbum dixeritis: quo declarate volui, quam a peccatis suis culpisque foret absoluta. Cognoscite me, caeci, videte, quod: Ego sum lux mundi. Perpendite nullam vobis fore esse exultationem, sed luce clarius constare, vestra vobis oculos obserari malitia quo minus me cognoscatis.

VIII. Hae duo effectus Christi fecerit, quod vidistis: ut nullus in iustitia minister, nec vos ipsi, qui tanto furere contra illam armati adueneratis illum ei vterius verbum dixeritis: quo declarate volui, quam a peccatis suis culpisque foret absoluta. Cognoscite me, caeci, videte, quod: Ego sum lux mundi. Perpendite nullam vobis fore esse exultationem, sed luce clarius constare, vestra vobis oculos obserari malitia quo minus me cognoscatis.

§. 13. Qui sequitur me. Aduenit Christus nos in caelum deducturus, velut columna Israelitis in terram promissionis.

39. **Q**ui sequitur me non ambulat in tenebris sed habebit lumen vitae. Vnum ex altero sequitur, si namque ipse vera sit mundi lux, evidens est, quod qui illum sequitur, a tenebris liberabitur lucemque obtinebit, quae recte gressus suos dirigit, Apprimè declarat suum Christus officium aduentusque sui finem & rationem. Ad quod lux accenditur à. Ut dissipentur tenebrae & sine offendiculo securi proficiamus. Et tibi quo. Det sicut in mundum venerit intentione: *Visitavit nos oriens ex alto, illuminare his qui in tenebris & in umbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.* His verbis tangit Zacharias beneficium à Deo populo suo praestitum: etenim illum de Aegypto liberans ad terram direxit promissionis. Ier. erat hispidum, asperum, difficile quod nullus eorum ante hac perambolauerat: terra erat arida, inaequalis, imperiosa, incognita: *In deserto per longinquos vias circumuis.* Qua ratione hanc viam tuo certoque ingredi ut. Illi ducem ministrat visibilem mirabilem & caelestem, nominam scilicet illam celebremque columnam: quam scriptura dicit ignis & nubis: *In columna ignis & nubis.* Erat etenim Dei singulari operante virtute ex igne nobisque composita. Coniunxit Deus ignem cum nube: ignis autem illuminabat & calefaciebat noctu, nubes vero illos ab aëris solis radiis per diem obombrans protegibat: *Columna nubis.* Dat enim lucem quae peritiam deducit viam: estque efficax: dat enim progrediendi vias. Totum hoc est: *Illuminans & protegens.* Est lux, est umbraculum, est protectio. Quid de hac Rupertus: *Ad ingressum maris una eademque columna, & nubis in 54. c. tenebrosa, & noctem illuminans erat: Quia*

LUC. 1. 28

IIV

Lo. 3. 4

IIV

Ex. 13. 21

Quae fuerit hae columna ignis & nubis.

RUPERTUS

II.

Allego-

EX. 14. 20

CAIST

Cardinal.

Erat respiciens Dominus super castra Aegyptiorum per columnam ignis & nubis (sic ait) ex hac littera soluitur quasi anjunctum dua columnae aliter nubis, alter a ignis: hic nimis e narratur quod una eademque columna fuit columna nubis & ignis: quia virtutumque officium aduulter exercebat.

Quis unquam vidit prodigium adeo singulare? illa antecederat tamquam vix dux quae illos dirigebat deducebat, illuminabat, vt securè rectam possent viam carere, prout factum est. Eximium sane beneficium: porro longè precellentius est illud, quod populo concessit Christiano. Vult, vt ad caelum tendat: hoc etenim terra verè est iustus promissa, quae lacte & melle manat deliciarum, gaudiorum, voluptatumque infinitarum. Hec quam asperum hoc, quam fragolem, quae scabrosam est iter, & quam pauci illud ingrediuntur: *Arcta est via quae ducit ad vitam, & pauci inueniunt eam.* Quomodo inueniet istam homo miserabilis, imprudens, caligine, tenebrisque involutus palpabilibus per certam hanc pedo plano profectus in qua semita, viamque lunt trita, in ille tamen expostatur certioribus, quid faciet si caelum verus iter arripit? Ad hoc columnam elegantis exiit figurae ignis & nubis.

Fere quam graphicè tibi Christus delineatur, in quo conueniunt divinitatis ignis, & nubes humanitatis, & ex quibus una resultat persona. *Deus & homo vnus est Christus.* est columna firma & securà: cui tota innititur creatura: *Quae in caelo & quae in terris sunt.* ait Apostolus. *Columna sumus,* quae sua nos divinitatis igne collustrat, fouet, calorem ministrat viuificum gratia & iustificationis, obscuras criminum nostrorum expellit tenebras, & nube humanitatis suae nos ab ardentioribus diuinae iustitiae radiis protegit incolumes in se concta, quae merueramus supplicia suscipiens. Ecce qualem se nobis obicit vt columnam dicendo. *Ego sum lux mundi.* Quid superest haec columna? populi oculis exposita quid reliquum erat illa sequi? Ad hoc enim preparatur. Quid nobis superest columna hac ab oculis posita, quae nobis dicit: *Ego sum lux mundi,* nisi illam sequi: *Qui sequitur me non ambulat in tenebris sed habebit lumen vitae.* Duo hic in hoc verbo, *lumen vitae,* declarat Dominus.

Primum: quod lux illa, quam tribuit, lux sit viuificans, lux vitae, iam praemonuerat nos Duo per Deo Ioan. lumen

III.

Colomna haec Christi designat.

Col. 1. 20

II. 20

IV.

De Ioan. lumen

vita de- notatur. *Tract. 34. in Ioan. Ioan. 1.* D. Ioan. (ait D. Augustin.) quod huius Do- mini lux non esset talis qualis, sed lux viuifi- cans: *Dicitur lux vera, & vita erat lux.* Lux et- enim quam caelestis lux sol effundit, eo est ma- terialis, illius solis lumini comparanda: quam- vis oculos illuminet exteriores, si tamē mortui sint, vel cœci, vel lippitudine graves, illis nec vitam nec vigorem nec Spiritum tribuit viuifi- cante: Porro lux Christi vitam largitur, ani- mæ etenim eius gratia lux illam viuificat, vi- tamque tribuit diuinam, quâ homo recipit viuifique vitâ diuinâ.

40. *Es. 35. 7.* Appositè proposito nostro perpendit idem D. Augustin. illa Davidis verba dixit enim olim, hoc quod D. Ioan. hic nobis indicat: *Homines & iherosolyma saluabis &c. Filij autem hominum in tegmine alarum tuarum sperabunt &c. Quoniam apud te est fons vitæ, & in lumine tuo vide- bimus lumen.* Nota (inquit) hic inierit ois mul- tum differre lucem & fontem, fons etenim vo- luptati seruit & sitim extinguit, lux autem vi- sum recreat, & illuminat oculos: Porro in Sai- uatore nostro ambo coniunguntur: est etenim fons vitæ, & lux diuina: Nam lux quam tri- buit lux est viuificans, quæ taliter illuminat vt vitam largiatur eminentem, diuinam & cœ- lestem; est vita quæ illuminat, & lux quæ viuifi- cat: vnde patet, quod hæc duo coniuncta in seipso nubis concedere voluerit: Cum enim prius dixisset quoddam fons esset: *Si quis sitit ve- niat ad me & bibat* illico sequenti in subiungit sermonem, in quo lucem appellat: *Itaque dixit eis: Ego sum lux mundi. Videte fratres mei* (verba sunt hæc D. Augustini) *quomodo ver- ba Domini cum illius psalmi veritate concordat, & ubi lumen positum est cum fonte vitæ, & à Domino dictum est lumen, aliud fons. Fontem sanctus quærit, lumen oculi. Quando sitimus, quæritus fontem, quando in tenebris sumus qua- rimus lumen. Non sit apud Deum, quod lumen est hoc fons est, &c.* Multa hic occurrunt dicen- da de vita quam Christi lux impertit, nempe gratiarum, hæc est illa aqua viva, de fonte illo profuens, & hæc est illa lux clara, quæ de sole hoc lucefcit, quæ illuminat vitam, quæ tribuit animabus. Vitam (inquam) diuinam, sanctam, mundam, & quantum de seest, sempiternam!

Gratia Dei vitæ æterna. *Rom. 6. 13.* Secundum declarat Christus, quod lux sua Via cœli: ea sit quæ securus dicitur dirigat ad vitâ æter- nam: quam etiam idcirco vocat *Lumen vitæ* id & lubri- ca.

neficiam! quid ageremus sine illa? Quid modo certam caperemus viam? Nemo non legens ad- miratur sermonem Angeli cum sanctissimo il- lo sacerdote Eldra. Ostendit illi ciuitatem ma- gnificam, opulentam, delitijs affluentem, lo- cerque sitam amoenissimo *Ciuitas adificata, & posita in campis: est autem plena omnium bo- norum.* Ostendit autem illi viam eo ducentem scabrosissimam, precipitijs lubricam, tenebris obscuram & ingressu angustam; *Introitus eius angustus & in precipitijs positus, vt non capiat se- mita nisi solummodo vestigium hominis.* Videt, cum talis sit hæc via, quod si ab illa quis erra- uerit, ad vnâ partem ignes horrebant arden- tissimi; ad alteram mare spumabat profundissi- mum bestijs plecum eruculentis: Cui sic Ange- lus: noqueris o sacerdos piissime, nullam aliam ad ciuitatē illam patere viam, quæ cum accessu sit adeo difficilis & lubrica, qui ab illa deuiaue- rit vel in ignem ex hac parte vel in maris aby- rim ex altera necesse est vt demergatur. Hec Dñi: cui, quis hic rectum tenebit tramitem? quanto timore, quanta percellitur confusione, quotquot ad hanc ciuitatem tendere conabun- tur? Quam eximium hoc foret beneficiū viam illam ingredienti si quis accurreret, illi certò cognoscens & face præluens ardenti diceret: Meis in hęc vestigijs, me pone sequere: indubid à recto nō aberrabis. Nostrâ hic habes felicis- simâ fortē. Ciuitas, quo tendimus, cœlū est, ci- uitas in quam *Plena omnium bonorum.* Talis D. Ioan. demonstrator vt dictum est Dominus.

VI. iter tendens eò fragosum est, angustum, obs- curum precipitijs lubricum, adeoq; horredum, Ab ea vt quicumque in illo corruerit in æternos ignes profundumque cruciatuum pelagus indubid de- mergatur. Heu quantus est eorum numerus qui aberrantes in illa miseri ceciderunt! Hoc iter uiarunt, ingressi sunt Philosophi & deuiarunt: vnus ex hac alter ex alia parte, dum enim omnes ad bea- titudinem properant, viam eius nescierunt, in diuersissimas diuisi & eidentes opiniones vt refert D. Aug. qui ducentas octoginta & octo *Lib. 18. de* enumerat, omnes perierunt. Seipfos antesigna- *ciuit. c. 1.* nos duces vixque comites creabant, dicebant- que alius fuguli: *Me sequimini scilicet me amite- meta, si vultis beate viuere.* O quanta confusione turbati languerent illi qui ad illam conabantur tendere ciuitatē: hinc frequentes illæ Davidis preces; *Notam tac mihi viam in qua ambulem.* *Pf. 42. 2.*

Ad hoc aduenit Christus, vt se nobis du- cem præberet lucemque daret securiorem; *Viu a Lumen*

177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

rum factus evoluebat nationum. Nedum non illis diabolus locum tribuebat, vt quempiam illorum pro Deo venerentur, sed in super illis imponebat, hos fuisse præstigiatos, necromanticos, versipelles; proinde expedire, vt ab illis sibi cauere; ita quitam eorum Historiographi Moysi meminerunt; illum vt incantatorem & Lymphaticum accusantes: quodque ea arte, quæ de ipso referuntur, opera perpetraret. Huius rationem assignat D. Augustin. volebat enim vt omnes viam ingrederentur flagitorum eoque sine vt Deos extulit illos solummodo, qui criminibus cæteris erant celebriores, nec pedem vel semel mouerunt nisi per hanc flagitorum viam. Et illos (inquit Diu. Augustinus) cæteris dignitate præferebat, quia cæteros perueritate præcurrebant, quos dicebant Deos selectos: *Selectedi plures nobilitate criminum non dignitate virtutum*. Vt enim naturale sit omnibus hominibus desiderium obtinendi beatitudinem, in hoc salteatur, quod credent hanc ad illam viam esse curiorem, quam Dij illi præferrent: est etenim clata ratio, quam singuli sibi ipsi formarent, Nihil melius viam nouit, qua vici possit obtineri beatissima, quam ipsi Dij, qui ita in summo gradu perfruuntur. Illi vero hanc in tam alto gradu consecuti sunt, vt nedum beati sint, sed Dij caelorum Domini, & præfati beatitudinis: igitur via iustissima ad beatitudinem erit eorum imitari vestigia.

Hac de causa ait Spiritus sanctus, quod maleficia illa casum Deorum adorandi superstitio, causa sit, origo, & finis quorumlibet vitiatorum; & omnium iniquitatum sentina corruptissima: *Vitium fornicationis est exquisitio idolorum & adinuentio illorum corruptio vita est*. Hanc rationem expendit noster Hispanus Cicero Christianus P. M. F. Lud. Granar, vt enim religio timor que Deifandi sunt & machera peccatorum omnium, cum talis esset illa religio vt non solum non illa prohiberet vel vt turpia teneret, quinimo illa vt pulchra acceptaret assidue celebraret diuinos Deorum suorum exemplo mortales allecti nedum illa non fugere, sed proelutur illis se tradere gestiebant. Ad huius confirmationem profecit præfatus Doctor argumentum antiqui & celeberrimi Poëta Persij, quo supponit nihil homini esse certius quam id quod intelligit ab eo fieri, qui Deus est, quocirca arteatius homines attende-

bant ad Deorum suorum facinora, quam ad doctissima Platonis & Socratis argumenta: *Magis homines intuentur quid Iupiter fecerit quam quod docuerit Lato, vel enserit Cato*: Ita inquit videtur id quod in scenam produxit nominatissimus ille Comicus Terentius: Iuuenem nempe in diuersa raptum dubiumque an committeret adulterium: causa fortuito conspexit imaginem, in qua referebatur illud tam enormis scelus adulterij quod Iupiter commisit cura Danae in sinum eius sub figura seminis aurei delapsus, quam intuius sic ait: Si hic, qui Deus est caeli terraque celeberrimus, hoc se crimine contaminauit, ego homunculus non idem fecerit? *Quid qui templa summo fonte concurrit, fecit: Ego homunculo, id non facerem?*

Eadem intentione ait D. Aug. acriter institit diabolus fallax peruersis hominibus, vt in festis & horam Deorum sacrificijs exhiberetur in templis eorum facinora quæ omnia in fugam spirabant malitiam, horrendam redolebant impudicitiam, dicebanturque *Fugalia à fugatis hostibus*. Quali protestati eos esse Deos, quorum virtute in fugam acti essent inimici. Sed multo melius dicerentur (teste Diu. Augustin.) *Fugalia, à fugato pudore, & honestate, & virtute*; illi etenim omnem procul abigebant honestatem, pudorem, & virtutem. Fæta deducabant. Priapo, cuius execrandas libidines publicè spectandas omnibus offerebant. Hinc viri ac mulieres eo prodibant animo & cupiditate vt illis pro libidine sua vacarent impudentius. Nostram attende eum Diu. Petrus fortem optimam: venit enim verus Deus, vera lux, qui nec errare potest nec in errore inducere: *Ego solus mundus est verus homo, vt illi homines videre possent, fronte procedit, se magistram ducemque statuit in nobis vt certius asseuerans: Qui sequitur me non ambulat in tenebris sed habebit lumen vita est. Vt sequamini vestigia eius*. Non ait semitam seu viam sequamur spatiosam, sed eius vestigia. Verum etenim iter angustum ita est vt de eo sic Angelus Esdræ: *Habens iter angustum vestigium hominis*. Quod illi quadret quod Diuus Petrus ait: *Vestigia eius*: Videnturque ambo facta illa spectare nuntia, quibus nos Vates Hebraei exhibent: *Erunt oculi tui videntes præceptorem tuum & auertentia audient verbum post tergum mentis: Hæc est via, ambulata in ea & non declinat neque; ad dexteram neque ad sinistram*, Ipse coram oculis tuis

D. AVGV. lib. 7. de ciuit. c. 34. Tom. 5.
 43. 111. Idololatrio principum vitiatorum. Sep. 14. 1. p. 4. Sym. 10. abspnem.

D. AVGV. Lib. 7. c. 10. c. 6. Tom. 5. IV. Festa quæ fuerint fugalia.
 V. Christus nobis dux ad caelum venit.

Isa. 7. 4. Isa. 30. 10.

UNIVERSITÄTS-
 BIBLIOTHEK
 PADERBORN

ruis de dux antecesseret, & caput suum ad te conuectas acclamabit, dicetque tibi: hæc est quam ingredior: *Ambulate in ea.*

VI. Viam nobis nouam intiauit in seipso.

O quam secuti pergeremus ait Apostolus, *talem sequentes ducem nos præcursum: Habentes fratres fiduciam in introitu sanctorum in sanguine Christi quam intiauit nobis viam nouam & viuientem per ualemen id est carnem suam &c. In sanguine eius habes fulcrum, habes hic talis prætionis fulcimentum: ipse intiauit nobis viam, sibi autem non necessariam: illam nobis aperuit, illam inchoauit, fuitque ipse qui primus eam calcavit: *Viam nouam & viuientem. Nouam:* Illam etenim ignorabat mundus nec capere poterat, nec vnquam detexit: *Viuientem per ualemen id est carnem suam.* Quia tanquam magister Mattheos, qui illam docet non tam verbis ad auditum quam figuris ad oculum, quas descriptas in charta discipulis exponit: sic & Christus hanc nobis viam in carne sua viuientem præmonstrauit in illa passus nobis proponens, quos sequamur, & viam quam ingrediamur: scilicet tribulationes, mortificationes, orationem, patientiam, iustitiam indigentiam &c. *In carne sua.**

44.

VII. Ratio cur Christus pauper uenerit.

Hinc liquet ratio, & finis ob quem Deus uenerit pauper omnium indigus, vitamque duxerit perpetuis grauem tribulationibus atque cum inter dolores finit quibus nullus in mundo passus est acerbiores. Causa principalis quam proleulerunt & proferunt Iudæi cur Christum ut Messiam renuant acceptare: hæc est: Quod scilicet Redemptorem expectarent, qui illos diuitiis bonisque actum impletet, malis eriperet, felices faceret, & in summa collocaret quiete gaudentes: Videbatur autem illis hoc ab illo fieri minime posse, quem pauperem uidebant, fame sitique languidum, labore fractum, qui vitæ suæ dies inter dolores transigeret, cui mors terminum inopsuit ignominiosa. Erantque illis familiaritate prouerbis: sicut & antecessoribus: dum illis Deus Saulem in Regem præfecerat, qui eos à seruitute liberos uendicaret, quæ à Philistinis grauitè opprimebantur, uidentes illum alius simili in hominibus de plebe uulgatibus, dixerunt: *Num saluare nos poteris iste?* Ite pauper, famelicus, inops huius vitæ miseris oppletus, noitras poterit ille reparare? Carnalis sensu capiebant, diuitias, salutem, delicias, quietemque terrenam. O mente laborantes, an necesse fuit, ut Deus descenderet illudque ite aggregaretur, quod aggressus est ueniens in mundum, ut nobis ea quæ minoris sunt momenti largi-

1 reg. 10. 27.

retur? Non descendet, non uenit libertatem nobis daturus temporalem, opes terrenas, carnis delicias, corporis voluptates: Hæc enim omnia modice sunt substantiæ temporis que exigui, sed vitam æternam, vitam diuinam, vitam celestem. Non eam vitam quam feceris extinguit, non eas delicias, quæ carnem ipsam consumunt, sed vitam æternam: *Hæc est repromissio quam ipse pollicitus est nobis, vitam æternam.*

IX. Via cæli deliciae. Non sunt voluptates, opes, honores quies mundi que facultates: sed dolores, cruciatus, ieiunia, corporis flagellationes, fames, persecutio, crux, nuditas. In illa igitur, figura uenire debuit, in qua nos per viam illam duceret, suaque nobis impensa, relinqueret sectanda uestigia. Confidete, quam uiam capiat: hæc etenim ea est nobis sequenda. Venturus erat, ut illam nobis indicaret inquit Isaias: *Oculi tui uidebunt præceptorem tuum & aures tuae audient uerbum: post tergum mouentis: Hæc est uia ambulata in ea, & non declinetis, neque ad dexteram neque ad sinistram.*

Iter autem ad hanc, deliciae non sunt, voluptates, opes, honores quies mundi que facultates: sed dolores, cruciatus, ieiunia, corporis flagellationes, fames, persecutio, crux, nuditas. In illa igitur, figura uenire debuit, in qua nos per viam illam duceret, suaque nobis impensa, relinqueret sectanda uestigia. Confidete, quam uiam capiat: hæc etenim ea est nobis sequenda. Venturus erat, ut illam nobis indicaret inquit Isaias: *Oculi tui uidebunt præceptorem tuum & aures tuae audient uerbum: post tergum mouentis: Hæc est uia ambulata in ea, & non declinetis, neque ad dexteram neque ad sinistram.*

O mortales (sic D Bernadus) audite quid uobis dicat: *Ego sum lux mundi &c. Aut iste fallitur, aut totus mundus errat, sed diuinam falli impossibile est sapientiam.* Attende, quæ uocat, uel enim ille deuiat uel totus mundus: cum sint hæc itinera adeo sibi inuicem opposita, ipse errare non potest: est etenim cæli sapientia: mundus ergo a recto tramite delirat. Ut autem cum illo non delires, audi Christum mouentem: *Si quis uult uenire post me abneget semetipsum & tollat crucem suam &c.* Expende uerba Prophete Regis, quibus Dominus hunc alloquitur quasi illius miseris: *In mari uia tua, & semita tuae aquæ multæ, & uestigia tua non cognoscuntur.* Heu Domine misquanto hoc cordis mei dolore profert, miseret me tui uel si placet, mortalium. Iter tuum Domine semper in mari fuit & semita, quas ambulasti aquarum multitudine sunt impressæ, nec tua tamen cognita sunt hic tribulationum factus viator: quod dixerit viam suam? Ad multum & quæ? Per mare aquasque amarissimas, per illas omnes uix illis semitæ, & discursus cogniti fuerunt. Et merito: uia namque cæli per sectanda mare tædit tribulationum & aduersitatum *Per multum uestigia, tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* *Ag. 14. Demon. 22.*

D. BERN Sermon 3. de Nativ. Dom. Matt 19. 24. Ps. 76. 20. X. In mari tribulationum Christi reliquit uestigia.

45 Demonstratur De Iohann. signumque illius
 aeterni regni declaratur in quo Deus residet. San-
 ctos suos glorificans: ait autem ipse sibi oscen-
 sum fuisse coram Deo mare inter regnum &
 mundum: ita ut qui ad regnum esset perveni-
 rus: prius pelagus illud transire debuisset: *Vidi*
ostium apertum in caelo: & ecce sedes posita erat
in eo. & super sedem sedens &c. Erim conspe-
 ctu sedu tanquam mare vitreum &c. Per hoc
 mare Saluator transiit.
 Mare est locus, in quod omnes aquae con-
 flunt: quae cruciatus: potiusque significant,
 Christum attende his ita immersum ut dicere
 poterit: *Veni in altitudinem maru.* Nullom
 non torum eum passus est, nullam non mole-
 stiam, nullum non cruciatum deoravit ut iure
 merito illum Propheta & angelicus nominavit:
Virum dolorum. Omnia flumina intrant in ma-
re. Mundus secundum flumina: hic pauper-
 tas est, ibi fames, alibi dolor, alio loco perse-
 cutio, ibi vulnera, hic lachrimae, alibi calum-
 nia, clade, alibi, Omnia flumina haec cateru-
 tum in Christum confluxerunt: *In mari via*
tua. De quibus alibi. Ad vestigia signaque
 reliquit? Quam maxime: Illum igitur con-
 templare in deserto ieiunantem, in monte no-
 stibus vigilem & orantem, in horto captum,
 in domo Caiphae alapis caesum, apud Hero-
 dem iratum, coram Pilato condemnatum,
 in Calvaria monte crucifixum. Vestigia re-
 liquit impressa ut illa sequaris: aduersitates
 modestè lateque perferas, remittens iniurias,
 pro maledicentibus orans ad carnis mortifica-
 tionem ieiunans non reddens malum pro malo, in
 cruce caput inclinans: *Qui cum maledicere-*
tur, non maledicebat. Oculos tuos in hunc
 conice Saluatorem: nullam enim inuenies
 tribulationem, quam ille non deoravit, non
 cruciatum, non poenam, per quam non am-
 bulauit, nobisque viam aperuit. Lapis hic est
 Zachariae per os eius septem oculis lucidus, id
 est omnibus, q. d. omnibus oculis: nullus etenim
 est, qui quamlibet partem aduersitatem, quod
 si oculos suos ad Christum dirigit, non illum
 agnoscat eandem ipsum pertulisse, nec etiam
 virtutis, quem voluerit exercere, quem non
 possit in illo deprehendere, velut in prototy-
 po si ad eum oculos suos dirigere voluerit. Hæc
 est illa via, quam inambulasti, hæc est inquam,
 illa via, quam nos docet: hæc est illa via
 quam ingredi te oportet, si ad caelum volueris
 peruenire: *Hæc est via, ambulate in ea:* quia

vi eum imiteris ac sequaris per huius pelagi
 aquas amarissimas, primus ingreditur. O im-
 mensam Christi misericordiam (exclamat D.
 Aug.) si mediis ut aegrotis conferret salutem,
 potione illi prescriberet amarissimam, illam-
 que infirmos exhaurire recusaret, medicus au-
 tem, ut illi animam daret, illam quasi totam
 biberet, relictis tantummodo duabus ex ea
 guttulis. O quanta foret hæc medici benigni-
 tas: *Prior bibit medicus sanus, ut bibere non*
dubitaret aegrotus. Quid enim tam amarum est
in illo poculo, quod ille non biberit? Si contum-
lia, prius audiuit, cum demones expelleret, demo-
num habes. Unde & consolatur aegrotos, dicens:
si patrem familias Beelzebub vocauerunt quan-
to magis domesticos eius? Si dolores amari sunt,
etiam mortuus est. Si genus mortis exhorrescat
infirmus, nihil tempore ignominiosius fuit,
quam mors crucis, sicut & Apostolus ait fa-
ctus pro nobis maledictum. Hic e-go Dominus
faciens diuin a patiens humana admonet nos &c.
Hæc est via, ambulate in ea.
 Ceterum quod dolenter fero, Domine mi-
 (ait David) hoc est, quod *Vestigia tua non*
cognoscuntur. Non ait, quod vestigia nulla
 signaque reliquerit, sed quod illa non atten-
 dantur, non cognoscantur. Tu videris, quam
 viam ingrediaris: tu videris, an eius hæc ve-
 stigia sequaris: tu videris, an illum imiteris:
Aut iste fallitur, aut totus mundus errat ait
 D. Bern. Ex his vestigiis tua considera, & ex
 illis passibus, metire tuos, & attende num
 aliqua tibi sit spes ad vitam pertingendi semp-
 ternam: certo namque certius est, si hunc
 minimè secutus fueris precedentem, eo sequi
 non poteris ascendentem: hoc enim est quod
 ait: *Qui sequitur me, habebit lumen vita.*
 Quam alacer pergit, qui per viam incedens
 diffidentem cernit quod vestigium eius sequatur,
 quem nouit ducem se praire, qui securus &
 sine errore viam perambulauit: De quo alias.
 Tertius sensus his verbis dari potest: *Qui*
sequitur me &c. Quod loquatur etiam Do-
 minus de vita naturali. Si vitam exoptas diu-
 turrant, illum sequere: Com enim lux sit,
 peccatorum tergunt tenebras: Hæc enim sunt,
 quæ vix dies resciunt, ut die Iouis anteceden-
 ti diximus.

XII.
 Similitudo.
 D. AVG.
 Sermon. 18.
 de verb.
 Dom. To.
 10.
 XIII.
 Dolendū
 quod
 Christi
 pauci fe-
 quantur.

1. Pet. 2.
 23.
 XI
 Omnes
 Christus
 passus est
 aduersi-
 rates.
 Zacha. 3.
 9.

§. 15. A ratione longius aberrarunt hi: quandoquidem lux, alia quam sua non indigeat luce, qua seipsam manifestet.

T V de seipso testimonium perhibes, testimonium enim suum non est verum. Audin' responsum, quo profiliunt tam impudens tam irrationalis? Tu laudis tuam praeco et (a) in pro seipso loquens, tu teipsum exaltas, manifestum ergo est verbo tuo, ut vero, fidem non esse adhibendam: Ut tale enim non ceperetur quod de seipso quilibet profert. Peosare, quia verba magni contemptus: dum illo videntur, pro nomine, Tu: est etenim emphaticum, & grauem supponit contemptum, quo eius personam inhonorant optime teipsum laudas, multum tibi arrogas: Tu: altiores sunt tui regius, quam euniumque hominis. Jeonis exuium induisti, nullus vixit nec viuit adeo praesumptuosus, ut in sui praedicatione, & laude velit sibi ex solo suo testimonio fidem adhiberi. Tu solus es, tale quid tibi adscribens. Tu homo adeo vilis, quosus terra filius, qui classes nonquam frequenterasti, magister vis esse magistrorum? Tu in quo nil laude digoum, cognoscimus, quem ut mortalium habemus abiectissimum, te ceteris ambis praefere mortalibus? Hic a dverte quid dicere voluerint: & videntur ex ratione loqui, quam in iure communi fundant omnium nationum, quod nullus sit compes. Es iudex in propria causa, nec quisquam in isibnali, ut suffi. icos testis admittitur laudis. propra buccinator, vel prolato de seipso testimonio: quonimo Christus hoc ipsum admittere videtur quan'o in alia cum ipis collatione isidem asseruit: S' ego testimonium perhibeo de me ipso, testimonium meum non est verum.

Ho. in illud. Cum autem omnia subiecta fuerint ei. Post 1. ad Corint. II. Duo Christi de seipso

Circa hoc scribit D. Chryostom. declarans qua veritate haec sibi verba non contradixerint: profectus, quomodo ex eo quod Christus duas haberit differentes naturas, de seipso diversimode alias & alias loqueretur. Porro fuit haec eorum responso adeo impudens, & contra omnem decentiam, ut hic ad regulam cadat illa admiratio, qua sese nobis Euangelista perculsum offendit ipso die Palmarum: quando Dominus Hierosolymam tam illustri ingresso triumpho, & in templo peractis tam stupendis, ipis spectantibus, prodigiis, quae eorum

posset confundere tartari militiam: illo pra. testimo. ferim spectaculo puerorum, qui ab vberibus nia conspenti maternis, alaude facti caelestes, perculiatur, ana illi decantabant, ut verum Deum Regem & Saluatorem acclamantes; Quando quis tanta mentis nil aliud sperare posset, quam quod conuicti sese illi humiles subderent, contra conglobati in vnum responderent illi, idiplum in eum terroquentes arguentes, & humani laudis cum ambitiosum accusantes, qui gratanter audiret talia sibi praeconia decantari, quae quandoquidem admitteret, illi nequaquam illis deberat ad stipulari.

III. Stupet Euangelista, laudorum in fidelitatem. Ioan. 11. 37. Videtur hic Euangelista stupore non parum attonitus, ingenue confessus se nescire quid diceret, nisi hoc solum illos tanta esse caligine obtenebratos: quoniam illos Ihsias praedixerat obtenebrandos: Cum tunc signa fecisset eorum eis, non credebant in eum. Et. Dixit Ihsias excacauit oculos eorum. Et. Quando oculi lippitudine & amore crasso praegrantur, quo clarior lux fulget, eo magis obcecantur. Numquam minus oportune, quam modo, dare potuerunt illi hoc responsum, dam illis Dominus ait. Ego sum lux mundi: Primò etenim illis quasi dixit, & huius euidenem probat conuincationem, cum viderint quod illis secreta detexerat abditissima cordis omnium & ad eorum profluxerit oculos unico lucis suae radio, nam suriens in terra ad singulorum conspectum secretissima eorum pronulgauit crimina, poteratque dicere, quod alius apud Hieremiam: Etiam de sepulchro ossa. Hier. 31 Et expandam ad silem. Et. Ita ut nec sol ipse euidentius oculis suis exponat, & aperiat id, quod eorum tuis praecens est, quando horem suam claris effundit: quam sol hic Christus eorum eorum oculis, omnia eorum peccata expandit occultissima, Perceperunt pariter quod diuini verbi sui luce purificata & absoluta fuerit misera illa adultera, & in Rixia supplicium imminis: Quandoquidem quam prius illam veitalem declarauit sui verbi certificatione, nullus in tota Hierusalem index fuerit aut quisquam alius, qui illi oblaqueretur, aut molestiam inferret, cum prius omnes illi fuissent iurati mulieri hanc aduersarij.

Secundò: ex euidenti argumento in praedictis fundato: quando die mihi, vidisti quod lux quaedam, ut probaret se lucem esse, requirit, ut necesse habeat alio; quo manifestetur, ut lux lumine: Si facula media nocte accenderetur, seipsam

manife-
stat: nec
alia indi-
get luce.

& in medio huius templi staretur diceret au-
tem illa: ego lux sum quæ cõtum hoc medium
illumino, tu verò contradiceres. Nequaquam
tibi credo: tu enim es, quæ teipsum manifestas:
Adferantur alie facee vel candelæ, quæ mihi
tuam demonstrent lucem: quantam hoc sa-
peret amentiam? Etenim proprium luci est
(teste Apostolo) ut ipsa sit, quæ reliqua. mo-
& seipsam detegit, ac demonstrat: ita ut num-
quam aliam requiras lucem, ut lucem videas.
Perpende, quàm oppositè Christus dixerit

Luc 21. Nemo accendit lucernam &c. ut qui ingre-
ditur lucem videat. Accendit lucernam,
ut id quod est in cubiculo, & reueletur, exterum
ingredientes lucem non per aliam lucem, sed per
eam ipsam inueniunt: Lux & seipsam manifestat

D. AUGVS.
Trac. 35.
in Ioan.
Tom. 9.

& alia ait D. August. lucem accendit ut ve-
stem mensam, litteras, librumque conspicias.
Veniunt ut illam ipsam videas, quis vnquam
aliam petiit accenditque lucem?
Luce clarius probat illis Christum se lucem
clarissimam: eo quod oculis eorum seipsum ma-
nifestarit. Iudici redolere inopiam, illi diceret
ut alias sibi candelas seu lucas quibus ipse mani-
festeret: Nam ipse sol, supposito quod radios vibret
lucis splendidos, quibus quidquid in mundo
est manifestat, eo ipso seipsum manifestat, ut alia
necessaria non sit lux, quæ solem manifestet.
Numquam aliam postulauit Dauid lucem, quam
suam eandem ut illum agnosceret in mundum
uenientem: *Emissa lucem tuam & veritatem
tuam.* Tuam veritatem, tuam lucem. Ista ve-
ritas, est ipsa lux, ipsa etenim est, quæ seipsam
manifestat. O peridos ait D. Ambros. iam hoc
vobis familiare est opera videre & negare per-
sonam: *Sed iudicio persilium suam prodant,
qui opus adstruunt, personam negant.* Quid
de illo dicetes, qui ad oculum cerasa in arbore
videret, negaret autem hanc esse cerasum alia
que peteret ad credendum argumenta? Si in ar-
bore poma pendere cernens replicares: Poma
quidem video, porò vt eradam pomum arborem
esse, alius veniat, qui mihi hoc asseueret, quid
diceremus? Ad lucem patet quod & ceteris illos

Psal. 43.
3.

D. Amb.
Lib. 5. in
6. 5. Luca
post imit.
Tom. 3.

Sa 2. 21.
Trac. 35.
in Ioan.
V.

Solem statuit principium, fontemque lucis:
priusquam autem hic illucescat, stellas creauit
quæ luce sua illum prædicent eiusque annun-
tiant eorum præsertim statuit luciferum, qui
præcurreret mundoque manifestaret iam nunc sic &
fore solem oriundum: Illum statuit quasi Christi
famulum à facibus, verum postquam iam sol prophe-
seipsum manifestauit, non stellas, non lumi-
naria, non luciferos posuit solis manifestati-
ones: quauis enim boni sit testimonium
quod de sole perhibet lucifer, & ante eius egres-
sum sydera perhibuerunt: non ad illud tamen
accedit quod de seipso sol perhibet: neque
enim luciferi lux, neque stellarum omnium ad
illam accedit lucis claritatem, quæ seipsum sol
manifestat. Hæc est illa ipsa philosophia qua D.
Ioannes suum orditur & profequitur Euange-
lium. Vt verum Deus declararet solem misit
(ait D. August.) multasque creauit stellas,
quo tempore legis antiquæ nox durauit, Pro-
phetas intelligo: luminaria fuerunt hi omnes qui
solem manifestabant: *Et tunc omnes propheta
testimonium perhibent.* Qui omnes præcun-
tauerunt de aduentu Iusti. Vt inam autem
ex industria creauit lucernam immediate an-
tequam oriretur Ioan, videlicet Bapt. *Fuit ho-
mo missus à Deo &c. Non erat illi lux sed
ut testimonium perhiberet de lumine.* Ortus est
lucifer ille & iam luce sua in mundo præuenit
huius solis natiuitatem: ad hoc enim lucebat,
vt soli oriuro prælueret. Sic testatus est atque
quod velut lucifer ipse præcurreret & quacumq;
lucē fulgeret, huius solis virtute ac lumine præ-
fulgeret, à quo & habent & suam recipiunt ex-
tera luminaria: *De plenitudine eius nos omnes
accepimus.* Lecitimum fuit hoc luciferi testi-
monium: Ceterum nec hoc, nec illud, quod
reliqua dederunt sydera, Prophetæ videlicet,
ad illud accesserunt, quod ipse de se perhibuit.
Nempe quod mundum illuminaret vnuersum:
Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem
&c. Orto iam hoc sole splendidius & omnium
patente oculis atque asseuerante *Ego sum lux
mundi:* Non est cur ad luciferum nos conuer-
tamus: iam enim disparuit, nec alia inquirā-
mus luminaria. Congruè dixit hoc illis sæ-
pennmero Christus. Nunc quidem scrutāmi-
ni scripturas in quibus &c. omnes testimonium
perhibent de me. *Alia: Vax missus ad Ioan.
Ille erat lucerna &c. & testimonium perhibuit
&c. Alius esse non potest, qui testimo-
nium de sole perhibeat, quam lucifer
qui præluet, & hoc quanto tempore
seipsum sol minime manifestat. Tandem
à corde contumaci liberet nos Dominus quod*
Xxx non

cient eorum præsertim statuit luciferum, qui
præcurreret mundoque manifestaret iam nunc sic &
fore solem oriundum: Illum statuit quasi Christi
famulum à facibus, verum postquam iam sol prophe-
seipsum manifestauit, non stellas, non lumi-
naria, non luciferos posuit solis manifestati-
ones: quauis enim boni sit testimonium
quod de sole perhibet lucifer, & ante eius egres-
sum sydera perhibuerunt: non ad illud tamen
accedit quod de seipso sol perhibet: neque
enim luciferi lux, neque stellarum omnium ad
illam accedit lucis claritatem, quæ seipsum sol
manifestat. Hæc est illa ipsa philosophia qua D.
Ioannes suum orditur & profequitur Euange-
lium. Vt verum Deus declararet solem misit
(ait D. August.) multasque creauit stellas,
quo tempore legis antiquæ nox durauit, Pro-
phetas intelligo: luminaria fuerunt hi omnes qui
solem manifestabant: *Et tunc omnes propheta
testimonium perhibent.* Qui omnes præcun-
tauerunt de aduentu Iusti. Vt inam autem
ex industria creauit lucernam immediate an-
tequam oriretur Ioan, videlicet Bapt. *Fuit ho-
mo missus à Deo &c. Non erat illi lux sed
ut testimonium perhiberet de lumine.* Ortus est
lucifer ille & iam luce sua in mundo præuenit
huius solis natiuitatem: ad hoc enim lucebat,
vt soli oriuro prælueret. Sic testatus est atque
quod velut lucifer ipse præcurreret & quacumq;
lucē fulgeret, huius solis virtute ac lumine præ-
fulgeret, à quo & habent & suam recipiunt ex-
tera luminaria: *De plenitudine eius nos omnes
accepimus.* Lecitimum fuit hoc luciferi testi-
monium: Ceterum nec hoc, nec illud, quod
reliqua dederunt sydera, Prophetæ videlicet,
ad illud accesserunt, quod ipse de se perhibuit.
Nempe quod mundum illuminaret vnuersum:
Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem
&c. Orto iam hoc sole splendidius & omnium
patente oculis atque asseuerante *Ego sum lux
mundi:* Non est cur ad luciferum nos conuer-
tamus: iam enim disparuit, nec alia inquirā-
mus luminaria. Congruè dixit hoc illis sæ-
pennmero Christus. Nunc quidem scrutāmi-
ni scripturas in quibus &c. omnes testimonium
perhibent de me. *Alia: Vax missus ad Ioan.
Ille erat lucerna &c. & testimonium perhibuit
&c. Alius esse non potest, qui testimo-
nium de sole perhibeat, quam lucifer
qui præluet, & hoc quanto tempore
seipsum sol minime manifestat. Tandem
à corde contumaci liberet nos Dominus quod*
Xxx non

AG. 10.
43. AG.
7. 52.

Ioan. 16.

Ioan. 16.

Ioan. 5. 30.
Ioa 5. 53.

Hieron. Bapt. de Lanuza Tom. 11.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Pror. 18.

non credit id quod cernit, nisi lux sit libidini
 conforme: Non recipit stultus verba prudentia
 nisi ea dixerit, que versantur in corde. Nilomi-
 nus illis satisfacit Christus probatque quod de
 seipso testimonium perhibens, recipi debeat:
 eo quod seipsum intimis & vsque vlla erroris
 suspitione cognoscat, quo suspitios confirmat
 probatque diuinitatem: Quis etenim potest
 illa in gloria assequamur Amen.

D. CHR.
 Hom. 51.
 in Ioan.
 Tom. 3.

S V M M A R I V M

HOMILIE TRIGESIMAE QUARTAE SEQUENTIS.

CELBRAUIT Ecclesia mater quinque precedentes hebdomadas;
 velut vigiliam festi illius quod hodie exorditur Dominica Passio-
 nis. Quia vero hoc de illa primo sentiendum est, hanc fuisse
 propter peccata nostra: Hoc primum in hac festiuitate peragit,
 demonstrat videlicet, quod is qui moritur, in se fuerit ab omni
 peccato liberrimus. a. eo sine hodiernum proponit Euangelium,

a §. 1.

b §. 2.

c §. 3.

d §. 4.

e §. 5.

f §. 6.

g §. 7.

h §. 8.

i §. 9.

k §. 10, 11

l §. 12.

m §. 13.

n §. 14.

o §. 15, 16

p §. 17, 18

q §. 19.

r §. 20.

quod ad quatuor puncta reuocatur. Primum ostendit, Christum qui veridicum
 de sua testimonium perhibet innocentia, quod realiter nec peccatum habuerit, nec
 habere potuerit. b. & sic esse conueniebat. c. utque illud toti mundo innotesceret.
 d. Secundo proponitur expediens fuisse hanc facere testificationem coram sacerdo-
 tibus & plebe ob sex rationes. Prima, vt legi satisficeret. e. Secunda, veritati.
 f. Tertia, honori suo, quatenus mors eius esset gloriosa. g. Quarta, vt ius ha-
 beret reprehendendi illos sine replica. h. Quinta, vt doceret nos nostram pra-
 uenire mortem. i. Sexta, vt ostenderet quod a Republicam institueret, vt ho-
 mines essent sancti, cuius ipse caput erat, qui de nullo poterat peccato redar-
 gui. k. Tertium punctum complectitur, quod ex confirmatione sua innocentia
 Christus procedat, ad malitiae eorum comprobationem: dicenti namque illis ve-
 ritatem, fidem noluerunt adhibere. l. Commune est hoc in mundo. m. Porro
 per hoc Dominus ostendit, illos esse filios diaboli. n. quod & ipsi confirmant,
 ipsa veritate irritati. o. Quarto refertur, quod suam Christus patecerit mansue-
 tudinem, cum mansuetudine respondens. p. sed Deo supplicium remittens, & tales
 deserens, quia cum maxima se Christus illis misericordia manifestet, lapides arri-
 piunt. q.

§. 1. Post praemissam vigiliam orditur Eccle-
 sia Dominica Passionis solemnitate, &
 primo, vt illi crucem imponat, eius probat
 innocentiam.

§. 2. Non habuit Christus, nec habere potuit
 peccatum, ob id quod Angelus purissima
 Virgini, eiusque Matri declarauit.

§. 3. Conueniens erat vt Christus nullum ha-
 beret peccatum, essetq; sanguis eius ita
 purus, sicut cognouit Abraham videns
 diem eius in arce Sabech.

§. 4. Probare debebat Christus se mundum
 esse in oculis hominum, licet mundus esset
 in oculis Dei.

§. 5.